

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

**на тему: ВПЛИВ ПСИХОЛОГІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК
ПОДРУЖЖЯ НА РІВЕНЬ ЗАДОВОЛЕНОСТІ ШЛЮБОМ**

Виконав: студент II курсу,
групи 8.0530-3з
спеціальності: 053 Психологія
освітньої програми: 053 Психологія
Мосьпак Ігор Анатолійович
Керівник: к.психол.н., доцент кафедри
психології Железнякова Ю.В.
Рецензент: викладач Томченко М.А.

Запоріжжя

2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології

Кафедра психології

Рівень вищої освіти магістр

Спеціальність 053 Психологія

Освітня програма Психологія

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

к.психол.н., доцент. Н.О. Губа

« ____ » _____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Мосьпаку Ігорю Анатолійовичу-----

Тема роботи Вплив психологічних характеристик подружжя на
рівень задоволеності шлюбом

керівник роботи Железнякова Ю.В. к.психол.н., доцент кафедри психології

затверджені наказом ЗНУ від _____ №

2. Строк подання студентом роботи _____

3. Вихідні дані до роботи аналіз психолого-педагогічної літератури.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки теоретичний аналіз проблеми задоволеності шлюбом, методичні засади організації емпіричного дослідження, емпіричне дослідження зв'язку задоволеності шлюбом з психологічними характеристиками.

5. Перелік графічного матеріалу: 8 рисунків.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Железнякова Ю.В., доцент		
Розділ 1	Железнякова Ю.В., доцент		
Розділ 2	Железнякова Ю.В., доцент		
Розділ 3	Железнякова Ю.В., доцент		
Висновки	Железнякова Ю.В., доцент		

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу	січень-березень 2021 р.	Виконано
2	Робота над вступом	березень 2021 р.	Виконано
3	Робота над першим розділом	квітень-травень 2021 р.	Виконано
4	Робота над другим розділом	червень-липень 2021 р.	Виконано
5	Робота над третім розділом	вересень 2021 р.	Виконано
6	Написання висновків	жовтень 2021 р.	Виконано
7	Передзахист	листопад 2021 р.	Виконано
8	Нормоконтроль	листопад 2021 р.	Виконано

Студент _____ І.А.Мосьпак

Керівник роботи _____ Ю.В. Железнякова

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ Грединарова О.М.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра: 86 сторінок, 5 таблиць, 8 рисунків, 51 джерело, 11 додатків.

Об'єкт дослідження. Задоволеність як психологічний феномен.

Предмет дослідження. Вплив психологічних характеристик подружжя на рівень задоволеності шлюбом.

Мета дослідження. Встановити вплив психологічних характеристик подружжя на рівень задоволеності шлюбом.

Гіпотеза дослідження: існує зв'язок між задоволеністю шлюбом з психологічними характеристиками подружжя.

Методи дослідження: теоретичні: теоретико-методологічний аналіз, класифікація та систематизація наукових джерел, порівняння й узагальнення даних досліджень; емпіричні: анкетування, порівняння, обчислювання, кореляційний аналіз.

Наукова новизна полягає у визначенні специфіки зв'язку задоволеності шлюбом з психологічними характеристиками подружжя.

Практична значущість полягає у розробці та впровадженні в сімейне консультування рекомендацій щодо корекції поведінки подружжя з метою отримання задоволеності від шлюбу.

ЗАДОВОЛЕНІСТЬ ШЛЮБОМ, ХАРАКТЕР ЛЮДИНИ, ОСОБИСТІСНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛЮДИНИ, СІМ'Я, ПОДРУЖЖЯ

SUMMARY

Mospak IA Influence of psychological characteristics of spouses on the level of satisfaction with marriage

Qualification work consists of Introduction, 3 chapters, Conclusion, References (51 subjects, 4 foreign origins), 11 appendices on 34 pages. The qualified volume of work has 86 pages. There are 5 tables and 8 illustrations.

The qualification work includes a theoretical review and experimental study of the influence of the psychological characteristics of the spouses on the level of marital satisfaction.

The master's dissertation consists of 3 chapters, each of which deals with different aspects of our chosen topic.

Object of study. Satisfaction as a psychological phenomenon.

Subject of research. The influence of psychological characteristics of the spouses on the level of satisfaction with marriage.

The purpose of the study. To establish the influence of psychological characteristics of spouses on the level of satisfaction with marriage.

Research objectives.

1. Analyze the theoretical aspects of the study of the problem of marital satisfaction;
2. To determine the methodological principles of the organization of empirical research;
3. To reveal the specifics of the relationship between marital satisfaction and the psychological characteristics of the spouse.

Research hypothesis: there is a relationship between marital satisfactions with the psychological characteristics of the spouse.

Section 1 "Theoretical analysis of the problem of marital satisfaction" contains an analysis of scientific approaches to defining the essence of the concepts of

"satisfaction", "marital satisfaction", characterological features of personality and personal characteristics of marital satisfaction.

Section 2 "Methodological principles of the organization of empirical research of marital characteristics on the level of marital satisfaction" describes the organization and procedure of research, characteristics of stages and sampling of research and description of research tools

Section 3 "Empirical study of communication Satisfaction with marriage with psychological characteristics "reveals the level of satisfaction with marriage, determines the psychological characteristics of respondents and the influence of psychological characteristics of spouses on the level of satisfaction with marriage.

Key words: marriage satisfaction, human character, personal characteristics of person, family, spouses.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ЗАДОВОЛЕНОСТІ ШЛЮБОМ.....	9
1.1. Аналіз наукових підходів до визначення сутності понять «задоволення», «задоволеність шлюбом».....	9
1.2. Характерологічні особливості особистості.....	20
1.3. Особистісні особливості задоволеності шлюбом.....	33
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ХАРАКТЕРИСТИК ПОДРУЖЖЯ НА РІВЕНЬ ЗАДОВОЛЕНОСТІ ШЛЮБОМ	40
2.1. Організація і процедура дослідження.....	40
2.2. Характеристика етапів та вибірки дослідження.....	43
2.3. Опис методичного інструментарію дослідження.....	51
РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗВ'ЯЗКУ ЗАДОВОЛЕНОСТІ ШЛЮБОМ З ПСИХОЛОГІЧНИМИ ХАРАКТЕРИСТИКАМИ ПОДРУЖЖЯ.....	61
3.1. Виявлення рівня задоволеності шлюбом.....	61
3.2. Визначення психологічних характеристик респондентів	66
3.3. Вплив психологічних характеристик подружжя на рівень задоволеності шлюбом.....	73
ВИСНОВКИ.....	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	87
ДОДАТКИ.....	91

ВСТУП

Актуальність проблеми. У зв'язку з важливістю сімейних функцій в сучасному суспільстві проблема якості шлюбу стає центральною проблемою при дослідженні сім'ї. У літературі з проблем сім'ї існує деяка розмитість в термінології, зокрема, в дефініції задоволеність шлюбом. У роботах, присвячених цій проблематиці, можна зустріти такі поняття, як стійкість, стабільність, якість шлюбу, подружнє щастя, благополуччя сімейних відносин тощо.

Стабільність і задоволеність шлюбом - пов'язані поняття, але їх потрібно розрізняти, причому відмінності пов'язані з поділом підходів до вивчення якості шлюбу на соціологічний і психологічний.

В руслі соціологічного підходу достатнім показником успішності подружніх відносин є сам факт збереження шлюбу, тобто відсутність розлучення. Ця характеристика отримала назву стабільності шлюбу і широко використовується в різних демографічних, соціологічних та інших дослідженнях. Ця характеристика має багато переваг (тут практично відсутня проблема вимірювання, достатньо знати, розведені подружжя чи ні, завдяки чому в дослідженні може бути проаналізована фактично будь-якої величини вибірка респондентів тощо). Але є і свої недоліки, найістотніший з яких полягає в тому, що факт збереження шлюбу практично нічого не говорить про те, як чоловік і жінка оцінюють свої взаємини, наскільки вони щасливі в шлюбі тощо, а для цілей психологічного дослідження, тим більше для психологічної корекції і психодіагностики, важливо саме це. Крім того, юридична збереження шлюбу зовсім не означає, що чоловік і жінка дійсно живуть один з одним і ведуть спільне господарство.

У психологічному дослідженні основний акцент ставиться на вивченні саме задоволеності шлюбом. Більшість фахівців визначають її як внутрішню суб'єктивну оцінку, ставлення подружжя до власного шлюбу. Найбільш повне визначення саме задоволеності шлюбом на мою думку є таке: «Задоволеність

шлюбом, очевидно, складається як результат адекватної реалізації уявлення про сім'ю, сформованого у свідомості людини під впливом зустрічей з різними подіями, складовими його досвіду в даній сфері діяльності».

Вивченням характеристик, що впливають на задоволеність шлюбом, займалися багато дослідників.

Є багато досліджень зв'язку між задоволеністю шлюбом та характерами подружжя у яких характери були поділені наступним чином:

- сангвінік, меланхолік, флегматик, холерик;
- екстраверт, інтроверт;
- розумовий, емоційний, сенсорний, інтуїтивний тощо.

Про те комплексних досліджень, які вивчали зв'язку між задоволеністю шлюбом та уявленнями подружжя про значущість у сімейному житті сексуальних відносин, особистої спільності чоловіка і дружини, батьківських обов'язків, професійних інтересів кожного з подружжя, господарсько-побутового обслуговування, моральної та емоційної підтримки, зовнішньої привабливості партнера у зв'язку з такими особистісними особливостями як акуратність, охайність, пунктуальність, ввічливість, чесність тощо не проводилось, а вони є вкрай необхідні у психотерапії та психологічному консультуванні.

Об'єкт дослідження. Задоволеність як психологічний феномен.

Предмет дослідження. Вплив психологічних характеристик подружжя на рівень задоволеності шлюбом.

Мета дослідження. Встановити вплив психологічних характеристик подружжя на рівень задоволеності шлюбом.

Завдання дослідження.

1. Проаналізувати теоретичні аспекти дослідження проблеми задоволеності шлюбом;
2. Визначити методологічні засади організації емпіричного дослідження;
3. Розкрити специфіку зв'язку задоволеності шлюбом з психологічними характеристиками подружжя.

Гіпотеза Н0. Існує зв'язок між задоволеністю шлюбом з психологічними характеристиками подружжя.

Гіпотеза Н1. Не існує зв'язку між задоволеністю шлюбом з психологічними характеристиками подружжя.

Методи і методики дослідження.

В теоретичній частині дослідження використовувався метод аналізу спеціальної літератури по темі дослідження.

В емпіричній частині дослідження використовувалися:

1. Методика «Задоволеність шлюбом» розроблена В.В. Столін, Т. Л. Романової, Г.П. Бутенко;
2. Вісбаденської опитувальник до методу позитивної психотерапії і сімейної психотерапії (WIPPF) (Н. Пезешкіан при співробітництві Х. Дайденабаха).
3. Опитувальник «Рольові очікування і домагання у шлюбі» А. Н. Волкової;

При обробці даних застосовувалися методи математичної статистики: описова і дискретна статистика, коефіцієнт кореляції Пірсона, U - критерій Манна - Уїтні.

Наукова новизна полягає у визначенні специфіки зв'язку задоволеності шлюбом з психологічними характеристиками подружжя.

Практична значущість полягає у розробці та впровадженні в сімейне консультування рекомендацій щодо корекції поведінки подружжя з метою отримання задоволеності від шлюбу.

Структура кваліфікаційної роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел з 51 найменувань та додатку на 34 сторінках. Загальний обсяг основного тексту 86 сторінок. Робота містить 5 таблиць та 8 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ЗАДОВОЛЕНОСТІ ШЛЮБОМ

1.1. Аналіз наукових підходів до визначення сутності понять «задоволення», «задоволеність шлюбом»

Термін «задоволеність» використовується в науковій літературі в різних значеннях. Так кажуть про загальну задоволеність життям, задоволеність професійною діяльністю, задоволеність шлюбом тощо.

У психологічному словнику "задоволеність" - емоційний стан людини, що настає при досягненні бажаного результату в діяльності і спілкуванні. Задоволеність прямо залежить від характеру потреб, їх глибини. Але задоволеність залежить також і від реальних можливостей, що дозволяють реалізувати ці потреби на практиці [33].

У українській малій енциклопедії "задоволення моральне" – високе почуття втіхи від виконаного обов'язку, від почуття що все зроблено як найкраще. Воно не має нічого спільного з звичайним шуканням приємного, що в ньому багато людей вважає атрибут щастя, - навпаки, моральне задоволення приходить звичайно тоді, коли людина діє, зовсім не думаючи про особисту приємність, наражаючись навіть на страждання і смерть, керуючись тільки бажанням виконати якнайкраще поставлене їй завдання, що переслідує вищі-не егоїстичні - цілі. Моральне задоволення, це дана від Бога висока винагорода всім мученикам ідеї, - вона цілком заперечує всякі матеріалістичні теорії і стверджує високу якість людської духовності [29].

Згідно сучасного психологічного словника "задоволеність" – (англ. satisfaction) - суб'єктивна оцінка якості тих чи інших об'єктів, умов життя і діяльності, життя в цілому, відносин з людьми, самих людей, в т. ч. і самого себе (самооцінка). Високий ступінь задоволеністю життям, очевидно, є те, що

іменується щастям (англ. Happiness); близький конструкт - психологічний (суб'єктивне) благополуччя (англ. wellbeing). [44].

Задоволення позитивно забарвлена емоція, що супроводжує вдоволення однієї або кількох потреб. Антонімом задоволення є страждання й біль. Поняття задоволення в філософії Епікура ототожене зі щастям. Надалі така позиція отримала найменування гедонізм. Гедонізм (від грец. ἡδονή – задоволення) - напрям у етиці, згідно з яким ціннісним критерієм моралі визнається задоволення (насолада) або уникнення страждань. Поняття гедонізму використовується для опису матеріально орієнтованого, корисливого погляду на життя [38]. Стоїки, навпаки, вважали задоволення пристрастю, що викликає залежність і звичку. Зараз під задоволенням мають на увазі контрольовані певною ділянкою головного мозку тактильні відчуття, що створюють позитивний емоційний фон. Тобто задоволення це емоція.

Італійський філософ Бенедетто Кроче розглядав чотири види задоволення: звичайне (гедоністичні), моральне, інтелектуальне і естетичне [22].

Поняття задоволення часто пов'язують з поняттям щастя. Поняття щастя вивчається в галузі сучасної позитивної психології. Позитивна психологія - галузь психології, яка займається дослідженням позитивних аспектів психіки людини. На відміну від орієнтації класичної науки на психологічні проблеми та патології, основними темами досліджень галузі є щастя, оптимізм, потік, довіра, прощення та солідарність. Ця галузь досліджень намагається зробити досвід життя людини більш задовільним та розкрити природні здатності [32].

Ідейним попередником цього напрямку був представник гуманістичної психології Абрахам Маслоу. Маслоу, створюючи свою теорію мотивацій, намагався пояснити, чому в різний час у людей виникають різні потреби. Він вважав, що потреби людини мають ієрархічну структуру з 5 рівнів:

- фізіологічні потреби (потреби найнижчого рівня) є необхідними для виживання. Вони включають потребу в їжі, воді, захисті, відпочинку, сексуальні потреби;

- потреби в безпеці включають потреби в захисті від фізичних і психологічних небезпек з боку навколишнього світу і впевненість у тому, що фізіологічні потреби будуть задовольнятися в майбутньому (покупка страхового поліса або пошук надійної роботи з гарними видами на пенсію);

- соціальні потреби (потреби в приналежності, дружбі, любові) включають почуття приналежності до чого-небудь або кого-небудь, підтримки;

- потреби в повазі включають потреби в особистих досягненнях, компетентності, повазі з боку оточуючих, визнанні;

- потреби в самовираженні, самореалізації - потреби в реалізації своїх потенційних можливостей і зростанні як особистості.

У кожний конкретний момент часу людина буде прагнути до задоволення тієї потреби, що для неї є важливішою або сильною.

Спочатку споживачі прагнуть задовольнити потреби нижчого рівня, потім можуть думати про задоволення наступної за важливістю потреби. Основний недолік теорії Маслоу зводиться до того, що їй не вдалося врахувати індивідуальні відмінності людей. Виходячи з минулого досвіду, одна людина може бути найбільше зацікавлена у самовираженні, у той час як поведінка іншої буде в першу чергу визначатися потребою у визнанні, соціальними потребами.

Маслоу вважає, що психічні (фізіологічні) потреби середнього громадянина задовольняються на 85%, екзистенційні - на 70, соціальні - на 50, престижні - на 40, самовираження - на 10 %. Статистика говорить, що тільки один-два відсотки людей прагне до вершини піраміди А. Маслоу [27].

В даний час проводиться безліч досліджень, спрямованих на визначення рівня задоволеності життям. Згідно з результатами подібних досліджень, показник задоволеності залежить від багатьох факторів.

Британським аналітичним соціопсихологом Адріаном Уайтом був створений "індекс задоволеності життям" (ІЗЖ; англ. Satisfaction with Life Index, SWL) який засновується на даних його метадослідження різноманітних опитувань та індексів щодо рівня щастя громадян. Такий шлях є альтернативним до традиційних показників, таких як ВВП та ВНП. Отриманий індекс найсильніше

корелює з рівнями здоров'я (0,62), багатства (0,52) та досяжності освіти (0,51) у країні [50].

Однією з основних концепцій особистості є модель «великої п'ятірки» [18]. Ця модель ілюструє те, що деякі дослідники вважають будівельними блоками особистості кожної людини. Відповідно до назви, модель передбачає, що особистість людини включає в себе п'ять загальних і щодо незалежних рис (диспозицій):

- екстраверсію;
- доброзичливість (дружелюбність, здатність прийти до згоди);
- сумлінність (свідомість);
- нейротизм (протилежний полюс - емоційна стабільність);
- відкритість досвіду (інтелект).

У дослідженні, проведеному Денъов і Купером, були проаналізовані численні дослідження з використанням певних особистісних опитувальників, які пов'язували суб'єктивне благополуччя і особистісні показники. Вчені виявили, що невротизм є найсильнішим предиктором задоволеності життям [48].

Теоретичний аналіз проблеми вивчення феномену задоволеності життям показав доволі широкий спектр його тлумачення. Зокрема, у роботах зарубіжних дослідників задоволеність життям розглядається крізь призму медицини й стосується переважно стану здоров'я, впливу хвороби й процесу лікування на певні сторони життя пацієнта. Також задоволеність життям розглядають крізь призму емоційно-оціночного ставлення до життя. Воно визначається основними ставленнями особистості до себе, до соціального світу, до окремих найбільш значущих для індивіда осіб. Характер безпосереднього емоційного ставлення до життя перш за все детермінований інтерперсональними чинниками – ставленням особи до значущих інших, ставленням з їхнього боку, у цілому – задоволенням потреб соціальної належності, а також емоційним ставленням до себе. Оціночний компонент ставлення до життя зумовлюється самооцінкою, задоволенням потреб компетентності в цілому[7].

Відчуття задоволеності змінюється протягом життя. Для молоді з високим рівнем задоволеності життям характерним є наближеність рівня життя до ідеального, задоволеність умовами життя і якістю життя. Їм властивий високий рівень самоприйняття й особистісного зростання, життєва перспектива, наявність цілей у житті та вміння брати відповідальність за нього. Молоді з низьким рівнем задоволеності життям властиво не задоволення загальним рівнем та умовами життя. Характерним є орієнтація на думку інших людей, розмитість цілей та життєвої перспективи, низький контроль в управлінні зовнішнім середовищем [12]. Для людей похилого віку задоволеність життям в цілому взаємопов'язана з іншими складовими задоволеності (умовами життя, вітальних потреб, здоров'ям) і є основною при розгляді загального показника задоволеності в літньому віці. Люди похилого віку, що мають схожість образів за ціннісними орієнтаціями, задоволені життям в більшій мірі в порівнянні з людьми похилого віку, у яких є відмінності в поданні про власній системі цінностей і ціннісних орієнтаціях значущих інших. Фактор «схожість образів» за ціннісними орієнтаціями є вираженим і впливає на рівень задоволеності життям в літньому віці [43].

Одним з найважливіших чинників задоволеності життям є задоволеність шлюбом. Темою задоволеності сімейним життям займалось багато авторів, які мають різні точки зору на цей аспект. Кожна пара одружується з певними очікуваннями на щасливий шлюб. На думку Вірджинії Сатир, дуже рідко людина і тільки з вагомих причин одружується, свідомо знаючи, що сімейне життя буде нещасливим. На думку автора, вступаючи в шлюб кожен член сім'ї намагається наповнити своє життя, новим змістом.

Дослідженням задоволеності шлюбом займалися багато, як закордонних, так і радянських авторів. Свою увагу на цю сторону сімейного життя звернули С.І. Голод, В.А. Сисенко, Вірджинія Сатир, Ю.Є. Альошина, А.В. Шавлов, Є.Г. Ейдемільер, В. Юстицкіс, Х. Фелдман, Г. Спаниели, Г.Навайтіс, Н.Г. Юркевич, Т.А. Гурко та інші [8].

Своє визначення задоволеності шлюбом дає С.І. Голод. Автор характеризує "задоволеність шлюбом" як результат адекватної реалізації уявлення (образу) про

сім'ю, сформованого у свідомості людини під впливом зустрічей з різними подіями, складовими його досвід (дійсний або символічний) в даній сфері діяльності.

З цього питання свої думки описує В.А. Сисенко. Автор вважає, що поняття "задоволеність сімейним життям" - поняття дуже широке і включає ступінь задоволення всіх потреб особистості.

Значний внесок у дослідження цього питання внесла Ю.Є. Альошина. [3, с.12] Автор позначає задоволеність шлюбом як характеристику "суб'єктивної оцінки кожним з подружжя характеру їхніх стосунків". Часто в літературі синонімом "задоволеність шлюбом" зустрічається "сумісність подружжя", "згуртованість", "стабільність".

Так само існує думка, що перераховані вище поняття представляють різні рівні відносин подружжя [4]. Рівень стійкості шлюбу - перший рівень. Другим рівнем можна назвати момент адаптації, пристосованість в шлюбі. На третій рівень сім'я переходить, коли досягає рівня «успішності», на якому відбувається уподібнення ціннісних установок пари.

На думку А.В. Шавлова, подружня задоволеність шлюбом є ні що інше як "суб'єктивне сприйняття подружжям крізь призму соціокультурних норм ефективності функціонування сім'ї в плані задоволення їх індивідуальних потреб".

Такі автори, як Є.Г. Ейдемільер і В. Юстицкис [45] звертали увагу на поняття "незадоволеності шлюбом". Акцент ставився на ступінь усвідомленості цього поняття. І в свою чергу, автори виділяли два види усвідомленості незадоволеності шлюбом: усвідомлена і погано усвідомлювана. Пари, які усвідомлюють незадоволеність сімейним життям, можуть відкрито заявити про те, що їх не влаштовує. У таких сім'ях спостерігається глобальна незадоволеність, яка може супроводжуватися наявністю конфліктної ситуації. Розлучитися такій парі заважають наявність певних причин (діти, фінансове становище). У пар, які слабо диференціюють незадоволеність сімейним життям, спостерігається непряме вираження цього. Незадоволеність проявляється через монотонність у відносинах,

відсутність радості, нудьгу, ностальгичний спогад про час до шлюбу. У цей час основний мотив поведінки в сім'ї - необхідність. Так ж незадоволеність може проявлятися в різних дрібних скаргах на різні сторони сімейного життя. Такі пари схильні перебільшувати дрібні проблеми, тим самим виправдовуючи свою незадоволеність. Причиною емоційних вибухів, може бути приховане ставлення до проблем, які виникають.

В літературі зустрічається порівняння причин незадоволеності шлюбом із задоволенням потреб. Автори виділяють ряд потреб, які впливають на незадоволеність шлюбом в цілому (незадоволеність сексуальних потреб, незадоволеність потреби в цінності і захисту власного "я", незадоволеність потреби в позитивних емоціях, фінансові розбіжності між подружжям, незадоволеність потреби у співпраці, взаємодопомоги, розбіжність потреб у проведенні дозвілля, хобі, відпочинку).

Деякі автори виділяють фактори, які впливають на задоволеність життям в родині. До переліку чинників входять: стадія життєвого циклу сім'ї; подружній стаж; схожість цінностей у подружжя; стать; наявність дітей; трудова зайнятість; стратегії поведінки, використовувані подружжям при вирішенні проблем; характер професійної діяльності жінок; задоволеність роботою.

За даними досліджень мінімальна задоволеність шлюбом спостерігається в сім'ях з дітьми дитячого віку, максимальна - до народження дітей. Зниження задоволеності спостерігається в перехідні періоди.

Взаємозв'язок задоволеності шлюбом з подружнім стажем досліджували Х. Фелдман і Г. Спанієля. Автори стверджують, що суб'єктивна задоволеність на початкових етапах спільного життя досить висока, на середніх - різко падає, спостерігається зростання на стадії 18-20 років.

Збіг цінностей має великий вплив на суб'єктивну задоволеність шлюбом, особливо за умови тривалого сімейного стажу .

Аналіз літератури показав, що більш високий ступінь задоволеності шлюбом спостерігається у чоловіків, ніж у жінок. Також спостерігається вплив наявності дітей, на ступінь задоволеності. При наявності дітей, вона зростає.

Трудова діяльність вносить свій внесок в перебіг життя сімейної пари. Задоволення мотиву самореалізації дружиною в професійній діяльності підвищує рівень поваги і самоприйняття жінок, що в свою чергу підвищує рівень задоволеності сімейним життям.

Підвищує показник задоволеності позитивний підхід, спрямований на конструктивне вирішення проблем і переговори. Знижує - конфронтація, уникнення, наполягання на своїх інтересах, конфлікт, підпорядкування, селективне ігнорування.

Існує прямий взаємозв'язок між задоволеністю сімейним життям і ставленням до роботи, існує нестабільність в сімейних відносинах, як при нестабільному положенні на роботі у чоловіків, так і при різкому підвищенні доходу. Також спостерігається пряма кореляція цього феномена з мотивом вступу в шлюб. У щасливих шлюбах основним мотивом є любов, симпатія.

Деякі дослідники пов'язують ступінь суб'єктивного задоволення шлюбом з терміном дошлюбного періоду залицяння. На проблемні шлюбні відносини, що сформувалися, як при короткочасному знайомстві, так і при тривалому (близько п'яти років).

Дослідження, що підтверджують взаємозв'язок задоволеності сімейного життя та сексуальної сфери сім'ї, проводив С.І. Голод.

Перед вступом у шлюб у кожного члена подружжя формується образ щасливого заміжжя. Дослідження підтверджують те, що образ щасливого шлюбу у чоловіків формується в першу чергу через призму психологічних і сексуальних компонентів шлюбу, у жінок - через побутову, сексуальну і психологічну підструктури.

Істотний вплив робить компліментарність подружжя - максимальна задоволеність шлюбом досягається в комплементарних і частково комплементарних шлюбах.

Існує певна залежність між суб'єктивною задоволеністю шлюбом і поділом домашньої праці.

І.М. Обозів і А.Н. Обозова фокусували свою увагу на вплив сімейних ролей на ступінь задоволеності шлюбом. На думку авторів до дезорганізації в сім'ї призводить розбіжність думок подружжя щодо функції сім'ї, характеру розподілу основних сімейних ролей. Дослідники визначили, що збіг думок подружжя по питань розподілу ролей і функцій сім'ї впливає на сумісність подружжя і успішність шлюбу. Також авторами були виділені чинники стабільності, які були розділені на об'єктивні і суб'єктивні, зовнішні і внутрішні.

Деякі вчені описують схему стабільності шлюбу. Розглянемо схему запропоновану закордонним дослідником Дж. Левінджером. На його думку, стабільність шлюбу - баланс трьох видів сил: внутрішнього тяжіння, пов'язаного з привабливістю подружжя одне для одного, зовнішньої підтримки шлюбу та протидіючих йому сил. Серед внутрішніх сил тяжіння автор називає любов, дружнє спілкування, фінансову підтримку, високий соціальний статус чоловіка, престижність положення сімейної людини. До сил зовнішньої підтримки автор відносить моральні обов'язки по відношенню до шлюбу, ставлення до дітей, страх нашкодити кар'єрі розлученням, правові бар'єри, ганьба розлучення. Під зовнішніми силами, які автор називає "соціальні бар'єри", які протидіють шлюбу мається на увазі інший партнер, конфлікт між кар'єрою і сімейними ролями, привабливість свободи від зовнішніх обов'язків, прагнення жити на свої кошти.

Американські дослідники систематизували фактори, які впливають на задоволеність шлюбом. R.A. Lewis, G. B. Spanier розбили всі фактори на три групи: дошлюбні чинники (расові, релігійні, соціально-економічними параметрами); соціальні та економічні фактори; особистісні і внутрішні чинники.

Питанням систематизації факторів, що впливають на перебіг сімейного життя також займався Т.А. Гурко. За даними дослідження 2013 року, яке було проведено в різних регіонах України (Івано-Франківськ та область, Київ і область, Луганськ та область) були виділені основні фактори, які впливають на задоволеність подружнім життям.

Дослідження проходило на вибірці різної за віком, статтю, сімейним станом і рівнем освіти. Аналізуючи отримані результати, велике значення і вплив на

задоволеність, а далі і на виникнення дезадаптації надає "суб'єктивне відчуття партнера як надійний". Цей показник набрав однаково високу оцінку у всіх регіонах України, у жінок і чоловіків різного віку, освіти і сімейного стану. Було виявлено, що чим частіше пара проводить вільний час разом, чим більше пара спілкується і чим менше конфліктують, тим з більшою надійністю асоціюється шлюбний партнер. Також на надійність партнера впливає задоволеність сексуальним життям, емоційна теплота і сумісність поглядів і інтересів. Чим більше партнери дозволяють бути самостійними один одному, чим більше збігаються моральні якості подружжя, тим надійніше вони виглядають в очах один одного. Також надійність партнера залежить і від матеріально-побутових чинників: наявність власного житла і рівня заробітної плати.

Наступним, не менш значущим, для громадян України, аспектом стала "емоційна теплота між подружжям". Спостерігається невелике зростання важливості цього показника в Івано-Франківській області. Також зростає важливість емоційної теплоти з віком опитаних і зі стажем прожитих років в шлюбі. Важливим цей показник виявився і для розведених. Були виділені наступні закономірності: чим більш емоційно теплі стосунки, на думку пари, тим більше пара спілкується один з одним, тим більше подружжя здатні до компромісів, відчувають надійність один одного, зростає рівень задоволеності інтимним життям, така пара більше відчуває потяг один до одного і психологічну підтримку. На емоційну теплоту впливає наявність власного житла, рівень заробітної плати, сумісність поглядів і інтересів, допомога по господарству. Такі пари можуть, як і самі приймати рішення, так і можуть домовлятися один з одним, у них збільшується бажання проводити разом вільний час, партнери поважають один одного. Тепла емоційна атмосфера сприяє розвитку один одного і кожен член сім'ї в такій атмосфері не намагається домінувати.

До факторів, які впливають на задоволеність сімейним життям, відносяться моральні якості партнера. Трохи вище показники важливості моральних якостей партнера виявилися в Івано-Франківську. Також підвищується роль цього

показника з віком і роками, прожитими в шлюбі. Пари, які створили сім'ю вдруге, більше уваги звертають на моральні якості партнера.

Важливим показником, за результатами, виявилось наявність "уваги один до одного". Цей аспект сімейних відносин набрав більшу кількість виборів в Івано-Франківську та Луганську, ніж в Києві.

Високі показники важливості отримало "потяг один до одного". Івано-Франківськ та Луганськ отримали вище оцінки за цим показником, ніж Київ. Більше значення наявності потягу до партнера в подружньому житті віддають жінки. Важливість потягу в сімейних відносинах залежить від рівня освіти - опитувані з більш високим рівнем освіти і не перебувають у шлюбі приділяють менше уваги цим показником.

"Повага один до одного" і "відсутність аддикцій" займає високі позиції серед факторів, які впливають на задоволеність шлюбом. Наявність поваги і відсутність аддикцій в сімейному житті виявилось однаково важливим для опитаних різних регіонів України, різних за статтю, сімейним становищем, рівнем освіти. В Івано-Франківській і Луганській областях наявність "психологічної підтримки" є досить важливо. Більше значення наявності психологічної підтримки має для жінок, ніж для чоловіків. Спостерігається підвищення важливості цього показника після 40 років і з ростом кількості прожитих років. Високі оцінки отримав "показник любові" у всіх опитаних регіонах. Однаково важливим цей показник виявився для випробовуваних різних за віком, статтю, сімейним станом і рівня освіти.

З факторів, які важливі в сімейному житті і можуть впливати на ступінь задоволеності життям, першу позицію за важливістю у жінок займає емоційна теплота, другу - повага, третю-любов, четверту - надійність партнера, п'яту - відсутність залежності. У чоловіків на першому місці стоїть, так само, як у жінок, емоційна теплота партнерів один до одного, на другому місці - надійність партнера, третє - повага, четверте - відсутність залежності і на п'ятій позиції стоїть любов.

Отже, за результатами дослідження видно, що більш важливі фактори, які впливають на задоволеність шлюбом - це фактори, спрямовані на емоційно-теплу атмосферу в сім'ї. Жінки спрямовані на стабільність, яка проявляється в матеріальній надійності і потребують емоційної підтримки, наявності теплового спілкування і прояві уваги з боку партнера. Чоловіки прагнуть до комфортного і зручного проживання з дружиною, яке проявляється у відсутності конфліктних ситуацій і звертають увагу на зовнішню привабливість подружжя. Також чоловіки більш високо оцінили важливість сексу в сімейному житті.

Ознайомившись з поняттями "задоволеність" і "задоволеність шлюбом" можна зробити наступні висновки, що "задоволення" - це емоція, яка пов'язана із задоволенням однієї або декількох потреб, це той показник, який змінюється на протязі усього життя людини. Він залежить від дотримання багатьох умов, таких як здоров'я, реалізованість в професії, відносин з іншими людьми, фінансовий стан тощо. Ступінь задоволеності визначається персональною оцінкою людиною відповідності досягнутого, з тим, що він виділяє для себе як стандарти хорошого життя. Виходячи з цього, можна розуміти сенс життя як пошук оптимального рівня особистісної задоволеності життям, відповідно "задоволеність шлюбом" - це суб'єктивний стан людини, який пов'язаний з його задоволеністю шлюбними відносинами.

1.2. Характерологічні особливості особистості

Людський характер – залишався і залишається однією з найцікавіших і найвідкритіших питань дослідження в області психології, педагогіки. Саме дослідження характерів, особливостей поведінки особистості - є одним з важливих питань, яке вивчає психологія.

Цій проблемі присвячене дослідження більш як 24-вікової давнини, нині відоме як учення про темпераменти. В трактаті Гіпократу «Про природу людини» йшлося про зумовленість особливостей поведінки переважанням в організмі

однієї з чотирьох рідин: жовчі, крові, лімфи або чорної жовчі. Звідси - відомі типи: холерик, сангвінік, флегматик, меланхолік [28].

Одна з перших спроб класифікації характерів була здійснена Платоном (етична типологія характерів). Засновником характерології вважається учень Аристотеля давньогрецький вчений і письменник Теофраст, автор праці «Характери». Трактат Теофраста містив опис 31 типу, кожен з яких визначався на основі домінування тієї чи іншої риси [30].

В СРСР в 1920-1930-і роки вчення про характери розвивалося в основному в рамках педології. В кінці 1930-х років всі ці дослідження були згорнуті. У радянській психології набуло поширення розвиток соціологічної тези Виготського про розкриття індивідуальних особливостей через взаємодію з суспільством: було прийнято вважати, що характер є результат впливу суспільства, тоді як вродженими можна вважати тільки відмінності на рівні темпераменту.

Існує багато поглядів на характер людини. Багато вчених в своїх дослідженнях торкалися цього аспекту психіки. З найбільш значущих, можна виділити наступні класифікації характерів:

- теорія розвитку особистості (психосексуальний розвиток) З.Фрейда [41].

У психоаналізі, розробленому Фрейдом, психосексуальний розвиток пояснюється мовою змін в біологічному функціонуванні індивідуума. Досвід людини на кожному етапі залишає свій відбиток у вигляді установок, рис особистості і цінностей, придбаних у відповідній фазі.

Фази - етапи на шляху розвитку, результати проходження яких є передумовами до формування характеру. У разі сильних потрясінь можуть викликати неврози. Назви фаз визначають основну тілесну (ерогенну) зону, в якій концентрується енергія лібідо і з якою пов'язано відчуття задоволення в даному віці.

Оральна фаза (від моменту народження до 1,5 років) - перший етап дитячої сексуальності, в якій рот дитини виступає як первинне джерело задоволення основної органічної потреби, що виражається в процесах смоктання, кусання і

ковтання. Характеризується катекцією (зосередженням) більшої частини енергії лібідо в області рота.

У перші 6 місяців надмірна або недостатня стимуляція може призвести до подальшої пасивності людини і згодом проявитися в адаптаційних способах, пов'язаних з демонстрацією беспорядності, надмірній довірливості, розбещеності і в пошуку постійного схвалення.

У другій половині фази акцент зміщується на дію кусання і жування. Залежно від проходження може виражатися в любові до суперечок, цинічності і песимізму. Область рота, на думку Фрейда, залишається важливою ерогенною зоною протягом життя людини і виражається залишковою оральною поведінкою - обжерливістю, курінням, гризінням нігтів.

Анальна фаза (1,5 - 3,5 року) - другий етап дитячої сексуальності, на якій дитина вчиться контролювати свої акти дефекації, відчуваючи задоволення від спорожнення і інтерес до цього процесу. У цей період дитина привчається до охайності і користування туалетом, вмінню стримувати позиви до випорожнення.

У разі неадекватних або завищених вимог батьків формуються реакції протесту - «утримування» (запори) або «виштовхування» (погане травлення, проноси). Ці реакції в подальшому трансформуються в форми характеру: анально-утримуючий (впертий, скупий, жадібний, педантичний, перфекціоністичний) і анально-виштовхує (неспокійний, імпульсивний, схильний до руйнування).

Фалічна фаза (3,5 - 6 років) - третій етап дитячої сексуальності, на якій дитина починає вивчати своє тіло, розглядати і чіпати свої статеві органи. Виникає інтерес до взаємин статей, появи дітей. З'являється інтерес до батьків протилежної статі, ідентифікація з батьком своєї статі і прищеплення певної статевої ролі.

Люди з фалічним типом характеру зазвичай поведуться зухвало, яскраво. Така характерна орієнтація може межувати з істеричною психопатією через схожість в поведінці.

Латентна фаза (6 - 12 років) - четвертий етап дитячої сексуальності, що характеризується зниженням статевого інтересу. Будучи відірваною від сексуальної мети, енергія лібідо переноситься на не сексуальні цілі: навчання,

освоєння культурного досвіду, а також на встановлення дружніх відносин з однолітками і дорослими за межами сімейного оточення.

Генітальна фаза (12 років) - п'ятий етап, заключний етап психосексуальної концепції Фрейда. Обумовлюється біологічним дозріванням в пубертатний період і завершенням психосексуального розвитку. Відбувається приплив сексуальних сил і агресивних спонукань. На даному етапі формуються зрілі сексуальні відносини. Стає важливим пошук свого місця в суспільстві, вибір статевого партнера. Відбувається звільнення від авторитету батьків і від прихильності до них;

- типологія К. Юнга (екстраверсія-інтроверсія) [46].

Типологія Юнга - система типології особистості, заснована на понятті психологічної установки, яка може бути екстравертною або інтровертною і на переважання однієї з основних психічних функцій - мислення, почуття, відчуття або інтуїції.

Метою психологічної типології, за Юнгом, не є проста класифікація людей на категорії. Типологія, на його думку, являє собою, по-перше, інструмент дослідника для упорядкування нескінченно різноманітного психологічного досвіду в якійсь подібності координатного простору . По-друге, типологія - інструмент практичного психолога, що дозволяє на основі класифікації пацієнта і самого психолога вибирати найбільш дієві методи і уникати помилок.

Класифікація за «психологічної установки».

Юнг вважав, що кожна людина прагне або до сприйняття об'єктів зовнішнього світу, або прагне від них абстрагуватися. Ця різниця він назвав загальним типом установки і поділив на екстравертну (спрямовану на сприйняття зовнішнього світу) і інтровертну (спрямовану переважно «всередину себе»). Вважаючи, що не існує ні чистих екстравертів, ні чистих інтровертів, він вважав, що кожен індивідуум більш схильний до однієї з цих установок і діє переважно в її рамках. Кожній людині притаманні обидва механізми, екстраверсії і інтроверсії, і лише відносний перевага одного або іншого визначає тип.

Класифікація за переважуючою функції.

Свідоме психічне є засіб для адаптації та орієнтації і складається з ряду різних психічних функцій. Серед них можна виділити чотири основних: відчуття, мислення, почуття, інтуїція.

Психічні функції, за Юнгом, не зводяться один до одного, робота всіх чотирьох функцій необхідна для повноцінного життя індивіда. Однак він стверджує, що домінування тієї чи іншої функції є нормальним явищем і навіть необхідно для досягнення соціального успіху.

Юнг наступним чином визначав психічні функції:

Мислення - та функція, яка, слідуючи своїм власним законам, наводить дані змісту уявлень в понятійний зв'язок.

Почуття - функція, що надає змісту відому цінність в сенсі прийняття або відхилення його. Почуття засноване на оціночних судженнях: добре - погано, красиво - некрасиво.

Відчуття - це сприйняття, що відбувається за допомогою органів почуттів.

Інтуїція - функція, яка передає суб'єкту сприйняття несвідомим шляхом. Предметом такого сприйняття може бути все - і зовнішні, і внутрішні об'єкти або їх поєднання.

Особливість інтуїції полягає в тому, що вона не є ні чуттєве відчуття, ні почуття, ні інтелектуальний висновок, хоча вона може проявлятися і в цих формах. При інтуїції який-небудь зміст представляється нам як готове ціле, без того, щоб ми спочатку були в стані вказати або розкрити, яким чином це зміст склався.

Відповідно до переважної функцією Юнг виділяє розумовий, почуттєвий, відчуваємий і інтуїтивний типи особистості. З урахуванням «типу установки» кожен з них може бути як екстравертний, так і інтровертний, що в сумі дає вісім наочних психологічних типів;

- класифікація особистості А. Ф. Лазурского (низший, середній та вищий рівні) [24].

У своїх експериментальних психологічних дослідженнях А.Ф.Лазурський прагнув до отримання даних, що характеризують індивідуальність досліджуваних

людей. Він запропонував і широко використовував метод систематичного спостереження, поєднуючи його із спеціально підібраними методиками експериментальної психології. Вершиною методичних досліджень А. Ф. Лазурський є створений ним метод природного експерименту, завдяки якому усувається штучність лабораторного експерименту і значно зростає цінність даних спостереження, оскільки випробуваний не виривається зі звичної для нього середовища, але стає в той же час в строго запрограмовані і контрольовані умови.

Дуже важливими поняттями в характерології є поняття ендопсіхіки і екзопсіхіки, введені їм в 1916 році. Під ендопсіхіка він розумів внутрішні механізми особистості, які об'єднують характер, розумову обдарованість і темперамент. Екзопсіхіка - це відносини особистості до зовнішніх об'єктів і середовищ в цілому. У поняття середовища тут входять природа, люди, різні соціальні групи, наука, мистецтво, а також внутрішнє життя індивіда.

Після визначення цих фундаментальних понять А.Ф.Лазурський зробив ще одну спробу класифікації особистості. В її основу він поклав принцип активного пристосування особистості до навколишнього середовища, при цьому зберігши поділ на рівні і типи:

Нижчий рівень (неприспособовані особистості) - люди цього рівня підпорядковуються впливам середовища і з великими труднощами пристосовуються до її вимог.

Середній рівень (приспособовані особистості) - до цього рівня відносяться люди, основною характеристикою яких є здатність до отримання освіти, а в подальшому - до ведення успішної діяльності в умовах будь-якого середовища.

Вищий рівень (приспособуватися) - ці люди здатні пристосовувати середовище до своїх запитів, які зазвичай перевищують коло запитів представників нижчих рівнів і мають велике соціальне значення;

- конституціональна класифікація Э. Кречмера [21].

На підставі безлічі обчислень співвідношення частин тіла Кречмер виділив три основних типи будови тіла:

- астеничний (слабкий);

- пікнічний (щільний, товстий);
- атлетичний (властивий атлетам, борцям).

Астенічний по-іншому іноді називається лептосомний. Кречмер називає «астеніками» кволі, крайні і слабкі варіанти лептосомний типу.

Менш був визначений диспластичний тип, але також бувають і змішані форми .

Ці типи статури він співвідніс з описаними Крепелином психічними захворюваннями - «циркулярним» божевіллям (маніакально-депресивним психозом або біполярним афективним розладом) і dementia praecox (шизофренію), і виявилось, що існує певний зв'язок: до маніакально-депресивним психозів більш схильні люди з пікнічним типом конституції , а до шизофренії - з астенічним.

Далі він зробив припущення, що ті ж особливості темпераменту, які є провідними при психічних розладах, можуть бути виявлені, лише при меншій їх вираженості, і у здорових індивідів. Різниця між хворобою і здоров'ям, по Кречмеру, лише кількісна: будь-якого типу темпераменту властиві психотичний, психопатичний і здоровий варіанти психічного складу. Кожному з основних психотичних захворювань відповідає певна форма психопатії, а також певний темперамент здорової людини;

- класифікація психопатій П. Б. Ганнушкіна.

П. Б. Ганнушкін виділив наступні типи психопатичних особистостей: астеники, шизоїди, параноїки, епілептоїди, істеричні характери, циклоїди, нестійкі, антисоціальні та конституційно-дурні [36].

Група циклоидов:

Конституційно-депресивні психопати. Справа йде про осіб з постійно зниженим настроєм. Картина світу як ніби покрита для них траурним флером, життя здається безглуздою, у всьому вони відшуковують тільки похмурі сторони.

Конституційно-збуджені психопати. Це люди, швидко відгукуються на все нове, енергійні і заповзятливі. Постійно піднесений настрій, підвищена активність. Часто захоплюється, інтерес до світу, неформальний лідер, різнобічні інтереси. Нестійкість інтересів. З легкістю приймає життєві негаразди.

Циклотимикі. Набагато частіше, ніж конституційно-депресивні і конституційно-збуджені психопати, зустрічаються особистості з багаторазовою хвилеподібною зміною станів збудження і депресії. Далі починається періодична зміна одних станів іншими.

Емотивно-лабільні (реактивно-лабільні) психопати. Нестійкість емоційної сфери. Не має довгих уподобань, розмиті інтереси, не може довго стримувати обіцянки. Не вміє правильно висловити, оформити і зберегти прихильність.

Група астеників:

Група неврастеніків. У неврастеніків, суб'єктів, найбільш відмінними рисами є надмірна нервово-психічна збудливість, дратівливість, з одного боку, і виснаженість, стомлюваність, з іншого.

Група психастеників. Основними їх рисами є крайня нерішучість, боязкість і постійна схильність до сумнівів. Вони дуже чутливі і при тому не тільки до того, що кругом них в дану хвилину відбувається, але і ще більше до того, що, на їхню думку, може статися, до всіх тих неприємностей, які, як вони вважають, очікують їх в найближчому майбутньому.

Група шизоїдів:

Найбільше шизоїдів характеризують такі особливості: аутистична відірваність від зовнішнього, реального світу, відсутність внутрішньої єдності і послідовності у всій сумі психіки і химерна парадоксальність емоційного життя і поведінки. Вони зазвичай імпонують, як люди дивні і незрозумілі, від яких не знаєш, чого чекати.

Мрійники. Крихкість нервової організації ріднить мрійників з астеника, а відчуженість від дійсності і аутистичне занурення в мрії не дає можливості провести скільки-небудь різкий кордон між ними і шизоїдами.

Група параноїків:

Група параноїків. Схильність до створення понад цінних ідей. Здається орієнтованим на себе, оцінює інших і ставиться до них відповідно до своїх надцінних тверджень. Вимогливий, жорстокий, злопам'ятний, примхливий і

дратівливий. Найважливішою такою ідеєю параноїка зазвичай є думка про особливе значення його власної особистості.

Фанатики. Цим терміном, згідно звичайній мові, позначаються люди, з винятковою пристрасністю присвячують все своє життя служінню одній справі, однією ідеї, служіння, абсолютно не залишає в їх особистості місць ні для яких інших інтересів. Відрізняє їх від параноїків то, що вони звичайно не висувають так, як останні, на передній план свою особистість, а більш-менш безкорисливо підпорядковують свою діяльність тим чи іншим ідеям загального характеру.

Група епілептоїдів:

Ключові ознаки: наявність емоційних нападів, в'язких емоційних станів, моральних дефектів. Найхарактернішими властивостями цього типу психопатів є: по-перше, крайня дратівливість, що доходить до нападів нестримної люті, по-друге, напади розладу настрою (з характером туги, страху, гніву) і по-третє, безумовно виражені, так звані моральні дефекти (антисоціальні установки). Зазвичай це люди дуже активні, односторонні, напружено діяльні, пристрасні, аматори сильних відчуттів, дуже наполегливі і навіть вперті.

Група істеричних характерів:

Група істеричних. Головними особливостями психіки істеричних є прагнення будь-що-будь звернути на себе увагу оточуючих і відсутність об'єктивної правди, як по відношенню до інших, так і до самого себе (спотворення реальних співвідношень).

Патологічні брехуни. Якщо потреба залучати до себе увагу і засліплювати інших людей блиском своєї особистості з'єднується, з одного боку, з надмірно збудливою, багатою і незрілою фантазією, а з іншого - з більш різко, ніж у істериків, вираженими моральними дефектами, то виникає картина тієї психопатії.

Група нестійких психопатів:

Відсутність сформованих способів поведінки, залежний від оточуючих. Компенсація: вибір яскравого зразка. Вони викликають незадоволення оточуючих своєю неакуратністю, а особливо лінню.

Група антисоціальних психопатів:

Це психопати, головною, що впадає в очі особливістю яких є різко виражені моральні дефекти. Злочин - це якраз той вид діяльності, який найбільше відповідає їх нахилам; для злочинців цього роду надзвичайно характерна повна їх непоправність і, як наслідок цього, схильність до рецидивів.

Група конституційно-дурних:

Це - люди вроджено обмежені, від народження нерозумні, без будь-якої межі, як саме собою зрозуміло, що зливаються з групою вродженої відсталості (ідіотією, олігофренією);

- соціальні типи характерів Е. Фромма [42].

Теорія особистості Е. Фромма - концепція, що припускає, що особистість являє собою продукт динамічної взаємодії між вродженими потребами та тиском соціальних норм і приписів. Основу цієї теорії становлять уявлення про соціальний характер як сукупності соціокультурних установок і загальних норм, що існують в конкретному суспільстві, які, як правило, не усвідомлюються індивідами, але тим не менше детермінують їх поведінку в соціальному житті.

Е. Фромм описав п'ять типів соціального характеру, розділивши їх на неплідні і плідні. До неплідних відносяться рецептивна, експлуататорська, користололюбива і ринкова орієнтації, а плідна орієнтація - до плідних. Однак ці типи не існують в чистому вигляді, а поєднуються у людей в різних пропорціях.

Рецептивна орієнтація. Люди, що володіють даним типом переконані в тому, що джерело всього хорошого в житті знаходиться поза ними самих. Вони відкрито залежні і пасивні, не здатні робити що-небудь без сторонньої допомоги і думають, що їх основне завдання в житті - швидше бути коханими, ніж любити.

Експлуататорська орієнтація. Цьому типу властиво брати все що потрібно силою або винахідливістю. Вони домагаються любові, володіння, ідей і емоцій, запозичуючи все це в інших.

Користололюбива орієнтація. Люди даної орієнтації мало вірять в те, що вони можуть отримати щось нове з зовнішнього світу. Такому типу властиве бажання мати якомога більшою кількістю матеріальних благ, влади і любові, а витрати

вони сприймають як загрозу. Даний тип тяжіє до минулого, його відлякує все нове.

Ринкова орієнтація. Для такого типу особистість оцінюється як товар, який можна продати або вигідно обміняти. Ці люди прагнуть завжди виглядати охайно і готові продемонструвати будь-яку особистісну рису, яка підвищила б їх шанси на успіх.

Плідна орієнтація. Е. Фромм зазначає, що даний тип характеру є кінцевою метою в розвитку людини. Даний тип має наступні характеристики: незалежний, чесний, спокійний, люблячий, творчий і здійснює соціально-корисні вчинки. Саме в цій орієнтації проявляється здатність людини до продуктивної логічному мисленню, любові і праці;

- модель DISC.

DISC - група психологічних описів, розвинена Джоном Гайером та заснована на роботах психолога Вільяма Марстона (1893-1947). Це поведінкова модель для дослідження поведінки людей в навколишньому їхньому середовищі або в певній ситуації. DISC розглядає стилі поведінки і переваги в поведінці.

Тип D. Панівні.

Люди, що мають більше значення фактора 'D', більш активні в роботі з проблемами і викликами. Люди типу 'D' описуються такими словами як вимогливий, дієвий, егоцентричний, сильно бажаючий, що рухається, певний, честолюбний, агресивний і керівний.

Люди, що мають низький 'D' - люди які думають перед прийняттям рішення. Люди з низьким 'D' описуються словами: консервативний, доброзичливий, кооперативний (готовий кооперуватися), розважливий, невимогливий, обережний, помірний, приємний, скромний і мирний.

Тип I. Що впливають.

Люди з високим 'I' впливають на інших через розмови і діяльність і бувають емоційними. Вони описуються наступними словами: магнітний, політичний, захоплений, переконливий, теплий, демонстративний, довірливий, оптимістичний.

Люди з низьким 'I' працюють більше з даними ніж з фактами. Вони описуються наступними словами: рефлексивні, що ґрунтуються на фактах, розважливі, скептичні, логічні, підозрілі, песимістичні і критичні.

Тип S. Стійкі.

Люди з високим 'S' люблять стабільність, безпеку і не люблять різких змін. Люди з високим 'S' є спокійними, м'якими, терплячими, притягають, передбачуваними, навмисними, стійкими, послідовними і мають тенденцію до неупередженості.

Люди з низьким 'S' люблять інтенсивність, зміна і різноманітність. Люди з низьким 'S' описуються як неспокійні, демонстративні, нетерплячі, імпульсивні.

Тип C. Відповідні.

Люди з високим 'C' дотримуються правил та інструкцій. Люди з високим 'C' описуються словами: обережний, вимогливий, охайний, дипломатичний, точний, тактовний.

Люди з низьким 'C' кидають виклик правилам, хочуть бути незалежними і описуються словами: свавільний, впертий, самовпевнений, що не систематизуються, довільний і недбалий в справах;

- трифакторна теорія особистості Г. Айзенка [1].

Вона спирається на визначення риси особистості, як способу поведінки в певних життєвих областях:

на нижчому рівні аналізу розглядаються ізольовані акти в специфічних ситуаціях (наприклад, що виявляється в даний момент манера вступати в розмову з незнайомою людиною);

на другому рівні - часто повторюване, звична поведінка в змістовно схожих життєвих ситуаціях, це - звичайні реакції, діагностуються як поверхневі риси;

на третьому рівні аналізу виявляється, що повторюються форми поведінки можуть об'єднуватися до деяких змістовно однозначних комплексів, чинники першого порядку (звичай бувати в компанії, тенденція активно вступати в розмову дають підстави постулювати наявність такої риси як товариськість);

нарешті, на четвертому рівні аналізу змістовно певні комплекси самі об'єднуються в фактори другого порядку, або типи, які не мають явного поведінкового вираження (товариськість корелює з фізичною активністю, чуйністю, пластичністю), але засновані на біологічних характеристиках.

На рівні факторів другого порядку Айзенк виділив три особистісних вимірювання: психотизм (P), екстраверсію (E) і нейротизм (N), які розглядав як генетично обумовлені активністю ЦНС, що свідчить про їх статус рис темпераменту;

- типологія особистостей Ненсі Мак-Вільямс [26].

Мак-Вільямс використовує загальноприйнятую в психоаналізі типологію, яка в значній мірі збігається з класифікацією розладів особистості по DSM-IV. Це, однак, не цілком сувора типологія і автор вносить в неї невеликі корективи, виходячи з власної терапевтичної практики. Автор детально описує кожен тип особистості з точки зору різних психоаналітичних підходів: теорії потягів Фрейда, особливостей захисних та адаптаційних механізмів психіки, теорії об'єктних відносин, а також розглядає особливості образу власного «Я», перенесення і контрпереноса під час терапії. Це один з найсучасніших поглядів на характер людини в психоаналітичній діагностиці:

- психопатичні (антисоціальні);
- нарцисичні;
- шизоїдні;
- параноїдні;
- депресивні;
- маніакальні і гіпоманіакальні;
- мазохістичні;
- obsесивно-компульсивні;
- істеричні;
- дісоціативні.

Отже, характер являє собою прижиттєве придбання людини, включається в систему суспільних відносин, в спільну діяльність і спілкування з іншими

людьми, якому надано тим самим свою індивідуальність. Накладаючи відбиток на зовнішність людини, характер отримує своє яскраве вираження в його поведінці, діяльності. Характер має соціальну природу, тобто залежить від світогляду людини, змісту і характеру його діяльності, від соціальної групи, в якій він живе і діє, від активної взаємодії з іншими людьми. Найважливішим моментом у формуванні характеру є те, як людина ставиться до навколишнього середовища і до самого себе.

Взагалі можна зробити висновок, що характер людини - це поєднання стійких психічних особливостей людини, що визначають його поведінку в життєвих обставинах і в першу чергу - при взаємодії з оточуючими людьми. Характер тісно пов'язаний з іншими сторонами особистості людини, зокрема, з темпераментом, який визначає зовнішню форму вираження характеру. У найбільшій мірі на характер впливають соціальні умови, в яких сформувалася особистість.

1.3. Особистісні особливості задоволеності шлюбом

У психологічному дослідженні основний акцент ставиться на вивченні саме задоволеності шлюбом. Більшість фахівців визначають її як внутрішню суб'єктивну оцінку, ставлення подружжя до власного шлюбу [5].

Найбільш повне визначення саме задоволеності шлюбом дає С. І. Голод: "Задоволеність шлюбом, очевидно, складається як результат адекватної реалізації уявлення (образу) про сім'ю, сформованого у свідомості людини під впливом зустрічей з різними подіями, складовими його досвіду (дійсного або символічного) в даній сфері діяльності"[9].

Стабільність сім'ї та задоволеність шлюбом не взаємовиключні поняття, вони мають багато спільного, але однозначного значення вони не мають - високостабільні шлюби не завжди характеризуються високим рівнем задоволеності шлюбом (наприклад, для традиційних сімей цілком звичайний

стабільний шлюб при повній незадоволеності подружжя своїми відносинами, а в сучасній сім'ї подібна незадоволеність може привести до розриву навіть при наявності дітей) [34].

Вивченням характеристик, що впливають на задоволеність шлюбом, займалися багато дослідників.

У найбільш систематизованому вигляді вони представлені в моделі якості шлюбу, створеної американськими дослідниками Р.А.Левіс і Дж.Б.Спеніером, які здійснили вторинний аналіз понад 300 робіт. Ними було виділено 40 найважливіших ознак подружнього успіху, об'єднаних в 14 груп, які, в свою чергу, дали три укрупнених блоки факторів:

- дошлюбні;
- соціальні та економічні;
- особистісні.

Більшість з названих ними конкретних параметрів, позитивно впливають на якість шлюбу, носять суто психологічний характер. Автори моделі якості шлюбу відзначають, що більшість виділених ними параметрів характеризують ступінь подібності і згоди в міжособистісних стосунках подружжя по різних параметрах [49].

Цей принцип - принцип згоди - був покладений в основу більшості інструментів, призначених для вимірювання якості міжособистісних відносин подружжя. Встановлено, що задоволеність шлюбом залежить від стажу сімейного життя: крива цієї залежності має U-подібну форму - на початку, протягом перших двох десятиліть існування сім'ї, задоволеність шлюбом поступово знижується, досягаючи свого мінімального значення в парах зі стажем сімейного життя від 12 до 18 років, а потім зростає, але вже більш різко[2].

Дослідження 2019 року на цю тему, які проводили Котлова Л.О. та Саух І.Д., дають дещо інші результати: пари зі стажем до 5 років, повністю задоволені шлюбом, пари зі стажем від 5 до 10 років, частково задоволені, а пари зі стажем більше 15 років мають високі і середній рівень задоволеності шлюбом [20].

Дослідження, яке проводила Л. М. Лисенко у 2018 році, виявила вісім найбільш значних чинників, що впливають на задоволеність стосунками: довірливість у спілкуванні з боку чоловіка, схожість у поглядах, загальні символи сім'ї, легкість спілкування, психотерапевтичність спілкування, кохання та симпатія, загальний емоційний рівень у парі [25].

Подружня гармонія складається із багатьох компонентів, серед яких головними є рівень культури і вихованості людини, індивідуально-типологічні якості, національні традиції і звичаї, соціальні установки і цінності та ін. Гармонія в сім'ї включає всі сторони міжособистісних стосунків, сексуальну та поведінкову відповідність. Нормальні сексуальні взаємини є одним із найважливіших факторів, який визначає успішність сімейного життя. На думку таких дослідників сім'ї, як Сисенко, Рюріков, Харчев та інших розпад багатьох шлюбів обумовлений психологічною і сексуальною неосвіченістю подружжя, яка заважає знайти оптимальний контакт, уникнути конфлікту, адаптуватися до партнера.

Дослідження, яке були проведені у 2020 році на цю тему Федоренко Р. та Дучимінської Т., які аналізували вплив психосексуальної привабливості партнерів на задоволеність шлюбом на різних стадіях, показали, що зі збільшенням показників задоволеності шлюбу підвищуються показники психосексуальної привабливості і, аналогічно, низькі показники психосексуальної привабливості є характерними для подружніх пар з низьким рівнем задоволеності шлюбом. Заслугове на увагу той факт, що зі збільшенням подружнього стажу у більшості подружніх пар знижується як загальна задоволеність шлюбом, так і психосексуальна привабливість. Аналіз результатів дослідження задоволеності шлюбом показав її залежність від психосексуальної привабливості партнерів на різних етапах подружнього життя. Отже, як засвідчують результати проведеного дослідження, психосексуальна привабливість впливає на загальну задоволеність шлюбом. При цьому слід зауважити, що вона має важливе значення й для стабілізації й успішності взаємин між партнерами, виступаючи їхньою емоційною основою. Задоволеність шлюбом залежить від низки факторів психосексуальної привабливості, а саме: емоційності

взаємин партнерів, наявності взаєморозуміння; спільності поглядів й інтересів партнерів; емоційно-візуальної привабливості; сексуальної привабливості, а також таких факторів, як інтенсивність і зміст спілкування; функціонально-рольової узгодженості. Результати дослідження показали, що чим більший подружній стаж, тим вищими є показники окремих компонентів психосексуальної привабливості, таких, як: товариськість, впевненість у собі, візуальна привабливість, спільність поглядів. При цьому знижуються сексуальний потяг, психологічне благополуччя, сексуальна задоволеність [40].

Емішянц О.Б. у 2016 році провела дослідження впливу рольових очікувань на задоволеність шлюбом[13]. Результати дослідження показали, що основними причинами сварок є:

- по-різному розуміють розподіл хатньої роботи – 37%;
- ревності – 18%
- надмірна втома – 15%;
- різні погляди на події, що відбуваються у суспільстві – 12%;
- несерйозне ставлення до обов'язків чоловіка – 10%;
- скрутні умови проживання – 8%.

Таки причини сварок, як "розбіжності на сексуальному ґрунті", "втручання батьків", "надмірні витрати грошей чоловіком/жінкою" не були жодного разу вказані. Можливо респонденти вважають ці причини найбільш інтимними і не бажають їх обговорювати.

Важливу роль у задоволеності шлюбом відіграє розподіл ролей "головний-підпорядкований". Так 27% жінок вважають, що саме вони є головними у шлюбі, а серед чоловіків таких 44%.

Чоловіки оцінюють шлюб як такий що вдався, якщо жінка візьме на себе роль емоційного лідера в сім'ї в питаннях корекції психологічного клімату, надання моральної і емоційної підтримки, створення "психотерапевтичної атмосфери", тобто буде виконувати в сім'ї емоційно-психотерапевтичну функцію. Це означає, що очікуючи емоційної підтримки від жінок, чоловіки навіть не намагаються брати на себе цю функцію. Можливо, це пов'язано з тим, що чоловіки

протягом життя отримували таку підтримку від матері, а самі її ніколи не надавали.

Жінки готові надавати чоловікам таку підтримку, і у свою чергу очікують таку підтримку від чоловіків, тому що розглядають сім'ю як середовище, що сприяє емоційній розрядці і стабілізації.

Інтимно-сексуальна роль: очікування чоловіків виступає важливою умовою подружнього щастя, ставлення до дружини істотно залежить від оцінки її як сексуального партнера.

Господарчо-побутова: домагання чоловіків відображає установку на власну активну участь у веденні домашнього господарства. Тобто чоловіки готові займатися господарством, побутовими питаннями в сім'ї і віддають належне організації благополуччя сім'ї.

З'ясовано, що основними стратегіями і тактиками вирішення конфліктів в сім'ї для чоловіків є суперництво та компроміс. Вони не зацікавлені в співпраці з іншими і досягають мети, використовуючи свої вольові якості, прагнуть, у першу чергу, задовольнити власні інтереси, не зважаючи на інтереси інших, або ж використовують стиль компроміс, за якого обидві сторони поступаються в своїх інтересах. Це робиться шляхом торгів та обміну. На відміну від співпраці компроміс постигається на більш поверхневому рівні – чоловік поступається чомусь, дружина теж, в результаті чого з'являється можливість прийти до спільного рішення. При компромісі відсутній пошук прихованих інтересів, розглядається лише те, що кожен говорить про свої бажання. При цьому причини конфлікту не зачіпаються. Йде не пошук шляхів їх усунення, а знаходження рішення, що задовольняє миттєві інтереси обох сторін.

Дослідження показало, що пристосування як стратегія поведінки у конфліктних ситуаціях чоловіків – це показник, який увійшов до факторів зі зворотним навантаженням. Це означає, що на задоволеність шлюбом має вплив протилежний тип поведінки. Пристосування – стиль поступок, згоди і принесення в жертву власних інтересів. Це суперечить задоволеності шлюбом у розумінні чоловіків.

Найважливішою цінністю для чоловіків виявився матеріальний статок та досягнення конкретних результатів своєї діяльності. Це пов'язано із професійним життям. Це сфера, яка надає чоловікам можливість відчувати свою значущість, що проявляється в рольових очікуваннях шлюбного життя й міжособистих взаєминах.

У виборці жінок визначено, що мають значення очікування у сфері соціальної активності, особистісної ідентифікації на рівень задоволеністю шлюбом.

Соціальна активність відображає установку на значущість зовнішньої соціальної активності для задоволеності шлюбно-сімейними стосунками. Жінки очікують, що шлюбний партнер буде мати серозні професійні інтереси, відіграватиме активну громадську роль. В той же час жінки ілюструють готовність займати провідну роль у своїй професії.

Особиста ідентифікація з чоловіком відображає установку на певну спільність із шлюбним партнером: очікування спільності інтересів, потреб, ціннісних орієнтацій, способів часу проведення.

Термінальні цінності виступають чинниками очікувань та домагань жінок бути значущими у суспільному житті та бути задоволеними шлюбом. Духовне задоволення, розвиток себе, досягнення, креативність, активні соціальні зв'язки, високе матеріальне становище, суспільне життя – основні цінності, яки жінки пов'язують із задоволеністю шлюбом.

Тобто для жінок у шлюбі є цінним отримання морального задоволення, розвиток своїх здібностей та інших особистісних характеристик, реалізація свого потенціалу, досягнення конкретних результатів та наявність високого матеріального прибутку.

Підбиваючи підсумки ми прийшли до висновку, що задоволеність шлюбом змінюється протягом спільного життя, залежить від уявлень людини про те, яким буде його шлюб до вступу в нього і тим, що він фактично отримує в шлюбі, і складається з таких аспектів, як симпатія, довіра, схожість поглядів, легкість

спілкування, сексуальна задоволеність, погляди на виховання дітей, ставлення до фінансів, ведення домашнього господарства тощо.

В ході теоретичного аналізу проблем задоволеності шлюбом ми вивчили наукові підходи до визначення понять "задоволеність" і "задоволеність шлюбом" і прийшли до висновку що "задоволення" - це емоція, яка пов'язана із задоволенням однієї або декількох потреб, це той показник, який змінюється на протязі усього життя людини. Він залежить від дотримання багатьох умов, таких як здоров'я, реалізованість в професії, відносин з іншими людьми, фінансовий стан тощо. Ступінь задоволеності визначається персональною оцінкою людиною відповідності досягнутого, з тим, що він виділяє для себе як стандарти хорошого життя. Виходячи з цього, можна розуміти сенс життя як пошук оптимального рівня особистісної задоволеності життям, відповідно "задоволеність шлюбом" - це суб'єктивний стан людини, який пов'язаний з його задоволеністю шлюбними відносинами.

Значний вплив на відчуття задоволеності шлюбом і життям в цілому надає характер людини. Вивчивши підходи різних дослідників цього аспекту психіки людини, ми прийшли до висновку, що характер людини - це поєднання стійких психічних особливостей людини, що визначають його поведінку в життєвих обставинах і в першу чергу - при взаємодії з оточуючими людьми. Характер тісно пов'язаний з іншими сторонами особистості людини, зокрема, з темпераментом, який визначає зовнішню форму вираження характеру. У найбільшій мірі на характер впливають соціальні умови, в яких сформувалася особистість.

Вивчивши, які особистісні особливості впливають на задоволеність шлюбом, ми прийшли до висновку, що задоволеність шлюбом змінюється протягом спільного життя, залежить від уявлень людини про те, яким буде його шлюб до вступу в нього і тим, що він фактично отримує в шлюбі, і складається з таких аспектів, як симпатія, довіра, схожість поглядів, легкість спілкування, сексуальна задоволеність, погляди на виховання дітей, ставлення до фінансів, ведення домашнього господарства тощо.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ХАРАКТЕРИСТИК ПОДРУЖЖЯ НА РІВЕНЬ ЗАДОВОЛЕНОСТІ ШЛЮБОМ

2.1. Організація і процедура дослідження

Наукове дослідження - основоположна форма наукового пізнання. В ньому, в свою чергу, виділяють три напрямки: теоретичне, топологічний і емпіричне (експериментальне). Взаємодіючи один з іншим, вони народжують «проміжні» форми знання, які пов'язані з осмисленням чуттєвих даних, але не зводиться до них. Відносини між ними в рівній мірі необхідні і взаємообумовлені. Їх діалектична єдність і відмінність представляє найважливішу структурну особливість будь-якої науки [16].

У нашій магістерській роботі теоретичне дослідженні було зроблено у першому розділі, а саме ми зробили аналіз наукових підходів до визначення сутності понять «задоволення, «задоволеність шлюбом». Дослідили, що таке характерологічні особливості особистості та особистісні особливості задоволеності шлюбом.

Емпіричне дослідження буде зроблено у третьому розділі, де ми виявимо рівень задоволеності шлюбом, визначимо психологічні характеристики респондентів та вплив психологічних характеристик подружжя на рівень задоволеності шлюбом.

Програма дослідження - це виклад його теоретико-методологічних передумов (загальної концепції) відповідно до основних цілей роботи і гіпотезами дослідження із зазначенням процедури, а також логічної послідовності операцій для їх перевірки.

В.А. Ядов розрізняє в програмі теоретико-прикладного дослідження методологічний і процедурний розділи[47]:

- методологічний розділ програми: опис проблеми, об'єкта, предмета, мети, завдань, гіпотез дослідження;

- процедурний розділ програми: опис організації, вибірки, методів дослідження.

Проведення дослідження здійснюється після складання програми дослідження. Особливість психологічного дослідження полягає в тому, що воно передбачає участь інших людей в якості піддослідних або ж аналіз продуктів їх діяльності. Особливості проведення дослідження можуть вплинути на достовірність отриманих даних, тому щодо планування та проведення дослідження варто підійти з особливою ретельністю.

Перелічимо основні помилки, які повинні бути передбачені і зведені до мінімуму при проведенні дослідження:

- особливості організації;

Необхідно переконатися, що результати застосування методики пов'язані з досліджуваними психологічними особливостями випробовуваних, а не з сторонніми факторами. До таких факторів може ставитися нерівномірне співвідношення статі, віку, кількості випробовуваних в двох порівнюваних вибірках; участь випробовуваних в значущих сторонніх заходах, що впливають на їх психологічні особливості; відсів випробовуваних в ході тривалого дослідження.

- недооцінка умов проведення;

Місце і час, вибрані для дослідження, можуть спотворити результати виконання деяких методик: так, виконання тесту на запам'ятовування при пред'явленні усній інструкції може ускладнюватися шумом в приміщенні. Необхідно переконатися, що випробуваний знаходиться в оптимальному для нього стані і не піддається дії відволікаючих чинників.

- особливості обраних методів і методик;

Складна інструкція або, навпаки, досвідченість випробуваного у виконанні методики впливають на результат: так, випробуваний може знати, що розміри

намальованого людини вказують на самооцінку, і прагнути намалювати його великим. Необхідно переконатися, що всі вибрані методиками містять інструкції, зрозумілі випробуваному, і він не брав участі раніше в дослідженнях з подібними методиками. Порядок роботи з методиками також грає свою роль. Так, наприклад, встановлено, що пред'явлення першим тесту креативності негативно впливає на подальше виконання тесту інтелектуальних здібностей. Необхідно продумати порядок пред'явлення методик, керуючись знаннями в області психодіагностики і результатами опитування піддослідних в пілотажному дослідженні.

- особистість експериментатора;

В ході проведення дослідження експериментатор повинен демонструвати нейтральне ставлення до роботи випробовуваних з методиками, як і не направляти їх відповіді у відповідності зі своїми очікуваннями або висунутої гіпотезою.

- особистість випробуваного.

Випробуваний може прагнути стати в кращому світлі або, навпаки, демонструвати негативне ставлення до методики. Експериментатор повинен забезпечити добровільність і конфіденційність участі.

Для того щоб уникнути будь яких, зазначених вище, помилок у нашому дослідженні, нами було прийняте рішення зробити анкетування анонімним та дати можливість відповісти на нього у вільний час за допомогою гугл форм розміщених в Інтернеті.

Оскільки обрані нами опитувальник «Рольові очікування і домагання у шлюбі" і Вісбаденський опитувальник до методу позитивної психотерапії і сімейної психотерапії (WIPPF) припускають різні питання для чоловіків і жінок, то нами були складені два варіанти анкет, окремо для чоловіків, і окремо для жінок. Крім питань з цих опитувальників, ми додали ще кілька пунктів, це ім'я, вік, який за рахунком шлюб і скільки людині років. У зв'язку з тим, що опитування проводилося серед наших рідних, друзів, колег і їхніх знайомих, ми припустили, що для більш відвертих відповідей респондентів на питання, буде доцільно запропонувати їм вказувати псевдонім, а замість прізвища, для того що б ідентифікувати анкетованих як пару , нами було запропоновано їм вказувати

поряд з псевдонімом будь-яке тризначне число. Наприклад: Сергій 159, Тетяна 159.

Підсумовуючи вимоги до організації та процедури дослідження ми зробили висновки, що найбільш доцільним буде скласти анкети в електронному вигляді за допомогою гугл-форм.

Такий збір анкетних даних дозволяє розмістити посилання на ці анкети в групах в соцмережах і месенджерах, з проханням заповнити їх.

Отримані дані були згруповані в потрібному вигляді для подальшої обробки.

2.2. Характеристика етапів та вибірки дослідження

Психологічне дослідження крім принципів має і свою технологію. Без знання основ технології сучасного психологічного дослідження, без вміння побудувати процедуру дослідження неможливо провести навіть невелику наукову роботу. Знання принципів технології проведення психологічного дослідження особливо актуально в наш час. Ці принципи досить добре вивчені і описані багатьма сучасними психологами-дослідниками [10,35,37].

Дослідження в психології, як і в будь-яких інших науках, проводиться в кілька етапів. Частина з них обов'язкова, частина, в деяких випадках, може бути відсутня, але послідовність кроків необхідно запам'ятати, щоб не робити елементарних помилок.

Основні три етапи психологічного дослідження:

1. Підготовчий етап:
 - постановка проблеми;
 - висування гіпотези;
 - планування дослідження.
2. Основний етап:
 - збір даних.

3. Заключний етап:

- обробка даних;
- інтерпретація результатів.

4. Висновки і включення результатів в систему знань.

1. Підготовчий етап

Постановка проблеми.

Проблема (від грец. Problema - завдання) є теоретичне або фактичне питання, що вимагає рішення. Це питання може встати перед дослідником як деякий пробіл у знаннях і вміннях, необхідних в практиці, в тому числі в науковій практиці.

Постановка наукової проблеми передбачає певну послідовність дій:

- виявлення дефіциту інформації;
- усвідомлення потреби в усуненні цього дефіциту;
- опис (вербалізація) проблемної ситуації на природній мові;
- формулювання проблеми в наукових категоріях і термінах.

Грамотне і кваліфіковане виконання перерахованих пунктів зумовлюється глибоким знанням стану справ в цій галузі, гарною в ній орієнтацією. Ця орієнтація набувається, як правило, по двох каналах: знайомство з публікаціями на цю тему і обмін інформацією з колегами, зайнятими в цій сфері. Зазвичай науковому дослідженню передують виклад подібного ознайомлення з проблемою у вигляді літературного огляду.

У нашому випадку вибір тему магістерської роботи був продиктований особистою зацікавленістю виконавця даною темою для того щоб отримати емпіричні знання, які можливо було використовувати у подальшій праці психолога для консультування подружніх пар. Далі ми ознайомились зі станом проблеми у вигляді літературного огляду на цю тему, і з'ясували, що є багато досліджень зв'язку між задоволеністю шлюбом та характерами подружжя у яких характери були поділені наступним чином:

- сангвінік, меланхолік, флегматик, холерик;
- екстраверт, інтроверт;

- розумовий, емоційний, сенсорний, інтуїтивний тощо.

Про те комплексних досліджень, які вивчали зв'язок між задоволеністю шлюбом та більше зрозумілими для пересічної людини поняттями такими як сексуальні відносини, особистої спільності чоловіка і дружини, батьківських обов'язків, професійних інтересів кожного з подружжя, господарсько-побутового обслуговування, моральної та емоційної підтримки, зовнішньої привабливості партнера у зв'язку з такими особистісними особливостями як акуратність, охайність, пунктуальність, ввічливість, чесність тощо не проводилось, а вони є вкрай необхідні у психотерапії та психологічному консультуванні. Після цього тема магістерської роботи була сформульована у наукових категоріях та термінах, а саме: «Вплив психологічних характеристик подружжя на рівень задоволеності шлюбом».

Постановка проблеми супроводжується неминуче визначенням об'єкта і предмета дослідження.

Під об'єктом розуміється той фрагмент реального світу, на який спрямовуються дослідні дії і зусилля. Об'єкт - це те, на що спрямований процес пізнання. Це щось ціле, є фрагментом складного, суперечливого світу, що існує незалежно від суб'єкта пізнання (в даному випадку дослідника) і від наук, які його вивчають (онтологічний аспект пізнання).

Предмет дослідження визначає аспект вивчення обраного об'єкта і специфіку дослідження. Предмет пізнання - властивості і стани; зв'язки і взаємодії; причини і сліdstва зміни зв'язків, станів, властивостей, об'єктів, що розглядаються в певних історичних умовах.

Мета дослідження - це ємне викладання очікуваного кінцевого результату роботи, відповідь на поставлене дослідний питання. Метою може стати отримання нової інформації про досліджуваному явищі (відкриття), або виявлення його характеристик в пошуковому дослідженні. Метою може стати діагноз існуючого стану справ або навіть прогноз на основі діагнозу і / або розробка відповідної технології - в прикладному дослідженні. Але завжди з більшою або меншою визначеністю дослідник повинен знати, який результат він очікує отримати, яка

його мета. Мета повинна логічно відповідати темі дослідження, і характеризувати досліджуване явище в тих же термінах.

Завдання дослідження можна назвати цілями другого порядку або проміжного порядку. Це дослідницькі питання, отримання відповідей на які дозволяє просуватися до поставленої мети. Не можна зводити завдання до етапів дослідження. Кожне завдання передбачає отримання деякого самостійного продукту, результату. Як правило, наукова робота включає теоретичні (теоретичний аналіз проблеми) і емпіричні (вивчення психологічних особливостей вибірки, виявлення відмінностей між вибірками, виявлення взаємозв'язків, структури досліджуваного феномена тощо) завдання.

Виходячи з цього об'єкт дослідження був сформульований як: задоволеність як психологічний феномен.

А предмет дослідження як: вплив психологічних характеристик подружжя на рівень задоволеності шлюбом.

Висування гіпотези.

Наведемо вимоги до гіпотез, сформульовані в роботах В.М. Дружиніна[11]:

- гіпотеза повинна спиратися на вже існуючі теорії і факти, не суперечити їм.
- гіпотеза повинна бути сформульована в термінах явищ, які піддаються емпіричному вивченню.
- вона повинна формулюватися так, щоб виключити неясні терміни.
- вона повинна бути принципово перевіряема при даному рівні знань.
- вона повинна бути простою і конкретною, містити мінімум можливих припущень.
- вона повинна бути застосовна до більш широкої, ніж спочатку передбачається, вибірці.
- вона повинна дозволяти сформулювати альтернативну гіпотезу.

Враховуючи все вищезазначене нами було висунуто дві робочі гіпотези:

- Гіпотеза Н0. Існує зв'язок між задоволеністю шлюбом з психологічними характеристиками подружжя;

- Гіпотеза Н1. Не існує зв'язку між задоволеністю шлюбом з психологічними характеристиками подружжя.

Тобто, ми припускаємо, що є такі психологічні характеристики які впливають на рівень задоволеність шлюбом, а є такі, які не впливають.

Планування дослідження.

На цій стадії продумується весь процес дослідження, вирішуються організаційні питання. Планується послідовність дій, їх рознесення в часі. Вибирається адекватний завданням методичний і технічний арсенал. Визначається конкретний контингент випробовуваних або респондентів. Продумуються варіанти стимуляції.

2. Основний етап.

Збір даних.

Процес безпосереднього дослідження передбачає контакт дослідника з об'єктом, в результаті чого отримують сукупність характеристик цього об'єкта. Отримані характеристики є головним матеріалом для перевірки робочої гіпотези і вирішення проблеми. Залежно від предмета і мети дослідження ці характеристики можуть поставати у вигляді різних параметрів об'єкта (просторових, тимчасових, енергетичних, інформаційних, інтеграційних), у вигляді співвідношень між частинами об'єкта або його самого з іншими об'єктами, у вигляді різних залежностей його станів від всіляких факторів тощо. Всю сукупність подібних відомостей називають даними про об'єкт, а точніше, первинними даними, щоб підкреслити безпосередній характер цих відомостей і необхідність їх подальшого аналізу, обробки, осмислення.

У нашому випадку первинний збір даних можна було зробити двома способами, це опитування або анкетування. Нами було вибрано анкетування, як найбільш доцільний засіб, тому що економить час як анкетувальника так і дослідника.

3. Заключний етап.

Обробка даних.

Зібравши сукупність даних, дослідник приступає до їх обробці, отримуючи відомості більш високого рівня, звані результатами. Він уподібнюється кравця, який зняв мірку (дані) і тепер усі зафіксовані розміри співвідносить між собою, призводить в цілісну систему у вигляді викрійки і в кінцевому підсумку - у вигляді того або іншого одягу. Параметри фігури замовника - це дані, а готового одягу - це результат. На цьому етапі можуть виявитися помилки у вимірах, неясності в узгодженні окремих деталей одягу, що вимагає нових відомостей, і клієнт запрошується на примірku, де вносяться необхідні корективи. Так і в науковому дослідженні: отримані на попередньому етапі "сирі" дані шляхом їх обробки призводять до певної збалансованої системи, яка стає базою для подальшого змістовного аналізу, інтерпретації та наукових висновків і практичних рекомендацій. Якщо по обробці даних виявляються які-небудь помилки, прогалини, невідповідності, що перешкоджають побудові такої системи, то їх можна ліквідувати і заповнити, провівши повторні заміри.

Інтерпретація результатів.

Після обробки даних настає етап інтерпретації результатів.

Інтерпретація - це тлумачення, пояснення отриманих в проведеному дослідженні фактів.

В процесі інтерпретації потрібно повернутися до ідей і даних, які складають теоретико-методологічні та емпіричні підстави дослідження, і використовувати їх для пояснення отриманих фактів. Слід також зіставити свої результати з описаними в інших подібних дослідженнях, виявити схожість і відмінність, і пояснити, чому воно має місце.

4. Висновки дослідження

Висновки дослідження представляють собою короткий виклад його основних результатів.

Висновки шикуються відповідно до поставлених теоретичними і емпіричними завданнями дослідження і повинні співвідноситися з гіпотезами

Змістовний аналіз, інтерпретації та наукові висновки і практичних рекомендацій нашого дослідження будуть зроблені у наступному розділі магістерської роботи.

Дослідження зазвичай починається з деякої пропозиції, що вимагає перевірки із залученням фактів. Це припущення - гіпотеза - сформулюється щодо зв'язку явищ або властивостей в деякій сукупності об'єктів[6].

Генеральна сукупність - це все безліч об'єктів, щодо яких сформулюється дослідницька гіпотеза.

Таким чином, генеральна сукупність - це хоча і не нескінченне за чисельністю, але, як правило, недоступне для суцільного дослідження безліч потенційних випробуваних.

Вибірка - це обмежена за чисельністю група об'єктів (в психології - випробовуваних, респондентів), спеціально відбирається з генеральної сукупності для вивчення її властивостей. Відповідно, вивчення на вибірці властивостей генеральної сукупності називається вибірковою дослідженням. Практично всі психологічні дослідження є вибілковими, а їх висновки поширюються на генеральні сукупності.

Опис вибірки дослідження із зазначенням імен подружжя, їх віку і років в шлюбі, а також яким за рахунком є поточний шлюб зазначено у Додатку А.

Наша вибірка складає:

- за віком від 21 до 74 років;
- за сімейним стажем від 1 до 50 років;
- за кількістю шлюбів від 1 до 2.

Відповіді чоловіків на опитувальник задоволеності шлюбом, перекладені в бали надані в Додатку В.

Відповіді жінок на опитувальник задоволеності шлюбом, перекладені в бали надані в Додатку Г.

Середній бал пари та рівень задоволеності шлюбом надані в Додатку Д.

Таким чином, після того, як сформульовано гіпотезу та визначено відповідні генеральні сукупності, перед дослідником виникає проблема

організації вибірки. Вибірка повинна бути такою, щоб була обґрунтована генералізація висновків вибіркового дослідження - узагальнення, поширення їх на генеральну сукупність. Основні критерії обґрунтованості висновків дослідження - це репрезентативність вибірки та статистична достовірність (емпіричних) результатів.

Репрезентативність вибірки - іншими словами, її наочність - це здатність вибірки представляти досліджувані явища досить повно - з точки зору їх мінливості в генеральній сукупності.

Звичайно, повне уявлення про досліджуваному явищі, у всьому його діапазоні та нюансах мінливості, може дати тільки генеральна сукупність. Тому репрезентативність завжди обмежена в тій мірі, в якій обмежена вибірка. І саме репрезентативність вибірки є основним критерієм при визначенні меж генералізації висновків дослідження. Проте, існують прийоми, що дозволяють отримати достатню для дослідника репрезентативність вибірки.

Існує дві парадигми психологічного дослідження[17]. Так звана R-методологія передбачає вивчення мінливості деякої властивості (психологічного) під впливом деякого впливу, фактора або іншої властивості. Вибіркою є безліч випробовуваних. Інший підхід, Q-методологія, передбачає дослідження мінливості суб'єкта (одиночного) під впливом різних стимулів (умов, ситуацій тощо). Їй відповідає ситуація, коли вибіркою є безліч стимулів.

У нашому дослідженні ми скористувалися простим випадковим вибором і наша вибірка є залежною, тобто кожному чоловіку в нашій вибірці відповідає певна жінка у другій вибірці, також вона відповідає критеріям Q-методології.

Таким чином, основними етапи психологічного дослідження є:

1. Підготовчий етап:
 - постановка проблеми;
 - висування гіпотези;
 - планування дослідження.
2. Основний етап:
 - збір даних.

3. Заключний етап:

- обробка даних;
- інтерпретація результатів.

4. Висновки і включення результатів в систему знань.

Отже, організація дослідження передбачала такі етапи: вибір психодіагностичних методик і обґрунтування доцільності їх використання; створення гугл-форм анкетування окремо для чоловіків і для жінок з метою визначення впливу психологічних характеристик подружжя на рівень задоволеності шлюбом.

2.3. Опис методичного інструментарію дослідження

Методи дослідження являють собою способи збору даних і їх подальшої обробки, які детально описані як у вітчизняній, так і в зарубіжній літературі [19,31,39].

Слід розрізняти методи і методики дослідження.

Метод - спосіб або шлях пізнання явищ психіки. Розрізняють методи організації дослідження, збору даних, обробки результатів та їх інтерпретації. До психологічних методів збору даних відносяться спостереження, експеримент, психодіагностичний метод, біографічний метод та ін. До методів обробки відносять математико-статистичні методи аналізу даних.

Методика - конкретне втілення методу відповідно до мети дослідження. Прикладом може служити схема спостереження, особистісний опитувальник, тест, малюнкова методика. Кожна методика має автора, назву і націлена на вивчення конкретного психічного явища.

Вибір методів дослідження обумовлений специфікою об'єкта, предмета, мети, завдань, гіпотез дослідження. Крім того, він визначається методологічними підставами наукової роботи і накопиченим досвідом досліджень в даній області.

Перерахуємо загальні вимоги до методик, що застосовуються в науковому дослідженні.

1. Відповідність теоретичним основам дослідження.

При виборі з декількох методик, спрямованих на вимірювання одного конструкту, потрібно проаналізувати теоретичні основи (психологічні теорії, концепції, підходи), на яких побудовані діагностичні інструменти. Це необхідно, щоб розуміти, чи підходить для дослідження та чи інша методика, не вступає вона в протиріччя з теоретичною частиною роботи.

2. Внутрішній довіру джерело.

Методики потрібно шукати в наукових психологічних журналах (он-лайн і друковані версії), монографіях, збірниках наукових статей або тез, методичних виданнях, сайтах авторів-розробників. Помилкою буде шукати потрібну методику на випадкових сайтах, в збірниках тестів, призначених для широкої аудиторії, в науково-популярній літературі, або на полиці у знайомого психолога, який давно забув, звідки ця методика виявилася в його колекції. Якщо є найменші підозри в надійності джерела - варто пошукати методику в іншому місці.

3. Авторство.

У психодіагностичній методиці повинен бути автор / автори. Якщо методика була створена за кордоном, тоді повинні бути вказані автори адаптації цієї методики.

4. Психометричні дані.

Це відомості про валідності, надійності методики, вибірці стандартизації.

5. Сучасність методики.

При виборі методики можна виявити, що вона переглядалася (або переводилася) кілька разів різними авторами. У цьому випадку варто звернути увагу на те, в яких наукових роботах застосовувалися її версії і які результати вони дозволили отримати. По можливості варто застосовувати оновлені версії широко відомих, що зарекомендували себе методик, які зазнали критичного перегляду і мають більш представницьку вибірку стандартизації, яка визначає більш високий рівень обґрунтованості психометричних показників методики.

Враховуючи усі ці рекомендації, нами були підібрані наступні методики, які ми використовували в дослідженні.

Для виявлення рівня задоволеності шлюбом ми використовували опитувальник задоволеності шлюбом. Авторами даної методики є В.В. Столін, Т. Л. Романова і Г. П. Бутенко[15]. Призначення методики - експрес-діагностика ступеня задоволеності-незадоволеності шлюбом у кожного з подружжя, а також збігу або неузгодженості отриманих оцінок. В основі опитувальника лежить уявлення про задоволеність шлюбом як про досить стійке емоційне явище, яке містить в собі, перш за все, почуття, узагальнену емоцію, генералізоване переживання, ніж раціональну оцінку успішності шлюбу за тими чи іншими параметрами, яке може проявлятися як безпосередньо в емоціях, які виникають в різних ситуаціях, так і в різноманітних думках, оцінках, порівняннях. Текст методики (Додаток Б) складається з 24 тверджень, які можуть бути зведені до шести наступних типів:

1. Порівняння свого шлюбу з іншими шлюбами.
2. Припущення про оцінку власного шлюбу з боку інших.
3. Констатація тих чи інших почуттів на адресу чоловіка в сьогоденні або минулому.
4. Власна оцінка чоловіка по ряду параметрів.
5. Установка на зміну характеру чоловіка.
6. Думка, позитивна або негативна, щодо шлюбу взагалі.

Кожному твердженню відповідають три варіанти відповіді: «вірно», «важко сказати», «невірно» (або їх семантичні аналоги). Твердження можуть містити як позитивні, так і негативні характеристики шлюбу і сформульовані як в позитивній, так і в негативній формі.

Обробка і інтерпретація результатів:

«Ключ»: 1в, 2в, 3а, 4в, 5в, 6в, 7а, 8а, 9в, 10в, 11в, 12а, 13в, 14в, 15а, 16в, 17а, 18в, 19в, 20в, 21в, 22а, 23а, 24в.

Якщо обраний піддослідним варіант відповіді (а чи в) збігається з наведеним у ключі, то нараховується 2 бали; якщо відповідь проміжний (б) - 1 бал; за

відповідь, не збігається з «ключем», - 0 балів. Далі підраховують сумарний бал по всіх відповідях. Можливий діапазон тестового бала - від 0 до 48 балів. Високий бал говорить про задоволеність шлюбом.

Вся вісь сумарних балів тесту розбивається на 7 категорій, утворюючи наступну шкалу оцінок взаємин:

- 0-16 балів - абсолютно неблагополучні,
- 17-22 балів - неблагополучні,
- 23-26 балів - швидше неблагополучні,
- 27-28 балів - перехідні,
- 29-32 балів - швидше благополучні,
- 33-38 балів - благополучні,
- 39-48 балів - абсолютно благополучні відносини;

Для визначення психологічних характеристик респондентів ми використовували дві методики:

- Вісбаденський опитувальник до методу позитивної психотерапії і сімейної психотерапії (WIPPF)[14];

- Опитувальник «Рольові очікування і домагання у шлюбі" (РОД)[23].

Вісбаденський опитувальник до методу позитивної психотерапії і сімейної психотерапії (WIPPF), це опитувальник особистісний. Призначений для діагностик ряду особливостей характеру людини, а також сфери його міжособистісних, в першу чергу, сімейних відносин.

Методика запропонована Н. Пезешкіаном при співробітництві Х. Дайденабаха.

Розроблено два варіанти питань (Додаток Є): окремо для чоловіків і для жінок (по 85 питань в кожному). Вони являють собою твердження і висловлювання, які сформульовані від імені людей різного походження, віку і статі. Передбачається, що при цьому будуть відображені абсолютно різні установки, почуття і образ дій.

Передбачені 4 варіанти відповідей, які при обробці переводяться відповідно в наступні бали: так - 4 бали, скоріше так - 3 бали, скоріше ні - 2 бали, ні - 1 бал.

Авторами виділено 27 шкал опитувальника, що є досить великою кількістю для вихідного числа питань.

У теоретичних уявленнях опитувальника, конфлікт розглядається в вигляді трьох складових:

- стратегій поведінки в конфліктній ситуації;
- зразків поведінки в конфліктній ситуації, придбаних в сім'ї;
- особливостей особистості випробуваного.

Опис шкал WIPPF:

1. Акуратність: недбалий - педантичний;
2. Чистоплотність: неохайний - охайний;
3. Пунктуальність: непунктуальний - пунктуальний;
4. Ввічливість: безцеремонний - чемний;
5. Чесність: потайний - щирий;
6. Старанність: ледачий - старанний;
7. Обов'язковість: необов'язковий - обов'язковий;
8. Ощадливість: марнотратний - скупий;
9. Послух: слухняний - самостійний;
10. Справедливість: несправедливий - справедливий;
11. Вірність: невірний - вірний;
12. Терпіння: нетерплячий - терплячий;
13. Час: встигає - невстигаючий;
14. Контакти: замкнутий - товариський;
15. Довіра: підозрілий - довірливий;
16. Надія: зневірений - хто має надію;
17. Ніжність / секс: відкидає - залежить;
18. Любов: вимогливий - балуючий;
19. Віра / релігія: байдужий - віруючий;
20. Тіло / відчуття: здоров'я - психосоматичні порушення;
21. Діяльність: дезорганізація - "втеча" в роботу;
22. Контакти: замкнутість - "втеча" в спілкування;

- 23. Фантазії: відсутність - "втеча" в мрії;
- 24а. Я / мати: відкидання - прийняття;
- 24б. Я / батько: відкидання - прийняття;
- 25. ТИ: відчуженість - єдність;
- 26. МИ: замкнутість - товариськість;
- 27. ПРА-МИ: байдужість - фанатизм.

Всі описані в цих шкалах здатності або механізми реагування на конфлікти є конструктами, тобто прийнятими або виявленими якостями, які ховаються за текстовими запитаннями.

Актуальні здібності є гіпотетичними конструктами на середньому рівні абстрагування. У цьому сенсі вони означають, що поведінка складається не тільки з сукупності окремих вчинків, але і підпорядковане певним закономірностям, які керують ними.

Актуальні здібності є соціальними і суспільними нормами, змінними соціалізації, рольовими стабілізаторами, груповими ознаками.

Другою методикою, якою ми скористалися для визначення психологічних характеристик респондентів є опитувальник «Рольові очікування і домагання у шлюбі» (РОД).

Автором методики є А. Н. Волкова (Волкова А. Н., Трапезникова Т. М.).

Методика спрямована на вивчення уявлень подружжя про значущість у сімейному житті сексуальних відносин, особистої спільності чоловіка і дружини, батьківських обов'язків, професійних інтересів кожного з подружжя, господарсько-побутового обслуговування, моральної та емоційної підтримки, зовнішньої привабливості партнера. Ці показники, відображаючи основні функції сім'ї, складають шкалу сімейних цінностей (ШСЦ). Крім того, ця методика дозволяє уточнити уявлення подружжя про бажаний розподіл ролей між чоловіком і дружиною при реалізації сімейних функцій, об'єднаних шкалою рольових очікувань і домагань (ШРОД). Результати даної методики свідчать про ієрархію сімейних цінностей подружжя, що дає можливість зробити висновок про соціально-психологічну сумісність подружжя в сім'ї.

Методика наведена у Додатку І містить по 36 тверджень в кожному вигляді (чоловічому та жіночому) і складається з 7 шкал.

Відповіді оцінюються наступним чином:

- відповідь «Повністю згоден» - 3 бали;
- відповідь «Загалом це правильно» - 2 бали;
- відповідь «Це не зовсім так» - 1 бал;
- відповідь «Це невірно» - 0 балів.

Відповіді чоловіків на опитувальник «Рольові очікування і домагання у шлюбі" (РОД), перекладені в бали надані в Додатку І.

Відповіді жінок на опитувальник «Рольові очікування і домагання у шлюбі" (РОД), перекладені в бали надані в Додатку К.

Аналіз результатів тестування передбачає 3 етапи.

1. Аналіз індивідуальних показників шкали сімейних цінностей, рольових очікувань і рольових домагань чоловіка (дружини).

2. Порівняльний аналіз уявлень про сімейні цінності і рольові установки чоловіка і дружини. Узгодженість сімейних цінностей характеризується різницею балів показників шкали сімейних цінностей чоловіка і шкали сімейних цінностей дружини. Чим менше різниця, тим більше узгодженість уявлень подружжя про найбільш значущих сферах життєдіяльності сім'ї.

Різниця в 3 бали не викликати проблемних взаємин, а більше 3 балів свідчить про досить високий ступінь конфліктності подружжя.

3. Визначення ступеня рольової адекватності подружжя в п'яти сферах міжособистісної взаємодії в сім'ї (шкали 3-7). Рольова адекватність чоловіка дорівнює різниці балів оцінок рольових домагань дружини і рольових очікувань чоловіка; відповідно, рольова адекватність дружини дорівнює різниці балів, що характеризують рольові домагання чоловіка і рольові очікування дружини.

Чим менше різниця, тим більше рольова адекватність чоловіка (дружини), і, отже орієнтація дружини (чоловіка) на особисте виконання певної функції відповідає установкам чоловіка (дружини) на активну роль шлюбного партнера в сім'ї.

Критерії автоматичної інтерпретації:

	низькі	середні	високі
1. Шкала сімейних цінностей	0-3	4-6	7-9
2. Рольові очікування / домагання	0-3	4-6	7-9
3. Узгодженість сімейних цінностей	4-9	2-3	0-1
3. Рольова адекватність	7-9	4-6	0-3

Узагальнені показники виражені у відсотках:

1. Узгодженість сімейних цінностей $100 - (УСЦ * 100) / 63$.
2. Рольова адекватність чоловіка і жінки $100 - (РА * 100) / 45$.

Таким чином, чим вище відсотковий показник, тим вище загальна узгодженість сімейних цінностей і загальна рольова адекватність.

Після того, як данні зібрані треба провести їх обробку.

Вибір методів обробки даних здійснюється відповідно до мети, завдання, гіпотези дослідження.

Основним методом обробки кількісного емпіричного матеріалу є кореляційний аналіз, який застосовується для дослідження взаємозалежності змінних, що перебувають у кореляційних зв'язках.

У математичній статистиці кореляція є мірою залежності двох випадкових величин. При цьому зміна однієї з цих величин призводить до систематичної зміни іншої.

Коефіцієнт кореляції – це показник характеру ймовірнісної взаємозаміни двох випадкових величин.

Кореляція може бути позитивною та негативною (можлива також відсутність статистичного зв'язку, наприклад, для незалежних випадкових величин). При від'ємній кореляції збільшення однієї змінної пов'язане зі зменшенням іншої, при цьому коефіцієнт кореляції від'ємний. При додатній кореляції збільшення однієї змінної пов'язане зі збільшенням іншої, при цьому коефіцієнт кореляції додатній.

При обробці даних застосовувалися методи математичної статистики: описова і дискретна статистика, коефіцієнт кореляції Пірсона, U - критерій Манна - Уїтні.

Психологічний діагностичний матеріал щодо задоволеності шлюбом у науковій літературі представлений якісно, що дає можливість якісного дослідження за обраною тематикою. Основні широко використовувані методики спрямовані на роботу з респондентами від юнацького до похилого віку. Тож віковий аспект і сама тема дослідження зумовили вибір таких методик, як:

- опитувальник задоволеності шлюбом. Авторами даної методики є В.В. Столін, Т. Л. Романова і Г. П. Бутенко;

- Вісбаденський опитувальник до методу позитивної психотерапії і сімейної психотерапії (WIPPF);

- опитувальник «Рольові очікування і домагання у шлюбі" (РОД).

Вивчивши методологічні основи організації дослідження характеристик подружжя на рівень задоволеності шлюбом ми прийшли до висновку, що організація і процедура дослідження, є найважливішою складовою успішного психологічного дослідження і в ньому виділяють три напрямки: теоретичне, топологічний і емпіричне (експериментальне).

У нашій магістерській роботі теоретичне досліджені було зроблено у першому розділі, а саме ми зробили аналіз наукових підходів до визначення сутності понять «задоволення, «задоволеність шлюбом». Дослідили, що таке характерологічні особливості особистості та особистісні особливості задоволеності шлюбом.

Отже, організація дослідження передбачала такі етапи: вибір психодіагностичних методик і обґрунтування доцільності їх використання; створення гугл-форм анкетування окремо для чоловіків і для жінок з метою визначення впливу психологічних характеристик подружжя на рівень задоволеності шлюбом.

Психологічний діагностичний матеріал щодо задоволеності шлюбом у науковій літературі представлений якісно, що дає можливість якісного

дослідження за обраною тематикою. Основні широко використовувані методики спрямовані на роботу з респондентами від юнацького до похилого віку. Тож віковий аспект і сама тема дослідження зумовили вибір таких методик, як:

- опитувальник задоволеності шлюбом. Авторами даної методики є В.В. Столін, Т. Л. Романова і Г. П. Бутенко;
- Вісбаденський опитувальник до методу позитивної психотерапії і сімейної психотерапії (WIPPF);
- опитувальник «Рольові очікування і домагання у шлюбі" (РОД).

РОЗДІЛ 3

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗВ'ЯЗКУ ЗАДОВОЛЕНОСТІ ШЛЮБОМ З ПСИХОЛОГІЧНИМИ ХАРАКТЕРИСТИКАМИ ПОДРУЖЖЯ

3.1. Виявлення рівня задоволеності шлюбом

В рамках описової статистики представлені результати дослідження за відбраною методикою в цілому по подружнім парам.

Підсумкові результати діагностики за методикою «Задоволеність шлюбом» розробленою В. В. Століним, Т. Л. Романовою, Г. П. Бутенко, представлені на рисунку 3.1.

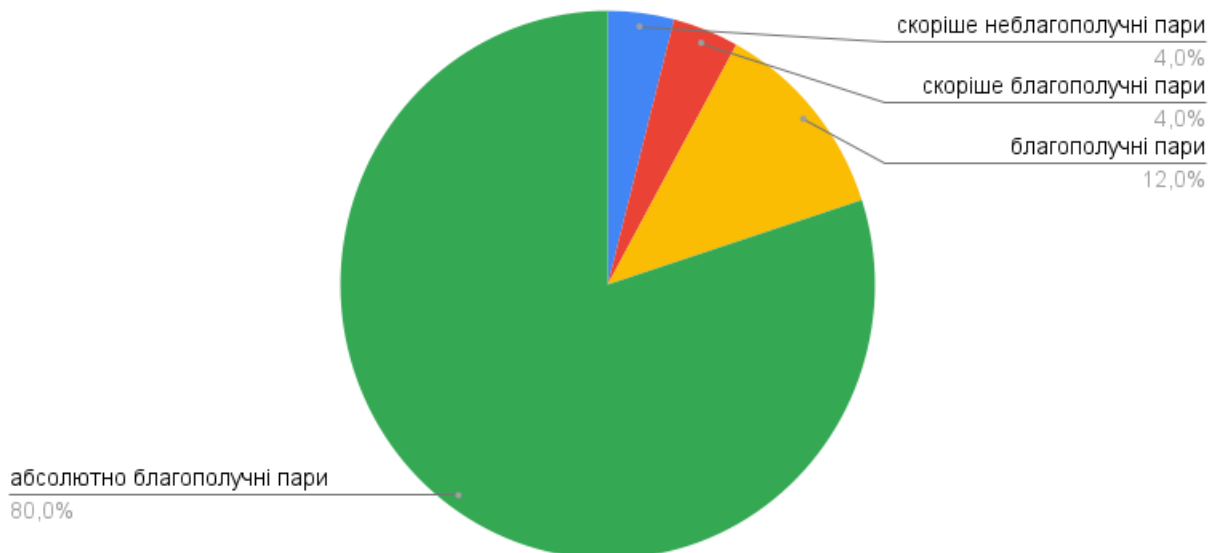

Рис 3.1. Результати дослідження за методикою «Задоволеність шлюбом», розробленою В. В. Століним, Т. Л. Романовою, Г. П. Бутенко в подружніх парах,%

Аналізуючи дані представлені на малюнку по подружнім парам, можна зробити висновок, що серед опитаних пар 4% (2 пари) є скоріше неблагополучними парами, 4% (2 пар) є скоріше благополучними парами, 12% (6 пар) можна визнати благополучними парами, 80% (40 пари) можна визнати абсолютно благополучними.

Такий високий відсоток абсолютно благополучних пар (80%) значно відрізняється від результатів досліджень на цю тему інших авторів, і може свідчити про те, що анкетовані спотворили свої відповіді. Це може бути пов'язано з тим, що вони не були впевнені в конфіденційності опитування, тому що більшість з них є родичами, друзями, колегами автора цього дослідження, хоча з нашого боку і було вжито заходів щодо забезпечення конфіденційності, а саме пропонувалося вказати псевдонім при заповненні анкети.

Результати порівняльного аналізу задоволеності шлюбом за гендерною ознакою в подружніх парах представлені на рисунку 3.2.

Аналізуючи дані представлені на рисунку по чоловікам, можна зробити висновок, що серед опитаних пар 4% (2 чоловіки) знаходяться у скоріше благополучних відносинах, 28% (14 чоловіків) знаходяться у благополучних відносинах, 68% (34 чоловіки) знаходяться у абсолютно благополучних відносинах.

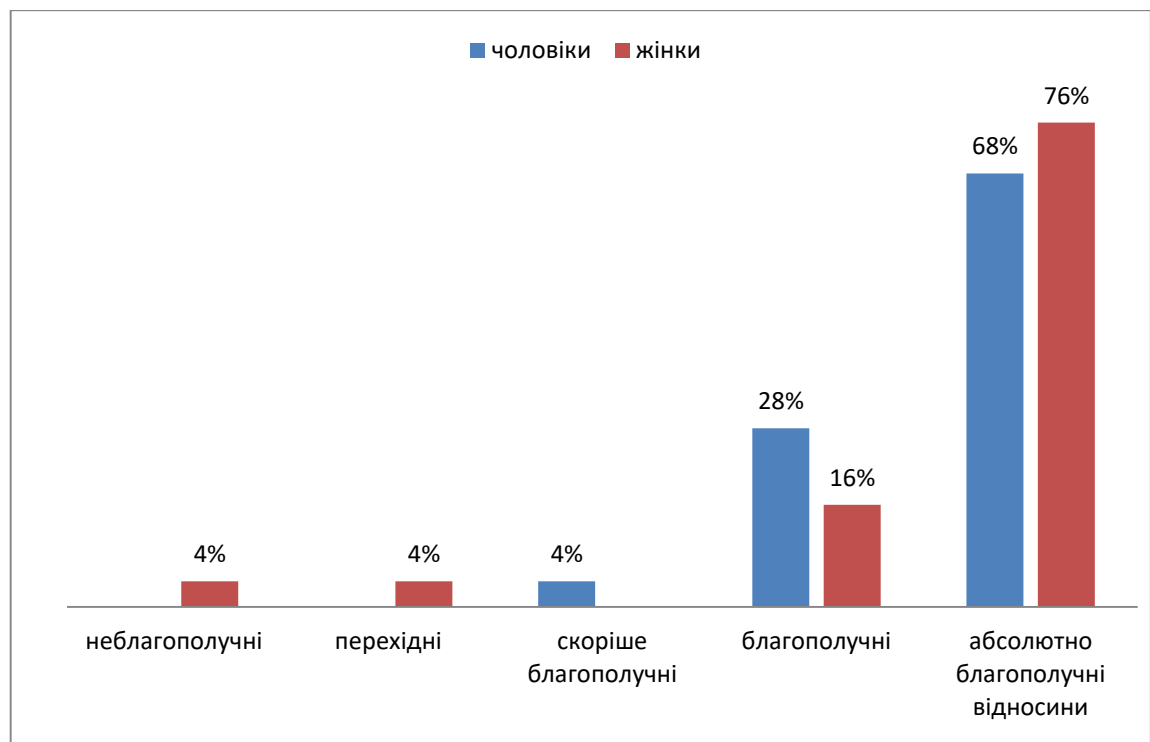

Рис 3.2. Порівняльні результати дослідження за методикою «Задоволеність шлюбом», розробленою В. В. Століним, Т. Л. Романовою, Г. П. Бутенко в подружніх парах (гендерний аспект),%

Аналізуючи дані представлені на рисунку по жінкам, можна зробити висновок, що серед опитаних пар 4% (2 жінки) знаходяться у неблагополучних відносинах, 4% (2 жінки) знаходяться у перехідних відносинах, 16% (8 жінок) знаходяться у благополучних відносинах, 76% (38 жінок) знаходяться у абсолютно благополучних відносинах.

Як ми бачимо з діаграми жінки схильні оцінювати свою задоволеність шлюбом у більш крайніх проявах, що може свідчити про те, що вони більш емоційні.

Для визначення відмінностей за шкалою "задоволеність шлюбом" між двома вибірками (чоловіки і жінки) був застосований непараметричний метод U - критерій Манна - Уїтні. Таким чином, з порівнянь U_{emp} з $U_{кр}$ видно, що $U_{emp} = 6,219$ при $U_{кр}$: $p \leq 0.05 = 2,678$; $p \leq 0.01 = 2,009$, тобто між двома вибірками існують лише випадкові відмінності за рівнем досліджуваної ознаки.

На нашу думку, такі результати пов'язані з тим, що більшість пар (80%) абсолютно задоволені шлюбом, що підтверджує думку, що всі щасливі шлюби схожі один на інший, а всі нещасні, нещасні по-різному.

Результати порівняльного аналізу задоволеності шлюбом за тим, якій за рахунком шлюб для людини в подружніх парах представлені на рисунку 3.3.

Аналізуючи дані представлені на малюнку можна зробити висновок, що в цілому чоловіки більше задоволені шлюбом ніж жінки. Так само на діаграмі видно, що в другому шлюбі, як чоловіки, так і жінки, більш задоволені шлюбом в порівнянні з першим шлюбом.

Той факт що чоловіки в цілому більш задоволені шлюбом, може говорити про те, що у чоловіків менше очікувань і домагань при вступі в шлюб, тобто чоловік вступаючи в шлюб передбачає, що він візьме на себе більшу частину зобов'язань щодо забезпечення сім'ї, що відповідає традиційному патріархальному підходу до шлюбу прийнятому в Україні.

Причиною того, що як чоловіки, так і жінки більш задоволені в другому шлюбі, ніж в першому, може бути те, що люди маючи негативний досвід першого шлюбу, більш уважно ставляться до вибору партнера для другого шлюбу, роблять

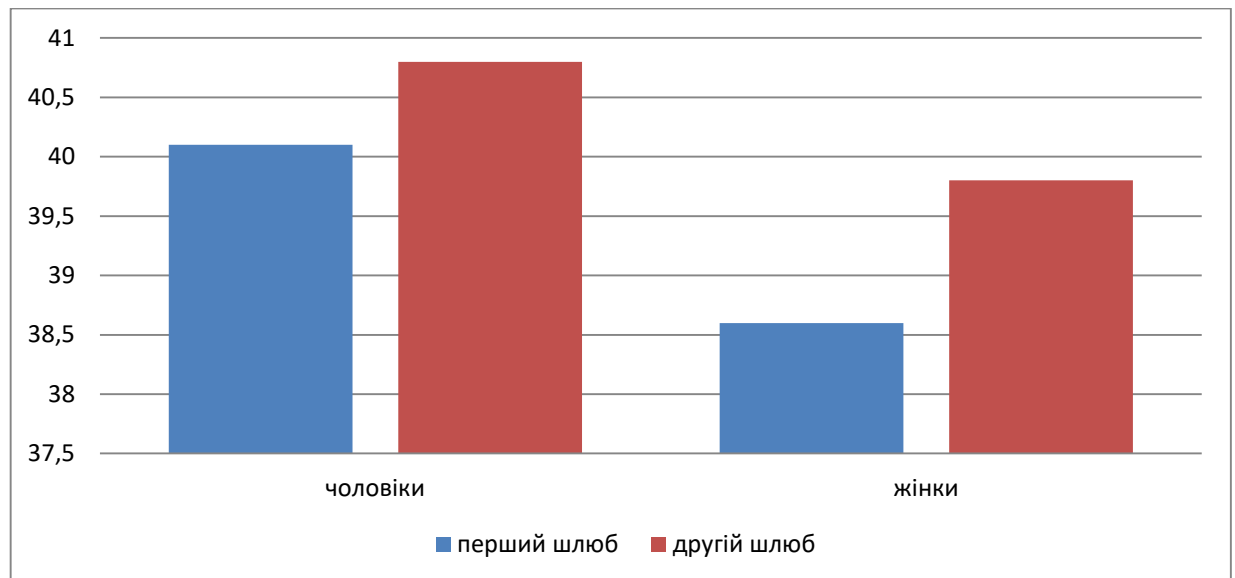

Рис 3.3. Порівняльні результати дослідження за методикою «Задоволеність шлюбом», розробленою В. В. Століним, Т. Л. Романовою, Г. П. Бутенко в подружніх парах (аспект - якій за рахунком шлюб для чоловіка та жінки), середній бал

менше помилок, краще розуміють, яка людина їм підходить для створення сім'ї.

Результати порівняльного аналізу задоволеності шлюбом за тим, скільки років подружжя прожили в цьому шлюбі представлені на рисунку 3.4.

Аналізуючи дані представлені на рисунку можна зробити висновки, що найбільш задоволені шлюбом пари з сімейним стажем від 6 до 20 років, а найменше задоволені пари зі стажем до 5 років, та більше 20 років.

Це означає, що на етапі становлення молодої сім'ї подружні стосунки нестабільні і подружжя, в більшій мірі, не задоволені спільним проживанням, тому виникають конфлікти різного роду - побутові, міжособистісні тощо. Молодим людям на початку сімейного життя складно чути партнера, переважає егоцентризм. Все це знижує емоційний фон подружніх відносин і загальну задоволеність шлюбом.

Пари з середнім стажем сімейного життя найбільш задоволені шлюбом, тому що вони вже пристосувалися один до одного. Як правило людям з таким сімейним стажем близько 30-40 років, вони молоді, здорові, сповнені життєвих планів, їх професійна діяльність йде вгору, вони мають дітей шкільного віку, приділяють багато часу їх вихованню, радіють їх успіхам.

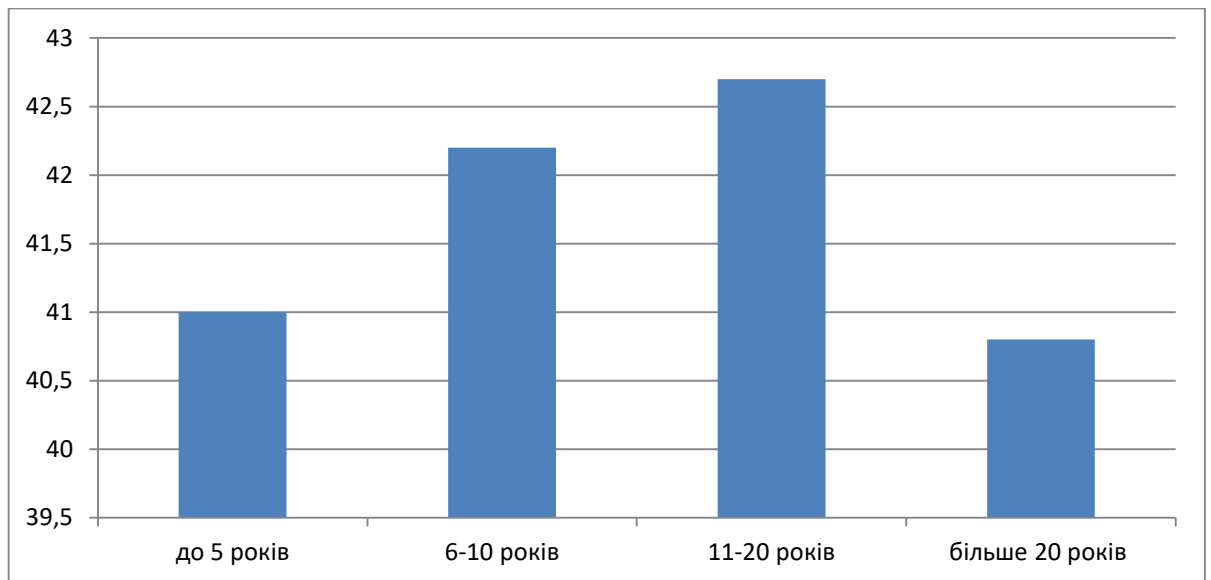

Рис 3.4. Порівняльні результати дослідження за методикою «Задоволеність шлюбом», розробленою В. В. Століним, Т. Л. Романовою, Г. П. Бутенко в подружніх парах (аспект - скільки років подружжя прожили в цьому шлюбі), середній бал

Для пар зі стажем більше 20 років характерний певний спад в задоволеності шлюбом. Це пов'язано із загальним зниженням задоволеності життям, з тим, що як правило в цей період життя люди переживають кризу середнього віку, підводять проміжні підсумки свого життя, розмірковують так вони живуть, як вони про це мріяли в молодості, чи та людина знаходиться з ними поруч. Як правило в цьому віці діти вже вирости, покинули рідну домівку, і подружжя дивлячись один на одного не як на батьків своїх дітей, а як на подружжя, можуть прийти до деякого розчарування, що людина, з якою вони живуть, не зовсім та, з ким би вони хотіли жити.

Результати порівняльного аналізу задоволеності шлюбом та віку людини представлені на рисунку 3.5.

Аналізуючи дані представлені на малюнку можна зробити висновки, що жінки більш задоволені шлюбом, ніж чоловіки, а люди віком понад 40 років задоволені шлюбом більше ніж люди до 40 років.

Пояснити це можна тим, що чим старша людина перебувати в шлюбі, тим більше усвідомлений для неї цей вибір, і тим більше задоволена вона цим вибором.

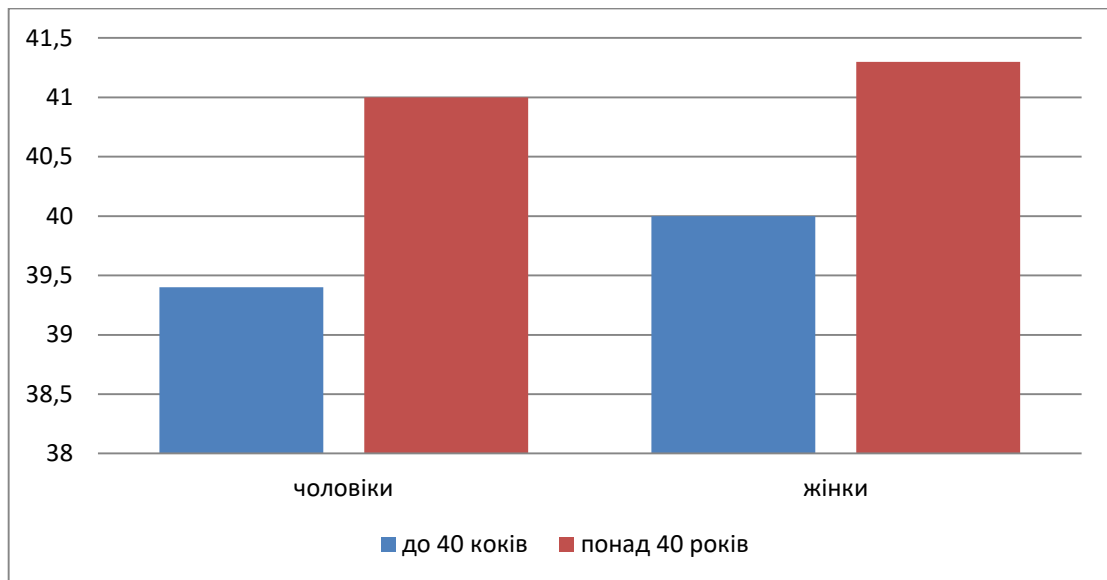

Рис 3.5. Порівняльні результати дослідження за методикою «Задоволеність шлюбом», розробленою В. В. Століним, Т. Л. Романовою, Г. П. Бутенко в подружніх парах залежно від віку та статі людини, середній бал

Підбиваючи підсумки, загалом, результати досліджень задоволеності шлюбом за різними критеріями виявилися суперечливими. Так чоловіки виявилися задоволені шлюбом щодо параметра, який за рахунком шлюб в людини, тоді як за дослідженні вікового критерію, більш задоволені шлюбом виявилися жінки. При дослідженні критерію задоволеності шлюбом від стажу цього шлюбу, люди зі стажем більше 20 років, виявилися менш задоволені шлюбом, тоді як при дослідженні задоволеності шлюбом залежно від віку, більш задоволені виявилися люди віком понад 40 років. На нашу думку, такі суперечливі результати пов'язані з тим, що 80% пар виявились абсолютно благополучними і між вибірками є лише випадкові відмінності.

3.2. Визначення психологічних характеристик респондентів

Відповіді чоловіків на Вісбаденський опитувальник до методу позитивної психотерапії і сімейної психотерапії (WIPPF), перекладені в бали надані в Додатку Ж.

Відповіді жінок на Вісбаденський опитувальник до методу позитивної психотерапії і сімейної психотерапії (WIPPF), перекладені в бали надані в Додатку 3.

Підсумкові порівнювальні результати дослідження за Вісбаденським опитувальником до методу позитивної психотерапії і сімейної психотерапії (WIPPF) (Н. Пезешкіан при співробітництві Х. Дайденабаха) представлені на рис.3.6.

Примітки: 1.Акуратність; 2.Чистоплотність; 3.Пунктуальність; 4.Ввічливість; 5.Чесність - прямота; 6.Старанність - діяльність; 7.Обов'язковість (точність), совісність; 8.Ощадливість; 9.Послух; 10.Справедливість; 11.Вірність; 12.Терпіння; 13.Час; 14.Контакти; 15.Довіра; 16.Надія; 17.Сексуальність - ніжність; 18.Любов; 19.Віра (релігія, церква); 20.Тіло - відчуття; 21.Діяльність; 22.Контакти; 23.Фантазії - майбутнє; 24.Ставлення до батьків (вихователів, братів і сестер); 25.Ти; 26.Ми; 27.Пра-ми.

Аналізуючи результати дослідження, наведені на рис.3.6. можна зробити наступні висновки: бали за відповіді практично на всі питання знаходяться в межах 5-12, що говорить про те, що респонденти мають риси характеру, які сприяють адаптивній поведінці людини в конфліктних ситуаціях, що виникають в сім'ї, а також про те, що вони мають позитивний приклад вирішення таких ситуацій, придбаний в сім'ях, де вони виростили.

Слід зазначити, що найбільш важливими рисами характеру для обох опитуваних є обов'язковість, надія, ставлення до батьків. Високі показники у обох, говорять про те, що такі риси характеру зближують їх.

У той час як є риси характеру, середній бал за якими у подружжя сильно відрізняється. Це говорить про те, що в цих місцях закладені потенційні конфлікти. До них відносяться:

- охайність (у чоловіків середній показник 5,88, а у жінок 9,84), що говорить про те що жінки більше стежать за своїм тілом, одягом, чистотою в квартирі, в той час як чоловіки більш неохайні;

- обов'язковість, точність (у чоловіків середній показник 10,62, а у жінок

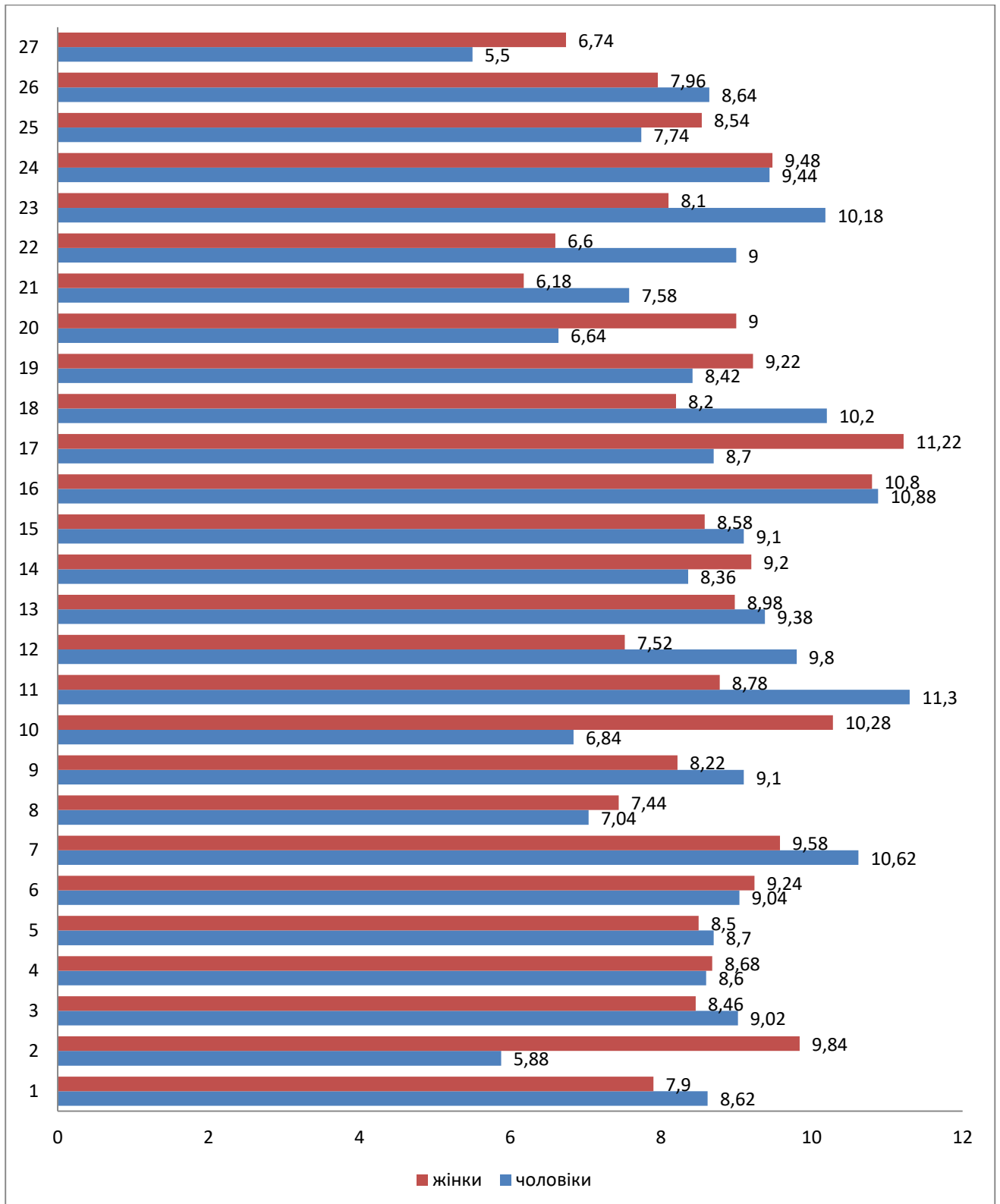

Рис. 3.6. Порівняльні результати дослідження за гендерною ознакою за Вісбаденським опитувальником до методу позитивної психотерапії і сімейної психотерапії (WIPPF) (Н. Пезешкіан при співробітництві Х. Дайденабаха) в подружніх парах, середній бал

9,58), що говорить про те, що чоловіки більш пунктуальні, в той час як жінки можуть собі дозволити спізнюватися;

- справедливість (у чоловіків середній показник 6,84, а у жінок 10,28), що говорить про те, що жінки частіше вважають ставлення до себе з боку чоловіка несправедливим, вони надчутливі в цьому питанні;

- вірність (у чоловіків середній показник 11,3, а у жінок 8,78), що говорить про те, що для чоловіка вірність дружини є дуже важливою рисою, в той час як для жінок цей показник менш важливий, але теж значний;

- терпіння (у чоловіків середній показник 9,8, а у жінок 7,52), що говорить про те, що чоловіки можуть довше чекати, відстрочувати виконання бажання, в той час як жінка частіше хоче "тут і зараз";

- сексуальність, ніжність (у чоловіків середній показник 8,7, а у жінок 11,22), що говорить про те, що ласки і фізичний контакт для жінок більш важливий, ніж для чоловіків;

- любов (у чоловіків середній показник 10,2, а у жінок 8,2), що говорить про те, що чоловіки більш схильні до прийняття, потуранню своїх дружин, ніж дружини їх;

- тілесні відчуття (у чоловіків середній показник 6,64, а у жінок 9,0). Це говорить про те, що жінки більше, ніж чоловіки схильні до психосоматичних порушень;

- контакти (у чоловіків середній показник 9,0, а у жінок 6,6). Такі середні бали говорять про те, що при виникненні проблем, чоловіки схильні вирішувати їх шляхом встановлення контакту, в той час як жінки, більш схильні замикатися в собі.

- фантазії, майбутнє (у чоловіків середній показник 10,8, а у жінок 8,1). При виникненні проблем чоловіки схильні вирішувати їх творчо, в той час як жінки схильні занурюватися в негативні думки.

Зведені результати тестування чоловіків за шкалами сімейних цінностей представлені на рисунку 3.7.

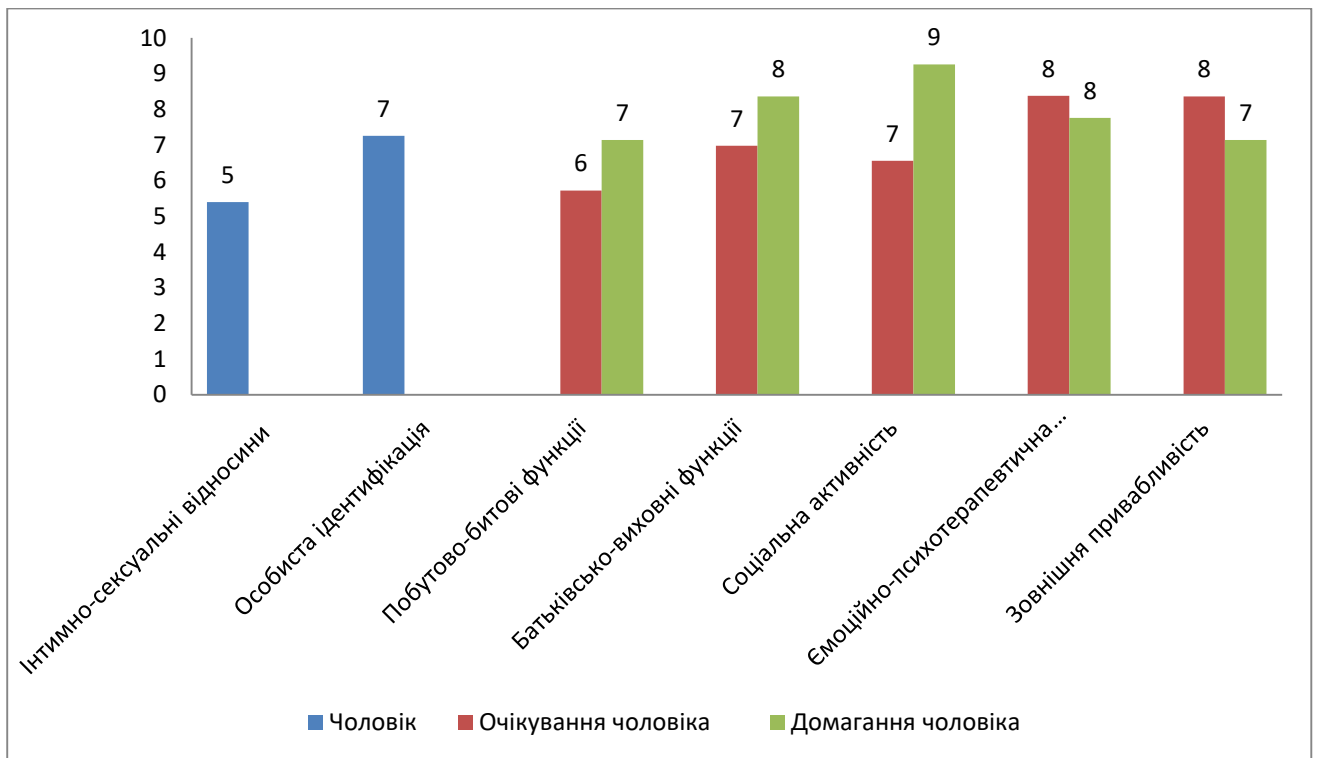

Рис. 3.7. Зведені результати тестування чоловіків за шкалами сімейних цінностей за опитувальником «Рольові очікування і домагання у шлюбі» (автори Волкова А. Н., Трапезникова Т. М.)

Зведені результати тестування жінок за шкалами сімейних цінностей представлені на рисунку 3.8.

Загальна узгодженість сімейних цінностей: ЗУСЦ=4 (94%).

Загальна рольова адекватність чоловіків: ЗРАч=7 (84%).

Загальна рольова адекватність жінок: ЗРАж=5 (90%).

Аналізуючи отримані результати можна зробити висновок, що показники шкал сімейних цінностей у подружжя знаходяться на середньому і високому рівні за всіма показниками. Найнижчі показники у обох подружжя має шкала інтимно-сексуальних відносин, хоча і вона знаходиться на середньому рівні. З найбільш значущих шкал для чоловіків є батьківсько-виховна функція, соціальна активність, емоційно-психотерапевтична функція і зовнішня привабливість партнера, в той час як для жінок найбільш значущими є ті ж функції і додатково ще господарсько-побутова. Це може бути пов'язано з тим, що для жінок більш важлива організації побуту, ніж для чоловіків, і вони сподіваються, що чоловіки будуть більше задіяні в цьому процесі. В цілому показники сімейних цінностей

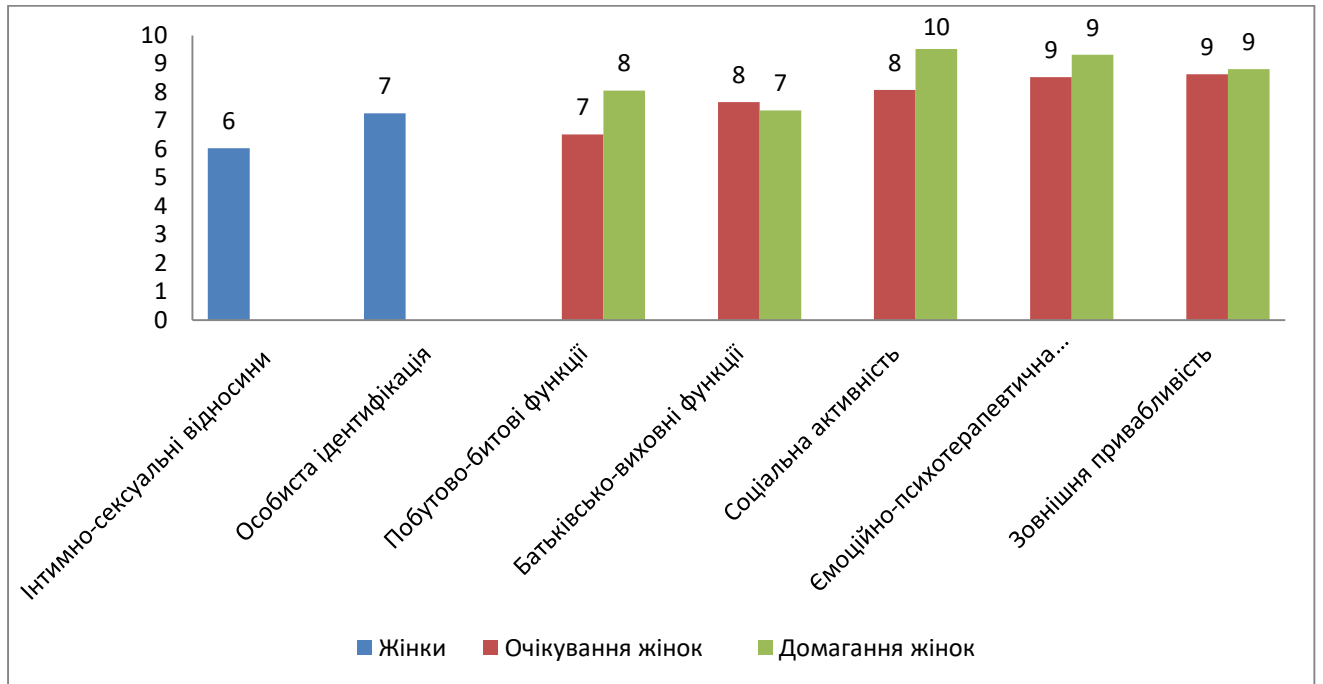

Рис. 3.8. Зведені результати тестування жінок за шкалами сімейних цінностей за опитувальником «Рольові очікування і домагання у шлюбі» (автори Волкова А. Н., Трапезникова Т. М.)

Узгодженість сімейних цінностей і ступеня рольової адекватності подружжя показані в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Узгодженість сімейних цінностей і ступеня рольової адекватності подружжя

	ШСЦч	ШСЦж	УСЦ	РАч	РАж
Інтимно-сексуальні відносини	5	6	1		
Особиста ідентифікація	7	7	0		
Побутово-битові функції	6	7	1	2	1
Батьківсько-виховні функції	8	8	0	0	1

Соціальна активність	8	9	1	3	1
Емоційно-психотерапевтична функція	8	9	1	1	1
Зовнішня привабливість	8	9	1	0	1

у жінок вище, ніж у чоловіків. Це може свідчити про те, що в цілому для жінок шлюб важливіший, ніж для чоловіків і вони сподіваються на більшу участь чоловіків у всіх сферах сімейного життя, і самі готові вкладатися.

Загальна узгодженість сімейних цінностей з партнером (94%): висока.

Загальна рольова адекватність чоловіків (84%): високий ступінь збігу рольових очікувань чоловіків і рольових домагань дружин.

Загальна рольова адекватність дружин (90%): високий ступінь збігу рольових очікувань дружини і рольових домагань чоловіка.

Таким чином дослідивши психологічні характеристики респондентів, можна зробити наступні висновки що респонденти мають риси характеру, які сприяють адаптивній поведінці людини в конфліктних ситуаціях, що виникають в сім'ї, а також про те, що вони мають позитивний приклад вирішення таких ситуацій, придбаний в сім'ях, де вони вирости. Слід зазначити, що найбільш важливими рисами характеру для обох опитуваних є обов'язковість, надія, ставлення до батьків. У той час як є риси характеру, середній бал за якими у подружжя сильно відрізняється. Це говорить про те, що в цих місцях закладені потенційні конфлікти. До них відносяться: охайність, обов'язковість, точність, справедливість, вірність, терпіння, сексуальність, ніжність, любов, тілесні відчуття, контакти, фантазії, майбутнє.

З найбільш значущих шкал сімейних цінностей для чоловіків є батьківсько-виховна функція, соціальна активність, емоційно-психотерапевтична функція і зовнішня привабливість партнера, в той час як для жінок найбільш значущими є ті ж функції і додатково ще господарсько-побутова.

Взагалі у нашій вибірці респонденті мають високий рівень узгодженості сімейних цінностей з партнером (94%). А також високий ступінь збігу ролевих очікувань чоловіків і ролевих домагань дружин (84%), та високий ступінь збігу ролевих очікувань дружини і ролевих домагань чоловіка (90%).

3.3. Вплив психологічних характеристик подружжя на рівень задоволеності шлюбом

Результати кореляційного аналізу між показниками задоволеності шлюбом і власними особистісними характеристиками у чоловіків і жінок представлені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2.

Кореляції показників задоволеності шлюбом з власними особистісними характеристиками у чоловіків і жінок

Власні особистісні характеристики	Задоволеність шлюбом	
	Чоловіки	Жінки
Акуратність	0,2	- 0,4
Чистоплотність	0,1	-0,1
Пунктуальність	0,5	0
Ввічливість	-0,1	- 0,2
Чесність - прямота	0,3	- 0,3
Старанність - діяльність	0	0,1
Обов'язковість	0,1	-0,2
Ощадливість	0	-0,4
Послух	0	-0,2
Справедливість	0	-0,3
Вірність	0,1	0
Терпіння	-0,4	-0,2
Час	-0,2	0,3

Контакти	0,4	-0,4
Довіра	0,2	0,1
Надія	0,2	0
Сексуальність - ніжність	0,3	-0,2
Любов	0,1	-0,3
Віра (релігія, церква)	-0,4	-0,1
Тіло - відчуття	-0,1	-0,4
Діяльність	-0,1	0,1
Контакти	0,1	0
Фантазії - майбутнє	0	-0,4
Ставлення до батьків	0	0
Ти	-0,2	-0,2
Ми	0,3	-0,4
Пра-ми	0,1	-0,3

Аналізуючи отримані результати можна зробити висновок, що більшість показників має дуже слабку кореляцію задоволеності шлюбом з власними особистісними характеристиками чоловіків і жінок, і тільки за деякими показниками, таким як акуратність, ощадливість, терпіння, контакти, віра, тіло, фантазії, ми, коефіцієнт кореляції має просто слабкі показники. До середніх показників можна віднести тільки пунктуальність. Цікаво відзначити, що цей показник має найбільше значення у чоловіків, в той час як у жінок він взагалі дорівнює нулю.

За деякими показниками коефіцієнт кореляції у чоловіка та жінки мають протилежні значення, тобто для одного з подружжя цей показник є таким що сприяє задоволеності шлюбом, а для другого не сприяє. Це такі показники як акуратність, чистоплотність, чесність - прямота, обов'язковість, час, контакти, сексуальність – ніжність, любов, діяльність, ми, пра-ми. Це говорить про те, що тут закладені потенційні привиди до конфлікту.

В той час як за деякими показниками коефіцієнт кореляції у чоловіка та жінки мають, навпаки, однакові позитивні, або негативні значення. Це такі показники як ввічливість, терпіння, довіра, віра, тіло – відчуття, ти. Це говорить про це що подружжя однаково позитивно, або негативно ставляться до цих характеристик, и за цими характеристиками не повинні виникати розбіжності у шлюбі.

Таки показники як старанність – діяльність, ощадливість, послух, справедливість, фантазії – майбутнє, ставлення до батьків для чоловіків, та пунктуальність, вірність, надія, контакти, ставлення до батьків для жінок взагалі мають нульову кореляцію.

Результати кореляційного аналізу між показниками задоволеності шлюбом і особистісними характеристиками свого партнера у чоловіків і жінок представлені в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Кореляції показників задоволеності шлюбом з особистісними характеристиками свого партнера у чоловіків і жінок

Особистісні характеристики партнера	Задоволеність шлюбом	
	чоловіки	Жінки
Акуратність	-0,3	-0,2
Чистоплотність	-0,1	-0,1
Пунктуальність	-0,3	0,1
Ввічливість	-0,1	-0,1
Чесність - прямота	-0,2	0,2
Старанність - діяльність	0	-0,2
Обов'язковість	-0,3	-0,1
Ощадливість	-0,5	-0,2
ослух	-0,1	-0,1
Справедливість	-0,3	-0,2
Вірність	-0,1	0,1

Терпіння	0,2	-0,2
Час	0,3	-0,1
Контакти	-0,1	0,4
Довіра	0,1	0
Надія	0,3	0,2
Сексуальність - ніжність	0,1	0,1
Любов	-0,4	0
Віра (релігія, церква)	0,1	-0,3
Тіло - відчуття	-0,4	0,1
Діяльність	-0,2	-0,3
Контакти	0	0,3
Фантазії - майбутнє	-0,1	-0,1
Ставлення до батьків	0	0
Ти	-0,2	-0,1
Ми	-0,1	0
Пра-ми	-0,4	-0,1

Аналізуючи отримані результати можна зробити висновок, що більшість показників також має дуже слабку кореляцію задоволеності шлюбом з особистісними характеристиками партнера, і тільки за деякими показниками, таким як контакти, любов, тіло, пра-ми, коефіцієнт кореляції має просто слабкі показники. До середніх показників можна віднести тільки ощадливість. Цікаво відзначити, що цей показник має найбільше значення також у чоловіків, і має він негативну кореляцію. Тобто, чим ощадливіше дружина, тим менше задоволений шлюбом чоловік.

За деякими показниками коефіцієнт кореляції у чоловіка та жінки мають протилежні значення, тобто для одного з подружжя цей показник є таким що сприяє задоволеності шлюбом, а для другого не сприяє. Це такі показники як

пунктуальність, чесність - прямота, вірність, терпіння, час, контакти, віра, тіло – відчуття. Це говорить про те, що тут закладені потенційні привиди до конфлікту.

В той час як за деякими показниками коефіцієнт кореляції у чоловіка та жінки мають, навпаки, однакові позитивні, або негативні значення. Це такі показники як акуратність, чистоплотність, ввічливість, обов'язковість, ощадливість, послух, діяльність, , справедливість час, контакти, сексуальність – ніжність, любов, фантазії – майбутнє, ти, ми, пра-ми. Це говорить про це що подружжя однаково позитивно, або негативно ставляться до цих характеристик, и за цими характеристиками не повинні виникати розбіжності у шлюбі.

Таки показники як старанність–діяльність, контакти, ставлення до батьків для чоловіків, та довіра, любов, ставлення до батьків, ми для жінок взагалі мають нульову кореляцію.

Результати кореляційного аналізу між показниками задоволеності шлюбом чоловіків і жінок та шкалами сімейних цінностей у чоловіків представлені в таблиці 3.4.

Таблиці 3.4

Кореляція показників задоволеності шлюбом чоловіків і жінок та шкал сімейних цінностей у чоловіків

Шкал сімейних цінностей у чоловіків		Задоволеність шлюбом	
		чоловіки	Жінки
Інтимно-сексуальні відносини		0,3	0,3
Особиста ідентифікація		-0,2	-0,4
Очікування	Побутово-битові функції	-0,1	-0,3
	Батьківсько-виховні функції	-0,2	-0,2
	Соціальна активність	-0,1	-0,2
	Емоційно-психотерапевтична функція	-0,2	-0,4

	Зовнішня привабливість	0,3	0
Домагання	Побутово-битові функції	-0,1	-0,4
	Батьківсько-виховні функції	-0,1	-0,1
	Соціальна активність	0	0
	Емоційно-психотерапевтична функція	-0,1	-0,2
	Зовнішня привабливість	0	-0,1

Аналізуючи отримані результати можна зробити висновок, що більшість показників має дуже слабку кореляцію задоволеності шлюбом зі шкалами сімейних цінностей у чоловіків, і тільки за деякими показниками, таким як особиста ідентифікація, очікування від емоційно-психотерапевтичної функції, домагання від побутово-битової функції, коефіцієнт кореляції має просто слабкі показники. Цікаво відзначити, що цей показник має негативну кореляцію і відноситься тільки до жінок. Тобто чим більше очікування чоловіка від спільності інтересів, потреб, ціннісних орієнтацій, способів проведення часу зі своєю дружиною, чим більше у чоловіка очікування що шлюбний партнер візьме на себе роль емоційного лідера в родині в питаннях корекції психологічного клімату в сім'ї, надання моральної та емоційної підтримки, чим більше чоловік відображає установки на власну активну участь у веденні домашнього господарства, тим менше дружина задоволена шлюбом.

За деякими показниками коефіцієнт кореляції у чоловіка та жінки мають однакові позитивні, або негативні значення. Це такі показники як інтимно-сексуальні відносини, особиста ідентифікація, очікування від побутово-битової функції, батьківсько-виховні функції, соціальної активності, емоційно-

психотерапевтичної функції, домагання від побутово-битові функції, батьківсько-виховні функції, емоційно-психотерапевтична функції.

Це говорить про це що подружжя однаково позитивно, або негативно ставляться до цих характеристик, и за цими характеристиками не повинні виникати розбіжності у шлюбі.

За такими показниками як домагання у соціальній активності і зовнішній привабливості для чоловіків, та зовнішній привабливості для жінок коефіцієнт кореляції взагалі має нульове значення.

Результати кореляційного аналізу між показниками задоволеності шлюбом чоловіків і жінок та шкалами сімейних цінностей у жінок представлені в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Кореляція показників задоволеності шлюбом чоловіків і жінок та шкал сімейних цінностей у жінок

Шкал сімейних цінностей у жінок		Задоволеність шлюбом	
		чоловіки	Жінки
Інтимно-сексуальні відносини		-0,2	0,4
Особиста ідентифікація		-0,1	-0,1
Очікування	Побутово-битові функції	0	-0,2
	Батьківсько-виховні функції	-0,4	-0,4
	Соціальна активність	-0,2	-0,3
	Емоційно-психотерапевтична функція	-0,4	-0,4
	Зовнішня привабливість	0	0
Домагання	Побутово-битові функції	-0,3	-0,4

	Батьківсько-виховні функції	-0,2	-0,1
	Соціальна активність	0,3	0,2
	Емоційно-психотерапевтична функція	0,1	-0,1
	Зовнішня привабливість	0	-0,3

Аналізуючи отримані результати можна зробити висновок, що більшість показників має дуже слабку кореляцію задоволеності шлюбом зі шкалами сімейних цінностей у жінок, і тільки за деякими показниками, таким як інтимно-сексуальні відносини, очікування від батьківсько-виховної та емоційно-психотерапевтичної функції, домагання від побутово-битової функції, коефіцієнт кореляції має просто слабкі показники. Цікаво відзначити, що цей показник має позитивну кореляцію за шкалою сексуальних відносин у жінок, тобто це означають, що чим більше дружина вважає сексуальну гармонію важливою умовою подружнього щастя, тим вона більш щаслива в шлюбі. Також цікаво, що за шкалами очікування від батьківсько-виховної та емоційно-психотерапевтичної функції цей показник має негативну кореляцію і має однакові показники як у чоловіків, так і у жінок, що говорить про те, що подружжя мають однакове ставлення до цих функцій.

За деякими показниками коефіцієнт кореляції у чоловіка та жінки мають протилежні значення, тобто для одного з подружжя цей показник є таким що сприяє задоволеності шлюбом, а для другого не сприяє. Це такі показники як інтимно-сексуальні відносини. Це говорить про те, що тут закладені потенційні привиди до конфлікту.

За деякими показниками коефіцієнт кореляції у чоловіка та жінки мають однакові позитивні, або негативні значення. Це такі показники як, особиста ідентифікація, очікування від побутово-битові функції, батьківсько-виховні

функції, соціальної активності, емоційно-психотерапевтичної функції, домагання від побутово-битові функції, батьківсько-виховні функції, емоційно-психотерапевтична функції.

Це говорить про це що подружжя однаково позитивно, або негативно ставляться до цих характеристик, и за цими характеристиками не повинні виникати розбіжності у шлюбі.

За такими показниками як очікування від побутово-битові функції зовнішній привабливості і домагання від зовнішній привабливості для чоловіків, та очікування від зовнішній привабливості для жінок коефіцієнт кореляції взагалі має нульове значення.

Отже, дослідивши вплив психологічних характеристик подружжя на рівень задоволеності шлюбом можна зробити висновки що власні особисті характеристики одного з подружжя має слабку кореляцію с задоволеністю шлюбом за більшістю показників. Середні показники кореляції власних особистих характеристик з задоволеністю шлюбом мають тільки пунктуальність, терпіння, контакти для чоловіків, та акуратність, ощадливість, контакти, тіло – відчуття, фантазії – майбутнє, ми для жінок.

Кореляції показників задоволеності шлюбом з особистісними характеристиками свого партнера у чоловіків і жінок за більшістю показників також статистично не значуща. Середні показники має тільки ощадливість, любов, тіло – відчуття, пра-ми для чоловіків, та контакти для жінок.

Кореляція показників задоволеності шлюбом чоловіків і жінок та шкал сімейних цінностей у чоловіків за більшістю показників також статистично не значуща. Середні показники має тільки особиста ідентифікація, очікування від емоційно-психотерапевтичної функції, домагання від побутово-битові функції для жінок.

Кореляція показників задоволеності шлюбом чоловіків і жінок та шкал сімейних цінностей у жінок за більшістю показників також статистично не значуща. Середні показники має тільки інтимно-сексуальні відносини, очікування від батьківсько-виховні і емоційно-психотерапевтична функція,

домагання від побутово-битові функції для жінок, і очікування від батьківсько-виховні і емоційно-психотерапевтична функція для чоловіків.

У цьому розділі було проведене емпіричне дослідження зв'язку задоволеності шлюбом з психологічними характеристиками подружжя.

Для цього ми провели анкетування п'ятдесяти подружніх пар.

На першому етапі було виявлено рівень задоволеності шлюбом.

Для виявлення рівня задоволеності шлюбом ми використовували опитувальник задоволеності шлюбом. Авторами даної методики є В.В. Столін, Т. Л. Романова і Г. П. Бутенко.

Зробив аналіз отриманих результатів по подружнім парам, ми зробили висновок, що серед опитаних пар 4% (2 пари) є скоріше неблагополучними парами, 4% (2 пар) є скоріше благополучними парами, 12% (6 пар) можна визнати благополучними парами, 80% (40 пари) можна визнати абсолютно благополучними.

Далі для визначення відмінностей за шкалою "задоволеність шлюбом" між двома вибірками (чоловіки і жінки) був застосований непараметричний метод U - критерій Манна - Уїтні. Після проведених розрахунків ми прийшли висновку, що між двома вибірками існують лише випадкові відмінності за рівнем досліджуваної ознаки.

На другому етапі ми визначили психологічні характеристики респондентів.

Проаналізувавши результати дослідження за Вісбаденським опитувальником до методу позитивної психотерапії і сімейної психотерапії (WIPPF) ми зробити наступні висновки, що респонденти мають риси характеру, які сприяють адаптивному поведінці людини в конфліктних ситуаціях, що виникають в сім'ї, а також що вони мають позитивний приклад вирішення таких ситуацій, придбаний в сім'ях, де вони вирости.

Слід зазначити, що найбільш важливими рисами характеру для обох опитуваних є обов'язковість, надія, ставлення до батьків. Високі показники у обох, говорять про те, що такі риси характеру зближують їх.

У той час як є риси характеру, середній бал за якими у подружжя сильно відрізняється. Це говорить про те, що в цих місцях закладені потенційні конфлікти. До них відносяться: охайність, обов'язковість, точність, справедливість, вірність, терпіння, сексуальність, ніжність, любов, тілесні відчуття, контакти, фантазії, майбутнє.

Аналізуючи отримані результати за опитувальником «Рольові очікування і домагання у шлюбі" (РОД) можна зробити висновок, що показники шкал сімейних цінностей у подружжя знаходяться на середньому і високому рівні за всіма показниками. Найнижчі показники у обох подружжя має шкала інтимно-сексуальних відносин, хоча і вона знаходиться на середньому рівні. З найбільш значущих шкал для чоловіків є батьківсько-виховна функція, соціальна активність, емоційно-психотерапевтична функція і зовнішня привабливість партнера, в той час як для жінок найбільш значущими є ті ж функції і додатково ще господарсько-побутова. В цілому показники сімейних цінностей у жінок вище, ніж у чоловіків.

На третьому етапі наших досліджень ми провели кореляційний аналіз впливу психологічних характеристик подружжя на рівень задоволеності шлюбом.

Аналізуючи отримані результати можна зробити висновок, що більшість показників має дуже слабку або просто слабку кореляцію задоволеності шлюбом з власними особистісними характеристиками та з сімейними цінностями чоловіків і жінок.

Середні показники кореляції власних особистих характеристик з задоволеністю шлюбом мають тільки пунктуальність, терпіння, контакти для чоловіків, та акуратність, ощадливість, контакти, тіло – відчуття, фантазії – майбутнє, ми для жінок.

Кореляції показників задоволеності шлюбом з особистісними характеристиками свого партнера у чоловіків і жінок за більшістю показників також статистично не значуща. Середні показники має тільки ощадливість, любов, тіло – відчуття, пра-ми для чоловіків, та контакти для жінок.

Кореляція показників задоволеності шлюбом чоловіків і жінок та шкал сімейних цінностей у чоловіків за більшістю показників також статистично не значуща. Середні показники має тільки особиста ідентифікація, очікування від емоційно-психотерапевтичної функції, домагання від побутово-битові функції для жінок.

Кореляція показників задоволеності шлюбом чоловіків і жінок та шкал сімейних цінностей у жінок за більшістю показників також статистично не значуща. Середні показники має тільки інтимно-сексуальні відносини, очікування від батьківсько-виховні і емоційно-психотерапевтична функція, домагання від побутово-битові функції для жінок, і очікування від батьківсько-виховні і емоційно-психотерапевтична функція для чоловіків.

ВИСНОВКИ

В теоретичній частині дослідження ми використовували метод аналізу спеціальної літератури по темі дослідження. В результаті проведеної роботи нами було встановлено що комплексних досліджень, які вивчали зв'язку між задоволеністю шлюбом та уявленнями подружжя про значущість у сімейному житті сексуальних відносин, особистої спільності чоловіка і дружини, батьківських обов'язків, професійних інтересів кожного з подружжя, господарсько-побутового обслуговування, моральної та емоційної підтримки, зовнішньої привабливості партнера у зв'язку з такими особистісними особливостями як акуратність, охайність, пунктуальність, ввічливість, чесність тощо не проводилось, а вони є вкрай необхідні у психотерапії та психологічному консультуванні. У зв'язку з чим ми поставили цілю нашого дослідження встановити вплив психологічних характеристик подружжя на рівень задоволеності шлюбом.

Для цього ми проаналізували теоретичні аспекти дослідження проблеми задоволеності шлюбом та з'ясували що "задоволеність шлюбом" - це суб'єктивний стан людини, який пов'язаний з його задоволеністю шлюбними відносинами на яку впливають як характерологічні особливості особистості так і особистісні особливості людини.

Далі ми висунули гіпотезу, що існує зв'язок між задоволеністю шлюбом з психологічними характеристиками подружжя. Для перевірки цієї гіпотези ми провели дослідження. Для метода збору даних, ми вирішили застосувати анкетування, для чого відібрали методики, які на нашу думку найбільше підходять для перевірки гіпотези, а саме:

- опитувальник задоволеності шлюбом;
- Вісбаденський опитувальник до методу позитивної психотерапії і сімейної психотерапії;
- опитувальник «Рольові очікування і домагання у шлюбі».

За допомогою цих методик ми зробили анкету, яку заповнили 50 подружніх пар, тобто наша вибірка склала 100 чоловік (50 чоловіків та 50 жінок).

Далі ми визначили методологічні засади обробки результатів дослідження, а саме застосовували методи математичної статистики: описова і дискретна статистика, коефіцієнт кореляції Пірсона, U - критерій Манна - Уїтні.

На третьому етапі ми розкрили специфіку зв'язку задоволеності шлюбом з психологічними характеристиками подружжя, де за допомогою кореляційного аналізу з'ясували, що існує зв'язок між задоволеністю шлюбом і психологічними характеристиками подружжя, а саме:

- з власними особистісними характеристиками чоловіків і жінок за такими показниками як акуратність, ощадливість, терпіння, контакти, віра, тіло, фантазії, ми, пунктуальність;

- з особистісними характеристиками партнера за такими показниками як контакти, любов, тіло, пра-ми, ощадливість;

- зі шкалами сімейних цінностей у чоловіків таким як особиста ідентифікація, очікування від емоційно-психотерапевтичної функції, домагання від побутово-битової функції;

- зі шкалами сімейних цінностей у жінок таким як інтимно-сексуальні відносини, очікування від батьківсько-виховної та емоційно-психотерапевтичної функції, домагання від побутово-битової функції.

Тобто ціль, яку ми ставили на початку дослідження, а саме встановити вплив психологічних характеристик подружжя на рівень задоволеності шлюбом, виконана.

Підтвердилася висунута гіпотеза: існує зв'язок між задоволеністю шлюбом з психологічними характеристиками подружжя.

Отримані результати можливо впровадити в практику, а саме розробити та впровадити в сімейне консультування рекомендацій щодо корекції поведінки подружжя з метою отримання задоволеності від шлюбу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айзенк Г. Парадоксы психологи. Москва: Эксмо-Пресс, 2009. 352 с.
2. Алешина Ю. Е., Гогман Л. Я., Дубовская Е. М. Социально-психологические методы исследования супружеских отношений. МГУ, 1987.
3. Алешина Ю. Е. Индивидуальное и семейное психологическое консультирование. Москва, 1993. 175 с.
4. Алешина Ю. Е. Удовлетворенность браком и межличностное восприятие в супружеских парах с различным стажем семейной жизни. Москва, 1995. 250 с.
5. Андреева Т. В. Семейная психология: Учеб. пособие. Санкт-Петербург: Речь, 2004. 244 с.
6. Важинський С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень: Навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А. С.Макаренка, 2016. 260с.
7. Вірна Ж. П. Адаптаційний профіль задоволеності життям особистості. *Проблеми сучасної психології*: 2013, № 2. С. 20-25.
8. Ганкевич А. В. 1 Факторы, влияющие на удовлетворенность семейной жизнью. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, I(7), Issue: 14, 2013. С. 237 – 241.
9. Голод С. И. Стабильность семьи: социальный и демографический аспекты. Ленинград, 1984. 157 с.
10. Горбань Г. О. Кваліфікаційна робота з психології : навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти першого бакалаврського і другого магістерського рівнів, що навчаються за освітньою програмою «Психологія». Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 150 с.
11. Дружинин В. Н. Экспериментальная психология. Санкт-Петербург: Издательство "Питер", 2000. 320 с.
12. Дяченко В. А., Мунасіпова-Мотяш І. А., Дубініна Д. Е. Задоволеність життям та рівень психологічного благополуччя студентської молоді. Актуальні проблеми психології: Екологічна психологія: збірник наук. праць Інституту

психології імені Г. С. Костюка/ гол ред. С. Д. Максименко. Київ, 2018. Т. VII. Вип. 45. С. 120-129.

13. Емішянц О. Б. Вплив рольових очікувань на задоволеність шлюбом. *Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України*. 2016. С. 364-368.

14. Зелинская С. Ю., Тащева А. И. WIPPF – опросник для исследования личностных особенностей, стратегий поведения в конфликте и «моделей для подражания». *Прикладная психология*. 2000. № 1. С. 64 – 76.

15. Карелин А. А. Большая энциклопедия психологических тестов Москва: Эксмо, 2007. 312 с.

16. Колесников О. В. Основы научных исследований. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 144 с.

17. Конверський А. Є. Основы методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.

18. Корнилова Т. В., Чумакова М. А. Апробация краткого опросника Большой пятерки (ТІРІ). *Психологические исследования*. 2016. № 9, № 46. С. 5

19. Корольчук М. С. Методологічні та теоретичні проблеми психології : навч. посіб. Київ : Ніка-Центр, 2008. 336 с.

20. Котлова Л. О. Саух І. Д. Психологічні чинники задоволеності шлюбом на різних етапах подружнього життя. *Науковий вісник херсонського державного університету*. 2019. №1. С. 223-228.

21. Кречмер Э. Строение тела и характер. Москва: Академический Проект, 2015. 328 с.

22. Кроче Б. Антология сочинений по философии: История. Экономика. Право. Этика. Поэзия. Санкт-Петербург: Пневма, 1999. 480 с.

23. Крылов А. А. Практикум по экспериментальной и прикладной психологии. Ленинград: Изд-во ЛГУ, 1990. С. 201-212.

24. Лазурский А. Ф. Теория личности: 100 лет забвения и развития. Санкт-Петербург, 2017. 125 с.

25. Лисенко Л. М. Психологічні чинники задоволеності стосунками в подружніх парах. *Теорія і практика сучасної психології*. 2018. №5. С. 73-77.
26. Мак-Вільямс Н. Психоаналитическая диагностика: Понимание структуры личности в клиническом процессе. Москва : Независимая фирма "Класс", 2016. 480 с.
27. Маслоу А. Мотивация и личность. Киев: PSYLIB, 2004. 362 с.
28. Немов Р. С. Психология. Словарь-справочник. Москва: ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. 202с.
29. Онацький Є. Українська Мала Енциклопедія. Кн. 6: Літери Ж-Й. Буенос-Айрес, 1997. 120 с.
30. Райгородский Д. Я. Психология и психоанализ характера: хрестоматия по психологии и типологии характеров . Самара: Бахрах-М, 2009. 703 с.
31. Рибалка В. В. Методологічні проблеми наукової психології. Київ : ШООД НАПН України, 2017. 177 с.
32. Селигман М. Путь к процветанию. Новое понимание счастья и благополучия. Москва: Манн, Иванов и Фербер, 2013. 256 с.
33. Синявський В. В., Сергєєнкова О. П., Побірченко Н. А. Психологічний словник. Київ: Науковий світ, 2007. 274 с.
34. Сысенко В. А. Устойчивость брака. Москва: Финансы и статистика, 1981. 199 с.
35. Татенко В.О. Сучасна психологія: теоретично-методологічні проблеми. Київ: «НАУ-друк», 2009. 288 с.
36. Тиганов А. С., Снежневский А. В., Орловская Д. Д. и др. Руководство по психиатрии в 2 томах. Москва: Медицина, 1999. Т. 2. 784 с.
37. Ткаченко О. М. Принципи, категорії і методологічні проблеми психології. *Психологія і суспільство*. 2009. № 1. 133 с.
38. Тофтул М. Г. Сучасний словник з етики. Житомир: Вид-во ЖДУ ім.І.Франка, 2014. 416с.

39. Туриніна О. Л. Методологія та методи психологічного дослідження: навч.-метод. посіб. Київ: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2018. 206 с.
40. Федоренко Р. Дучимінська Т. Аналіз впливу психосексуальної привабливості партнерів на задоволеність шлюбом на різних стадіях подружнього життя. *Психологія: реальність і перспективи*. 2020. №14. С. 215-220.
41. Фройд З. Психологія сексуальності. Харків: Фоліо, 2019. 160 с.
42. Фромм Е. Втеча від свободи. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2019. 288 с.
43. Халина Н. В. Сходство образа я и образа значимого другого как фактор, влияющий на удовлетворенность жизнью в пожилом возрасте. *Современные исследования социальных проблем (электронный научный журнал)*, 2012. №10(18), 12 с.
44. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків: Прапор, 2007. 640 с.
45. Эйдемиллер Э. Г., Юстицкис В. В. Психология и психотерапия семьи. Санкт-Петербург, 2002. 652 с.
46. Юнг К. Архетипи і колективне несвідоме. Львів: Астролябія, 2018. 369 с.
47. Ядов В. А. Стратегия социологического исследования. Омега-Л, 2007. 259 с.
48. DeNeve, K. M., & Cooper, H. The happy personality: A meta-analysis of 137 personality traits and subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 124(2), 1998. С.197—229.
49. Lewis R & Spanier G. The rising about the quality and stability of marriage. *Contemporary theories about the family*. Vol 2. Eds W Burr o N. Y.; 1971. 251 с.
50. White, A. G. A Global Projection of Subjective Well-Being: A Challenge to Positive Psychology? *Psychtalk*, 56, 2006. С.17-20.

Опис вибірки дослідження

№ пари	Скільки років прожили в цьому шлюбі	Ім'я (псевдонім) чоловіка	Вік	Який за рахунком шлюб	Ім'я (псевдонім) жінки	Вік	Який за рахунком шлюб
1	28	1	47	1	1	47	1
2	1	2	50	2	2	39	2
3	7	3	32	1	3	31	1
4	18	4	45	1	4	35	1
5	15	5	37	1	5	38	1
6	4	6	28	1	6	31	1
7	13	7	39	2	7	34	1
8	2	8	47	2	8	37	2
9	12	9	47	1	9	38	1
10	32	10	56	1	10	53	1
11	18	11	38	1	11	37	1
12	50	12	73	1	12	74	1
13	5	13	21	1	13	21	1
14	5	14	34	1	14	33	1
15	10	15	32	1	15	33	1
16	26	16	51	1	16	51	1
17	48	17	69	1	17	66	1
18	4	18	23	1	18	23	1
19	4	19	36	2	19	31	1
20	47	20	65	1	20	65	1
21	4	21	29	1	21	27	1
22	3	22	45	2	22	34	2
23	6	23	31	1	23	28	1
24	22	24	47	1	24	46	1
25	5	25	47	1	25	29	1
26	28	26	47	1	26	47	1
27	1	27	50	2	27	39	2
28	7	28	32	1	28	31	1
29	18	29	45	1	29	35	1
30	15	30	37	1	30	38	1
31	4	31	28	1	31	31	1
32	13	32	39	2	32	34	1
33	2	33	47	2	33	37	2
34	12	34	47	1	34	38	1
35	32	35	56	1	35	53	1
36	18	36	38	1	36	37	1
37	50	37	73	1	37	74	1
38	5	38	21	1	38	21	1
39	5	39	34	1	39	33	1

Продовження табл. А.1

40	10	40	32	1	40	33	1
41	26	41	51	1	41	51	1
42	48	42	69	1	42	66	1
43	4	43	23	1	43	23	1
44	4	44	36	2	44	31	1
45	47	45	65	1	45	65	1
46	4	46	29	1	46	27	1
47	3	47	45	2	47	34	2
48	6	48	31	1	48	28	1
49	22	49	47	1	49	46	1
50	5	50	47	1	50	29	1

Опитувальник задоволеності шлюбом

Інструкція: «Уважно читайте кожне твердження і вибирайте один із трьох запропонованих варіантів відповідей. Намагайтеся уникати проміжних відповідей типу "важко сказати", "важко відповісти" тощо.

Текст опитувальника

1. Коли люди живуть так близько, як це відбувається в сімейному житті, вони неминуче втрачають взаєморозуміння і гостроту сприйняття іншої людини:

- а) вірно;
- б) упевнений;
- в) невірно.

2. Ваші подружні відносини приносять Вам:

- а) швидше занепокоєння і страждання;
- б) важко відповісти;
- в) скоріше радість і задоволення.

3. Родичі і друзі оцінюють Ваш шлюб:

- а) як вдалий;
- б) щось середнє;
- в) як невдалий.

4. Якби Ви могли, то:

- а) Ви б багато що змінили в характері Вашого чоловіка (Вашої дружини);
- б) важко сказати;
- в) Ви б не стали нічого змінювати.

5. Одна з проблем сучасного шлюбу в тому, що все приїдається, в тому числі і сексуальні відносини:

- а) вірно;
- б) важко сказати;
- в) невірно.

6. Коли Ви порівнюєте Вашу сімейне життя із сімейним життям Ваших друзів і знайомих, Вам здається:

- а) що Ви більш нещасні ніж інші;
- б) важко сказати;
- в) Ви щасливіший за інших.

7. Життя без сім'ї, без близької людини - надто дорога ціна за повну самотійність:

- а) вірно;
- б) важко сказати;
- в) невірно.

8. Ви вважаєте, що без Вас життя Вашого чоловіка (Вашої дружини) була б неповноцінною:

- а) так, вважаю;
- б) важко сказати;
- в) ні, не вважаю.

9. Більшість людей в якійсь мірі обманюється у своїх очікуваннях щодо шлюбу:

- а) вірно;
- б) важко сказати;
- в) невірно.

10. Тільки безліч різних обставин заважає подумати Вам про розлучення:

- а) вірно;
- б) важко сказати;
- в) невірно.

11. Якби повернувся час, коли Ви вступали в шлюб, то Вашим чоловіком (дружиною) міг би стати:

- а) хто завгодно, але тільки не теперішній (я) чоловік (дружина);
- б) важко сказати;
- в) можливо, що саме теперішній (я) чоловік (дружина).

12. Ви пишастесь що така людина, як Ваш (а) чоловік (дружина), поруч з Вами:

- а) вірно;
- б) важко сказати;
- в) невірно.

13. На жаль, недоліки Вашого (її) дружини (чоловіка) часто переважають його гідності:

- а) вірно;
- б) важко сказати;
- в) невірно.

14. Основні перешкоди для щасливого подружнього життя криються:

- а) швидше в характері Вашого чоловіка;
- б) важко сказати;
- в) скоріше в Вас самих.

15. Почуття, з якими Ви вступали в шлюб:

- а) посилюлися;
- б) важко сказати;
- в) ослабли.

16. Шлюб притупляє творчі можливості людини:

- а) вірно;
- б) важко сказати;
- в) невірно.

17. Можна сказати, що Ваш чоловік (дружина) володіє такими перевагами, які компенсують його недоліки:

- а) згоден;
- б) щось середнє;
- в) ні, не згоден.

18. На жаль, у Вашому шлюбі не все гаразд з підтримкою один одного:

- а) вірно;
- б) важко сказати;

в) невірно.

19. Вам здається, що Ваш (а) чоловік (дружина) часто робить дурниці, говорить невлад, недоречно жартує:

а) вірно;

б) важко сказати ;

в) невірно.

20. Життя в сім'ї, як Вам здається, не залежить від Вашої волі:

а) вірно;

б) важко сказати;

в) невірно.

21. Ваші сімейні відносини не внесли в життя того порядку і організованості, яких Ви очікували:

а) вірно;

б) важко сказати;

в) невірно.

22. Не праві ті, хто вважає, що саме в сім'ї людина найменше може розраховувати на повагу:

а) вірно;

б) важко сказати;

в) невірно.

23. Як правило, суспільство Вашого чоловіка (дружини) доставляє Вам задоволення:

а) вірно;

б) важко сказати;

в) невірно.

24. По правді сказати, у Вашій подружнього життя немає і не було жодного світлого моменту:

а) вірно;

б) важко сказати;

в) невірно.

Додаток В

Таблиця В.1

Відповіді чоловіків на опитувальник задоволеності шлюбом

Ім'я (псевдонім) чоловіка	№ питання																								Су ма бал ів
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	
1	2	2	2	1	1	2	2	2	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	2	2	2	2	2	43
2	2	2	2	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	45
3	2	2	2	2	1	2	2	1	1	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	43
4	2	2	2	2	2	1	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	45
5	2	2	2	1	2	2	2	0	0	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	41
6	1	2	1	1	2	1	2	2	1	1	2	1	2	0	1	2	2	2	1	1	1	0	2	2	33
7	1	2	2	2	1	2	1	1	1	2	2	2	2	1	1	2	1	2	2	2	1	1	2	2	38
8	1	2	2	2	2	1	2	0	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	0	2	2	40
9	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	1	1	0	2	2	42
10	2	2	2	2	0	2	2	0	2	2	1	2	2	2	1	2	1	2	2	0	2	0	2	2	37
11	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	45
12	2	2	2	0	2	2	2	2	1	0	2	2	1	1	1	2	2	0	1	0	2	0	2	2	33
13	1	1	2	1	0	2	2	2	0	2	0	2	2	1	1	2	2	1	0	2	0	1	2	2	31
14	2	2	1	2	1	2	1	1	0	0	2	2	2	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	38
15	1	2	2	1	2	1	0	2	0	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	39
16	2	2	2	1	1	2	2	1	1	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	0	2	2	41
17	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	0	1	2	43
18	2	2	2	0	1	2	2	2	0	1	2	2	2	2	1	1	2	0	1	1	2	2	2	2	36
19	2	2	2	2	2	2	2	2	0	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	45
20	2	2	2	2	2	1	2	1	1	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	44
21	2	2	2	2	1	2	1	1	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	43
22	1	1	2	1	1	1	1	2	1	1	1	2	2	1	2	2	2	2	2	1	1	2	2	2	36
23	1	2	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	0	1	2	41
24	2	2	2	2	2	2	2	0	1	2	2	2	2	1	2	2	0	2	2	2	2	2	2	2	42
25	1	2	2	0	2	2	2	2	0	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	42
26	2	2	2	1	1	2	2	2	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	2	2	2	2	2	43
27	2	2	2	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	45
28	2	2	2	2	1	2	2	1	1	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	43
29	2	2	2	2	2	1	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	45
30	2	2	2	1	2	2	2	0	0	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	41
31	1	2	1	1	2	1	2	2	1	1	2	1	2	0	1	2	2	2	1	1	1	0	2	2	33
32	1	2	2	2	1	2	1	1	1	2	2	2	2	1	1	2	1	2	2	2	1	1	2	2	38
33	1	2	2	2	2	1	2	0	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	0	2	2	40

Середній бал пари та рівень задоволеності шлюбом

№ пари	Бал чоловіка	Бал жінки	Середній бал пари	Рівень задоволеності шлюбом
1	43	44	43,5	абсолютно благополучні відносини
2	45	44	44,5	абсолютно благополучні відносини
3	43	43	43	абсолютно благополучні відносини
4	45	44	44,5	абсолютно благополучні відносини
5	41	42	41,5	абсолютно благополучні відносини
6	33	18	25,5	скоріше неблагополучні
7	38	43	40,5	абсолютно благополучні відносини
8	40	45	42,5	абсолютно благополучні відносини
9	42	41	41,5	абсолютно благополучні відносини
10	37	43	40	абсолютно благополучні відносини
11	45	46	45,5	абсолютно благополучні відносини
12	33	38	35,5	благополучні
13	31	37	34	благополучні
14	38	42	40	абсолютно благополучні відносини
15	39	46	42,5	абсолютно благополучні відносини
16	41	41	41	абсолютно благополучні відносини
17	43	35	39	абсолютно благополучні відносини
18	36	35	35,5	благополучні
19	45	40	42,5	абсолютно благополучні відносини
20	44	44	44	абсолютно благополучні відносини
21	43	44	43,5	абсолютно благополучні відносини
22	36	25	30,5	скоріше благополучні
23	41	41	41	абсолютно благополучні відносини
24	42	44	43	абсолютно благополучні відносини
25	42	44	43	абсолютно благополучні відносини
26	43	44	43,5	абсолютно благополучні відносини
27	45	44	44,5	абсолютно благополучні відносини
28	43	43	43	абсолютно благополучні відносини
29	45	44	44,5	абсолютно благополучні відносини
30	41	42	41,5	абсолютно благополучні відносини
31	33	18	25,5	скоріше неблагополучні
32	38	43	40,5	абсолютно благополучні відносини
33	40	45	42,5	абсолютно благополучні відносини
34	42	41	41,5	абсолютно благополучні відносини
35	37	43	40	абсолютно благополучні відносини
36	45	46	45,5	абсолютно благополучні відносини
37	33	38	35,5	благополучні
38	31	37	34	благополучні

Продовження табл. Д.1

39	38	42	40	абсолютно благополучні відносини
40	39	46	42,5	абсолютно благополучні відносини
41	41	41	41	абсолютно благополучні відносини
42	43	35	39	абсолютно благополучні відносини
43	36	35	35,5	благополучні
44	45	40	42,5	абсолютно благополучні відносини
45	44	44	44	абсолютно благополучні відносини
46	43	44	43,5	абсолютно благополучні відносини
47	36	25	30,5	скоріше благополучні
48	41	41	41	абсолютно благополучні відносини
49	42	44	43	абсолютно благополучні відносини
50	42	44	43	абсолютно благополучні відносини

Вісбаденський опитувальник до методу позитивної психотерапії і сімейної психотерапії (WIPPF)

Інструкція:

«Цей опитувальник не є "тестом" в звичайному сенсі цього слова. Швидше, Ви відобразить в ньому самих себе. Тому, оцінюючи ці висловлювання, ви не можете зробити щось "неправильно", адже кожна людина має право на свою особисту думку. І це ваша особиста думка.

Ми просимо Вас оцінити ці висловлювання. При цьому у Вас є чотири можливості для відповіді: -2; -1; +1; +2.

Якщо Ви згодні з яким-небудь твердженням, поставите навпроти нього цифру +2:

Якщо Ви не згодні з будь-яким твердженням, поставите навпроти нього цифру -2: може трапитися і так, що вам важко як повністю підтвердити, так і повністю відкинути будь-яке висловлювання, оскільки воно може бути для вас вірно або невірно лише за певних умов. У таких випадках у Вас є ще дві можливості:

- Якщо Ви схиляєтеся до того, що будь-яке твердження частіше підходить для Вас, ніж не підходить, то Ви можете поставити цифру +1;

- Якщо ви скоріше згодні з будь-яким твердженням, ніж можете підтвердити це, то поставите цифру -1.

Будь ласка, виберіть для кожного висловлювання тільки один варіант відповіді. Оскільки ви не можете відповісти "неправильно", не роздумуйте довго, а швидко відзначайте свої відповіді один за іншим.

Слова "батьки", "батько" і "мати" мають на увазі в першу чергу ваших справжніх батьків. Якщо Ви росли переважно у родичів, в сім'ї опікунів або прийомних батьків, а також в притулку чи дитячому будинку, то слова "батьки", "батько" і "мати" мають на увазі в такому випадку тих вихователів, які були для

вас «батьками» (наприклад, бабуся, дядько, сестра, сусід, няня, вихователь дитячого будинку і т.д.).

Тепер приступайте до роботи. Ми запевняємо Вас, що всі ваші відповіді залишаться в таємниці ».

Зміст

ФОРМА А (для чоловіків)

1. Я прочитав інструкцію і готовий чесно оцінити кожне висловлювання.
2. Я завжди так планую свій час, що мені ніколи не доводиться перетворювати день в ніч.
3. За формою спілкування людини можна судити, чого вона варта.
4. Мої знайомі вважають мене надійною людиною.
5. Дитина, який навіть при спокійному зверненні до нього не робить того, про що його просять, повинен випробувати батьківську строгість.
6. Я часто буваю розслабленим, млявим, виснаженим.
7. Моя мати була для мене прикладом.
8. Терпіння і витримка є для мене показниками внутрішньої сили.
9. Єдність людства - важлива мета для мене.
10. Коли справи йдуть криво і навскіс, можна збожеволіти.
11. Я хотів би бути ніжним з багатьма людьми, а не тільки з одним.
12. Моя думка (релігія, переконання) я зберігаю, незважаючи ні на які зовнішні впливи.
13. Мої батьки (батько і / або мати) молилися разом зі мною.
14. При покупці я особливо звертаю увагу на ціну.
15. Мені часто здається, що зі мною обійшлися несправедливо.
16. Часті рукостискання небезпечні, тому що з ними можуть передаватися бактерії.
17. На мене можна повністю покластися.
18. Спочатку робота, а потім вже задоволення!
19. Особисті контакти на роботі, незважаючи на зайнятість, для мене дуже важливі.

20. Мій батько був дуже терплячий зі мною.
21. Іноді я проковтую образу і не подаю виду, хоча потім дуже злюся на себе за це.
22. Більшість людей, з якими я спілкуюся, щирі зі мною.
23. Мені більше до душі міцні відносини з однією людиною, ніж багато короткочасних.
24. Коли у мене з'являються проблеми, я завжди знаходжу хороше рішення.
25. Я часто відволікаюся тим, що з головою йду в роботу.
26. Перш ніж я щось зроблю (на роботі або в сім'ї), я завжди все планую.
27. Мої батьки вміли залагоджувати виникли між ними розбіжності.
28. Мої батьки (батько і / або мати) бували доброзичливі з незнайомими людьми.
29. У мене широке коло знайомих.
30. Я не поспішаю, приймаючи важливі рішення, щоб дати собі можливість все обдумати.
31. На роботі і вдома я "пашу, як віл".
32. Я завжди дію за таким принципом: "час - гроші".
33. Я намагаюся внутрішньо приймати людей, які мають інші погляди і установки, ніж я.
34. Моїх батьків турбувало питання про сенс життя.
35. Коли хтось не приходить до призначеного часу, я виходжу з себе.
36. Я відкрито висловлюю свої потреби і інтереси.
37. Пам'ятаю, моя мати була дуже терпляча зі мною.
38. Несправедливість по відношенню до мене завжди доводить до хвороби (з'являються болі в животі, головні болі та ін.).
39. Навіть у найважчих ситуаціях я зазвичай зберігаю спокій.
40. Ласки і фізичні контакти я знаходжу дуже приємними.
41. Вірність (в дружбі і любові) для мене є абсолютною цінністю.
42. Мої батьки брали участь в діяльності громадських організацій.
43. Навіть якщо все налаштовано проти мене, я не здаюся.

44. При прояві професійних проблем я звертаюся до колег замість того, щоб примиритися з невдачею.
45. Мої батьки завжди добре ладнали один з одним.
46. Мій організм дуже чутливо реагує, коли я не можу знайти рішення проблеми.
47. Я тільки тоді добре себе почуваю, коли я повністю поринаю в роботу.
48. Мене дратує, коли в квартирі безлад.
49. Я бачу сенс свого життя, навіть якщо у мене є труднощі.
50. Я не можу уявити собі людське суспільство без пунктуальності.
51. Мені подобаються люди, які відкрито говорять, що вони думають, навіть якщо у мене інша думка.
52. Я завжди відкрито висловлюю свою думку, навіть якщо це буде для мене небезпечним.
53. Коли я був дитиною, мої батьки розмовляли зі мною на релігійні і світоглядні теми.
54. Без взаємної довіри я не можу жити або працювати з іншими людьми.
55. Якщо я одного разу щось пообіцяв, значить, я обов'язково дотримаю свого слова.
56. Мені важливо знати, чи існує життя після смерті.
57. З усіма людьми треба звертатися однаково, інакше запанує несправедливість.
58. За чистоті в квартирі можна судити про чистоту характеру.
59. Коли у мене є труднощі на роботі, я звертаюся до колег і / або до начальства.
60. Мій батько був для мене прикладом, коли я був маленьким.
61. Я охоче проводжу час поза домом (в ресторані, кіно, театрі, кафе, на танцях і т.д.), тому що мені подобається знайомитися з новими людьми.
62. До моїх батьків часто приходили друзі або їх самих запрошували в гості.
63. Я працьовитий, старанний людина.

64. Я сподіваюся досягти в своєму житті ще більших.
65. Я дуже ввічливий, щоб бути визнаним у інших.
66. Сексуальна любов - це найкраще, що є на землі.
67. У моєї мами завжди знаходилося для мене багато часу.
68. Я довго шукаю контактів, щоб не бути на самоті.
69. Я економлю навіть тоді, коли в цьому немає необхідності.
70. Коли я знайомлюся з людьми, я спочатку кидаю їм "пробну кулю" довіри.
71. Коли мене критикують, у мене з'являються болі в шлунку (жовчному міхурі і т.д.) або у мене бувають судоми.
72. У мого батька для мене перебувало багато часу.
73. Те, що кожен з нас має на увазі під почуттями, всього лише маленька частина дійсності.
74. При виникненні проблем вся моя енергія спрямована на пошук рішення і я завжди знаходжу вихід.
75. Я вважаю, що мої рішення (на роботі і / або в особистому житті) повинні виконуватися без довгих розмов.
76. Що думають інші люди про мою думку, мені байдуже.
77. Робота - це зміст усього життя.
78. Гості для мене зовсім не байдужі, я завжди знаходжу для них час.
79. Я злюся на себе, якщо все знаходиться в безладді (посуд, порожні пляшки).
80. У складних ситуаціях мої батьки могли відкрито говорити між собою.
81. Мені дуже незручно, коли приходять гості, а квартира не виблискує чистотою.
82. Є люди, які мені подобаються, не дивлячись на те, що у них інші переконання.
83. Я дуже нервую (турбуюся, злюся ...), якщо хтось змушує мене чекати.
84. Я переконаний, що в моєму житті можна досягти ще більшого.

85. Коли проблему не можна подолати негайно ж, я можу почекати, поки не з'явиться інша можливість.

ФОРМА Б (для жінок)

1. Я прочитала інструкцію і готова чесно оцінити кожне висловлювання.
2. Якщо я розсерджена або збуджена, я відчуваю це всім тілом.
3. Я покидаю своє робоче місце (письмовий стіл, верстат і т.д.), тільки привівши його в порядок.
4. Мої батьки були громадськими (об'єднання, профспілки) або політичними діячами.
5. Конфлікти необхідні: вони допомагають мені долати старі звички.
6. Я закінчую будь-яку роботу точно за заздалегідь складеним розкладом.
7. Якщо я прийшла до якогось рішення, я стою на своєму, чого б це не коштувало.
8. Я двічі подумаю над кожною копійкою, перш ніж її викладу.
9. Відкритість і щирість для мене важливіше, ніж повага.
10. Навіть якщо все здається безнадійним, я не втрачаю мужності.
11. Мої батьки не збирали образи, а прагнули прийти до спільного рішення.
12. Робота є для мене найголовнішим, навіть коли у мене виникають проблеми.
13. Люди, які цінують хороші манери, дуже мені симпатичні.
14. Я кожен день повинна приймати душ, інакше відчуваю себе погано.
15. Існує дуже мало речей, які можуть вивести мене з рівноваги.
16. Потрібно слідувати розпорядженням авторитетної особи.
17. Я охоче дарую ніжність іншим і так само охоче приймаю її.
18. Коли я хочу встановити контакт з іншими людьми, я довіряю їм заздалегідь.
19. Мій батько був дуже терплячий зі мною, коли я була дитиною.
20. Коли я чимось стурбована або сумую, я шукаю спілкування з іншими людьми.

21. Для розмови з друзями (колегами) у мене завжди є час.
22. Мене цікавить питання, чи є життя після смерті.
23. Моє терпіння закінчується не так-то швидко, навіть якщо на мене хтось кричить.
24. Я сподіваюся, що зможу ще більшого досягти в житті (в професії, в особистій сфері).
25. Навіть коли у мене достатньо грошей, я звертаюся з ними економно.
26. Мої батьки обговорювали зі мною релігійні та світоглядні питання, коли я була дитиною.
27. Потрібно підходити до всіх людей з однаковою міркою.
28. Навіть ризикуючи бути розчарованою, я вірю в щирість людей.
29. Неробство - основа всіх бід.
30. І в професійній діяльності я вважаю особисті контакти необхідними.
31. Моє ставлення до людини не залежить від його переконань і поведінки.
32. Шлюб моїх батьків був, безумовно, шлюбом по любові.
33. Труднощі пробуджують в мені фантазію, щоб знайти нові рішення.
34. Моя мати була завжди дуже терпляча зі мною.
35. Якщо уявити, що мій партнер / партнерка покине мене, то моє життя втратить будь-який сенс.
36. Мене цікавить питання про сенс мого життя.
37. Без пунктуальності моє життя піде шкереберть.
38. Навіть коли мене критикують, я можу спокійно слухати.
39. Мої батьки були терпимі до інших поглядів (релігійних, світоглядних, політичних).
40. Якщо все навколо не так, не клеїться, я готовий зійти з розуму.
41. Мені важливо знати, що про мене думають люди.
42. Я завжди виконую обіцянки, навіть якщо мені це вдається насилу.
43. Мені здається, що мої батьки завжди були справедливі по відношенню один до одного.

44. Я відкрито висловлюю свою думку, навіть якщо це може мені зашкодити.
45. Я можу охарактеризувати себе як працьовиту і діяльну людини.
46. Не можна давати дітям багато свободи і самостійності.
47. У мене достатньо часу, щоб добре розважатися (їжа, танці, театр, кіно, дискотека).
48. Краще на десять хвилин раніше, ніж на півхвилини пізніше.
49. Мій батько був для мене прикладом.
50. Будь-яке хвилювання проявляється у мене у вигляді напруги і / або фізичних розладів.
51. При труднощах на роботі чи вдома я "тікаю" в спілкування з людьми, не має значення з ким.
52. Коли у мене є проблеми, я заглиблююсь в роботу.
53. Я вважаю вірність обов'язковою рисою характеру.
54. Моя віра надає моєму житті певний напрям.
55. Мої батьки (батько / мати) були релігійні.
56. Я відчуваю себе добре тільки в чисто прибраній квартирі.
57. Запізнення призводить мене в сказ.
58. Я замислююся про сенс життя, коли у мене виникають труднощі.
59. У партнерських відносинах без ніжності і сексуальності не вистачає самого важливого.
60. На роботі і в сім'ї повинна бути дисципліна, інакше нічого не вийде.
61. Моя симпатія до людини не залежить від того, якими рисами характеру він володіє.
62. Я часто запрошую гостей або до мене хтось приходить (друзі, колеги).
63. Я відкрита і для незнайомої людини.
64. Моя мати приділяла мені багато часу, коли я була маленька.
65. Я чутлива до несправедливості.
66. Я економлю, бо дбаю про схилі свого життя.
67. Я не виношу неохайною зовнішності у себе або у інших.

68. Якщо я комусь щось сказала, значить і сама дотримуюся цього.
69. У мене є плани в моїй професійній і / або особистому житті.
70. Мені дуже важко сказати "ні".
71. За роботою мені дуже легко сховатися від моїх проблем.
72. Квартира завжди повинна виблискувати чистотою.
73. Незважаючи на мої професійні та/або сімейні обов'язки, у мене достатньо часу для своїх інтересів і хобі.
74. Моя рідна домівка завжди була відкритий для гостей.
75. Мій батько приділяв мені багато часу, коли я була маленька.
76. Я розумію людей і тоді коли вони поведуться інакше, ніж я очікував.
77. Я часто користуюся ліками.
78. Я легко сходжуся з людьми.
79. Мої батьки цікавилися питанням про сенс життя.
80. Я не можу уявити собі життя без роботи.
81. Завжди потрібно спочатку з'ясувати мотиви вчинку, незважаючи на особи, а потім вже судити про нього.
82. Коли у мене виникають професійні або особисті проблеми, мені потрібно мати навколо багато інших людей, щоб відволіктися.
83. Я хотіла би інтимної близькості з партнером / партнеркою, якого я люблю.
84. Моя мати була для мене прикладом в юності.
85. Замість того, щоб тримати все в собі, я краще відкрито висловлю свою думку.

Ключі:

Все відповіді з усіх питань переводяться в бали: так - 4 бали, скоріше так - 3 бали, скоріше ні - 2 бали, ні - 1 бал.

Ключі:

1. Акуратність: форма А: 10,48,79; форма Б: 3, 40, 72.
2. Охайність: форма А: 16, 58, 81; форма Б: 14, 56,67.
3. Пунктуальність: форма А: 35, 50, 83; форма Б: 37, 48, 57.

4. Ввічливість: форма А: 3, 21, 65; форма Б: 13, 41, 70.
5. Чесність - прямота: форма А: 36, 52, 76; форма Б: 9, 44, 85.
6. Старанність - діяльність: форма А: 18, 31, 63; форма Б: 29, 45, 80.
7. Обов'язковість, точність, сумлінність: форма А: 4, 17, 55; форма Б: 6, 42, 68.
8. Ощадливість: форма А: 14, 32, 68; форма Б: 8, 25, 66.
9. Послух: форма А: 5, 26, 75; форма Б: 16, 46, 60.
10. Справедливість: форма А: 15, 38, 57; форма Б: 27, 65, 81.
11. Вірність: форма А: 12, 23, 41; форма Б: 7, 35, 53.
12. Терпіння: форма А: 8, 39, 85; форма Б: 15, 23, 38.
13. Час: форма А: 2, 30, 78; форма Б: 21, 47, 73.
14. Контакти: форма А: 19, 29, 61; форма Б: 30, 62, 78.
15. Довіра: форма А: 22, 54, 70; форма Б: 18, 28, 63.
16. Надія: форма А: 43, 64, 84; форма Б: 10, 24, 69.
17. Сексуальність - ніжність: форма А: 11, 40, 66; форма Б: 17, 59, 83.
18. Любов: форма А: 33, 51, 82; форма Б: 31, 61, 76.
19. Віра, релігія, церква: форма А: 9, 56, 73; форма Б: 22, 36, 54.
20. Тіло - відчуття: форма А: 6, 46, 71; форма Б: 2, 50, 77.
21. Діяльність: форма А: 25, 47, 77; форма Б: 12, 52, 71.
22. Контакти: форма А: 44, 59, 68; форма Б: 20, 51, 82.
23. Фантазії - майбутнє: форма А: 24, 49, 74; форма Б: 5, 33, 58.
24. Я. Ставлення до батьків (вихователів), братам і сестрам: форма А: 24А (мати) 7, 37, 67; форма А: 24Б (батько) 20, 60, 72; форма Б: 24А (мати) 34, 64, 84; форма Б: 24Б (батько) 19, 49, 75.
25. Ти: форма А: 27, 45, 80; форма Б: 11, 32, 43.
26. Ми: форма А: 28, 42, 62; форма Б: 4, 39, 74.
27. Пра-ми: форма А: 13, 34, 53; форма Б: 26, 55, 79.

Таблиця Ж.1

Відповіді чоловіків на Вісбаденський опитувальник до методу позитивної психотерапії і сімейної психотерапії (WIPPF)

Ім'я	Шкала цінностей																										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
1	11	6	11	7	8	8	9	9	10	6	11	9	9	8	10	11	8	11	5	8	6	9	9	11	8	9	4
2	10	5	9	8	11	6	12	7	9	4	12	9	10	9	9	10	9	8	7	4	7	9	10	9	7	9	5
3	10	5	11	8	8	8	12	8	8	7	12	9	8	10	9	11	8	11	7	7	6	10	10	9	6	10	7
4	8	6	9	6	7	9	9	8	10	6	11	7	9	8	10	10	7	7	6	7	7	9	10	8	7	8	5
5	11	9	12	9	10	9	12	5	7	8	11	12	8	9	11	10	11	12	12	12	9	8	10	10	4	8	3
6	9	5	8	8	9	9	10	9	8	6	10	10	10	8	8	11	9	10	10	5	7	8	9	11	10	10	7
7	6	6	7	9	7	9	9	7	7	6	10	9	6	8	9	11	7	9	8	6	9	8	9	7	8	8	6
8	7	3	7	7	8	7	9	7	11	5	8	9	9	11	8	11	9	9	4	5	4	10	8	7	7	7	4
9	11	5	10	9	8	9	10	7	9	7	11	8	11	8	10	9	9	11	8	5	5	8	9	11	12	10	5
10	11	7	7	10	10	11	11	8	11	6	11	10	12	9	11	11	11	10	9	8	8	10	10	10	4	7	6
11	8	5	12	11	8	11	12	6	9	7	11	7	10	10	9	11	10	12	6	7	10	7	9	9	6	11	4
12	9	9	9	11	6	11	11	7	9	10	11	10	9	6	7	6	9	10	9	9	10	8	10	8	8	5	4
13	3	3	5	7	8	10	10	6	9	5	12	12	10	9	8	11	7	11	12	6	9	9	12	10	9	10	4
14	7	8	9	10	8	10	10	9	11	6	11	10	11	7	9	11	8	8	7	6	8	9	10	9	6	8	4
15	3	3	7	5	12	4	9	4	3	4	12	11	8	6	7	12	7	6	6	6	3	9	8	8	9	7	3
16	11	8	11	9	9	9	10	8	10	8	11	8	10	5	7	8	7	11	10	6	7	9	9	7	5	7	5
17	10	8	9	10	10	12	12	7	11	7	12	12	10	9	9	12	12	11	9	3	11	8	12	8	4	9	7
18	11	5	10	10	7	6	11	6	10	7	11	11	11	5	8	11	5	9	9	9	7	7	10	11	11	5	4
19	8	8	9	10	9	10	10	7	10	10	8	10	7	9	9	11	10	10	6	8	10	9	10	8	8	10	5
20	8	7	9	9	9	10	11	7	10	7	12	10	10	7	9	11	8	11	11	5	7	8	11	12	11	10	6
21	7	4	7	8	12	9	10	7	6	7	12	9	8	10	8	11	9	11	7	5	7	8	11	6	3	6	4
22	11	6	9	9	5	9	11	6	10	8	11	8	8	4	10	9	6	8	8	5	8	8	9	5	6	7	4
23	9	5	10	6	12	10	12	4	8	6	12	11	7	9	11	12	8	12	7	3	6	7	12	10	3	6	3
24	10	7	9	8	8	8	10	6	7	5	12	8	9	9	3	12	8	11	6	6	4	10	8	9	7	9	7
25	6	3	8	9	6	9	10	7	10	8	12	10	8	9	11	11	7	7	12	5	4	9	8	11	12	7	8
26	11	6	11	7	8	8	9	9	10	6	11	9	9	8	10	11	8	11	5	8	6	9	9	11	8	9	4
27	10	5	9	8	11	6	12	7	9	4	12	9	10	9	9	10	9	8	7	4	7	9	10	9	7	9	5
28	10	5	11	8	8	8	12	8	8	7	12	9	8	10	9	11	8	11	7	7	6	10	10	9	6	10	7
29	8	6	9	6	7	9	9	8	10	6	11	7	9	8	10	10	7	7	6	7	7	9	10	8	7	8	5
30	11	9	12	9	10	9	12	5	7	8	11	12	8	9	11	10	11	12	12	12	9	8	10	10	4	8	3
31	9	5	8	8	9	9	10	9	8	6	10	10	10	8	8	11	9	10	10	5	7	8	9	11	10	10	7
32	6	6	7	9	7	9	9	7	7	6	10	9	6	8	9	11	7	9	8	6	9	8	9	7	8	8	6
33	7	3	7	7	8	7	9	7	11	5	8	9	9	11	8	11	9	9	4	5	4	10	8	7	7	7	4
34	11	5	10	9	8	9	10	7	9	7	11	8	11	8	10	9	9	11	8	5	5	8	9	11	12	10	5
35	11	7	7	10	10	11	11	8	11	6	11	10	12	9	11	11	11	10	9	8	8	10	10	10	4	7	6
36	8	5	12	11	8	11	12	6	9	7	11	7	10	10	9	11	10	12	6	7	10	7	9	9	6	11	4
37	9	9	9	11	6	11	11	7	9	10	11	10	9	6	7	6	9	10	9	9	10	8	10	8	8	5	4
38	3	3	5	7	8	10	10	6	9	5	12	12	10	9	8	11	7	11	12	6	9	9	12	10	9	10	4
39	7	8	9	10	8	10	10	9	11	6	11	10	11	7	9	11	8	8	7	6	8	9	10	9	6	8	4
40	3	3	7	5	12	4	9	4	3	4	12	11	8	6	7	12	7	6	6	6	3	9	8	8	9	7	3
41	11	8	11	9	9	9	10	8	10	8	11	8	10	5	7	8	7	11	10	6	7	9	9	7	5	7	5
42	10	8	9	10	10	12	12	7	11	7	12	12	10	9	9	12	12	11	9	3	11	8	12	8	4	9	7
43	11	5	10	10	7	6	11	6	10	7	11	11	11	5	8	11	5	9	9	9	7	7	10	11	11	5	4
44	8	8	9	10	9	10	10	7	10	10	8	10	7	9	9	11	10	10	6	8	10	9	10	8	8	10	5
45	8	7	9	9	9	10	11	7	10	7	12	10	10	7	9	11	8	11	11	5	7	8	11	12	11	10	6
46	7	4	7	8	12	9	10	7	6	7	12	9	8	10	8	11	9	11	7	5	7	8	11	6	3	6	4
47	11	6	9	9	5	9	11	6	10	8	11	8	8	4	10	9	6	8	8	5	8	8	9	5	6	7	4
48	9	5	10	6	12	10	12	4	8	6	12	11	7	9	11	12	8	12	7	3	6	7	12	10	3	6	3
49	10	7	9	8	8	8	10	6	7	5	12	8	9	9	3	12	8	11	6	6	4	10	8	9	7	9	7
50	6	3	8	9	6	9	10	7	10	8	12	10	8	9	11	11	7	7	12	5	4	9	8	11	12	7	8

Таблиця 3.1

Відповіді жінок на Вісбаденський опитувальник до методу позитивної психотерапії і сімейної психотерапії (WIPPF)

Ім'я	Шкала цінностей																										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
1	5	5	6	9	5	6	8	6	6	8	8	9	8	8	10	11	12	7	6	7	5	5	5	7	10	6	4
2	8	12	5	8	10	9	8	5	5	9	7	6	11	8	10	10	12	7	9	6	5	7	6	10	7	8	3
3	11	10	12	11	8	11	9	3	8	12	9	5	11	10	12	12	12	3	6	11	12	10	8	11	5	5	4
4	9	12	6	6	9	12	12	7	7	9	8	12	8	8	6	12	11	5	11	6	7	5	7	9	5	10	3
5	6	8	9	5	10	8	10	10	9	9	10	7	11	11	7	10	11	8	12	7	3	11	10	8	6	4	6
6	9	12	8	6	12	6	10	6	6	11	7	8	3	12	11	12	12	11	9	8	5	3	11	9	10	12	11
7	10	12	12	10	12	7	11	6	8	12	7	7	11	7	10	12	11	10	12	8	4	4	7	9	10	8	9
8	5	10	5	6	8	11	8	4	6	11	10	3	7	9	5	12	11	7	7	7	4	3	8	10	10	7	5
9	7	12	9	9	5	11	10	6	10	9	9	6	9	8	8	11	12	7	10	8	6	7	8	12	10	10	7
10	10	10	10	9	9	11	11	9	10	11	10	7	9	10	10	10	10	9	11	10	11	6	10	11	10	8	7
11	6	8	7	9	7	7	9	6	8	9	7	7	9	9	9	11	10	8	9	8	8	6	9	7	5	5	5
12	9	9	11	10	8	9	10	10	9	11	11	6	9	9	8	7	11	9	8	11	7	7	5	8	9	9	4
13	10	11	9	10	10	9	9	11	8	10	8	6	8	8	9	9	11	8	6	11	7	8	7	11	6	6	9
14	10	11	10	10	7	10	10	9	9	9	10	6	7	7	9	9	8	6	9	10	9	8	5	6	5	5	6
15	3	11	7	4	8	10	9	6	6	10	5	6	4	8	7	11	12	8	6	6	6	6	7	6	4	5	12
16	9	11	10	9	8	11	10	8	9	11	10	10	10	7	8	7	10	10	10	10	4	6	4	10	6	8	4
17	8	9	10	12	10	8	8	9	10	11	10	8	11	7	6	9	11	6	11	10	3	3	6	3	6	7	3
18	6	7	10	10	7	8	9	11	7	10	8	7	8	8	5	9	9	6	8	9	3	3	8	8	9	7	5
19	8	10	5	9	9	5	7	8	8	9	8	8	6	11	10	11	10	8	8	10	3	9	8	11	6	6	7
20	8	11	9	10	10	12	10	8	10	11	8	10	8	10	7	11	12	10	12	11	6	7	10	11	9	11	11
21	7	11	7	10	9	8	10	5	8	10	9	8	11	11	10	12	10	8	8	7	5	4	9	10	10	7	5
22	12	9	6	11	7	12	12	11	11	11	9	11	9	12	4	12	12	10	10	12	8	11	11	11	11	9	8
23	11	11	10	9	8	11	11	9	9	12	10	4	11	9	8	11	11	8	6	10	5	4	11	10	10	7	6
24	3	6	8	6	8	5	8	6	6	7	7	10	12	8	8	12	10	8	11	5	3	4	7	5	11	10	7
25	7	7	9	7	6	11	7	3	8	10	9	5	7	8	10	9	11	9	6	7	5	7	4	12	11	6	4
26	5	5	6	9	5	6	8	6	6	8	8	9	8	8	10	11	12	7	6	7	5	5	5	7	10	6	4
27	8	12	5	8	10	9	8	5	5	9	7	6	11	8	10	10	12	7	9	6	5	7	6	10	7	8	3
28	11	10	12	11	8	11	9	3	8	12	9	5	11	10	12	12	12	3	6	11	12	10	8	11	5	5	4
29	9	12	6	6	9	12	12	7	7	9	8	12	8	8	6	12	11	5	11	6	7	5	7	9	5	10	3
30	6	8	9	5	10	8	10	10	9	9	10	7	11	11	7	10	11	8	12	7	3	11	10	8	6	4	6
31	9	12	8	6	12	6	10	6	6	11	7	8	3	12	11	12	12	11	9	8	5	3	11	9	10	12	11
32	10	12	12	10	12	7	11	6	8	12	7	7	11	7	10	12	11	10	12	8	4	4	7	9	10	8	9
33	5	10	5	6	8	11	8	4	6	11	10	3	7	9	5	12	11	7	7	7	4	3	8	10	10	7	5
34	7	12	9	9	5	11	10	6	10	9	9	6	9	8	8	11	12	7	10	8	6	7	8	12	10	10	7
35	10	10	10	9	9	11	11	9	10	11	10	7	9	10	10	10	10	9	11	10	11	6	10	11	10	8	7
36	6	8	7	9	7	7	9	6	8	9	7	7	9	9	9	11	10	8	9	8	8	6	9	7	5	5	5
37	9	9	11	10	8	9	10	10	9	11	11	6	9	9	8	7	11	9	8	11	7	7	5	8	9	9	4
38	10	11	9	10	10	9	9	11	8	10	8	6	8	8	9	9	11	8	6	11	7	8	7	11	6	6	9
39	10	11	10	10	7	10	10	9	9	9	10	6	7	7	9	9	8	6	9	10	9	8	5	6	5	5	6
40	3	11	7	4	8	10	9	6	6	10	5	6	4	8	7	11	12	8	6	6	6	6	7	6	4	5	12

Продовження табл. 3.1

41	9	11	10	9	8	11	10	8	9	11	10	10	10	7	8	7	10	10	10	10	4	6	4	10	6	8	4
42	8	9	10	12	10	8	8	9	10	11	10	8	11	7	6	9	11	6	11	10	3	3	6	3	6	7	3
43	6	7	10	10	7	8	9	11	7	10	8	7	8	8	5	9	9	6	8	9	3	3	8	8	9	7	5
44	8	10	5	9	9	5	7	8	8	9	8	8	6	11	10	11	10	8	8	10	3	9	8	11	6	6	7
45	8	11	9	10	10	12	10	8	10	11	8	10	8	10	7	11	12	10	12	11	6	7	10	11	9	11	11
46	7	11	7	10	9	8	10	5	8	10	9	8	11	11	10	12	10	8	8	7	5	4	9	10	10	7	5
47	12	9	6	11	7	12	12	11	11	11	9	11	9	12	4	12	12	10	10	12	8	11	11	11	11	9	8
48	11	11	10	9	8	11	11	9	9	12	10	4	11	9	8	11	11	8	6	10	5	4	11	10	10	7	6
49	3	6	8	6	8	5	8	6	6	7	7	10	12	8	8	12	10	8	11	5	3	4	7	5	11	10	7
50	7	7	9	7	6	11	7	3	8	10	9	5	7	8	10	9	11	9	6	7	5	7	4	12	11	6	4

**Опитувальник «Рольові очікування і домагання у шлюбі" (РОД) (автори
Волкова А . Н., Трапезникова Т. М.).**

Інструкція: «Перед Вами ряд тверджень, які стосуються шлюбу, сім'ї, відносин між чоловіком і дружиною. Уважно прочитайте затвердження тексту та оцініть ступінь своєї згоди або незгоди з ними. Вам пропонується 4 варіанти відповіді, які виражають ту чи іншу ступінь згоди або незгоди з твердженням, а саме: «Повністю згоден», «Загалом це правильно», «Це не зовсім так», «Це невірно». Підбираючи варіант відповіді до кожного з тверджень, постарайтеся якомога точніше передати Вашу особисту думку, а не те, що прийнято серед Ваших близьких і друзів. Свої відповіді реєструйте в спеціальному бланку ».

Текст опитувальника.

(Жіночий варіант)

1. Настрій і самопочуття людини залежить від задоволення його сексуальних потреб.
2. Щастя в шлюбі залежить від сексуальної гармонії подружжя.
3. Сексуальні стосунки - головне у відносинах чоловіка і дружини.
4. Головне в шлюбі - щоб у чоловіка і дружини було багато спільних інтересів.
5. Чоловік - це друг, який поділяє мої інтереси, думки, захоплення.
6. Чоловік - це перш за все друг, з яким можна поговорити про свої справи.
7. Найголовніша турбота чоловіка - забезпечити матеріальний достаток і побутовий комфорт сім'ї.
8. Чоловік повинен займатися домашнім господарством нарівні з дружиною.
9. Чоловік повинен вміти обслужити себе, а не чекати, що дружина візьме на себе всі турботи про нього.
10. Чоловік повинен займатися дітьми не менше, ніж дружина.
11. Я хотіла б, щоб мій чоловік любив дітей.

12. Про чоловіка я суджу по тому, хороший чи поганий він батько своїм дітям.
13. Мені подобаються енергійні, ділові чоловіки.
14. Я дуже ціную чоловіків, серйозно захоплених своєю справою.
15. Для мене дуже важливо, як оцінюють на роботі ділові і професійні якості мого чоловіка.
16. Чоловік повинен вміти створювати в сім'ї теплу, довірчу атмосферу.
17. Для мене головне - щоб мій чоловік добре розумів мене і брав такою, яка я є.
18. Чоловік - це перш за все друг, який уважний і турботливий до моїх переживань, настрою, стану.
19. Мені подобається, коли мій чоловік красиво і модно одягнений.
20. Мені подобаються видні, рослі чоловіки.
21. Чоловік повинен виглядати так, щоб на нього було приємно дивитися.
22. Найголовніша турбота жінки - щоб все в родині були доглянуті.
23. Я завжди знаю, що потрібно купити для моєї сім'ї.
24. Я збираю корисні поради господині: як готувати смачні страви, консервувати овочі, фрукти.
25. Головну роль у вихованні дитини завжди грає матір.
26. Я не боюся труднощів, пов'язаних з народженням і вихованням дитини.
27. Я люблю дітей і з задоволенням займаюся з ними.
28. Я прагну добитися свого місця в житті.
29. Я хочу стати хорошим фахівцем своєї справи.
30. Я пишаюся, коли мені доручають важку і відповідальну роботу.
31. Близькі та друзі часто звертаються до мене за порадою, допомогою і підтримкою.
32. Навколишні часто довіряють мені свої біди.
33. Я завжди щиро і з почуттям жалю втішаю і опікуюся про людей, яки цього потребують.
34. Мій настрій багато в чому залежить від того, як я виглядаю.

35. Я люблю гарний одяг, ношу прикраси, користуюся косметикою.

36. Я надаю великого значення своєму зовнішньому вигляду.

(Чоловічий варіант)

1. Настрій і самопочуття людини залежить від задоволення його сексуальних потреб.

2. Щастя в шлюбі залежить від сексуальної гармонії подружжя.

3. Сексуальні стосунки - головне у відносинах чоловіка і дружини.

4. Головне в шлюбі - щоб у чоловіка і дружини було багато спільних інтересів.

5. Дружина - це друг, який поділяє мої інтереси, думки, захоплення.

6. Дружина - це перш за все друг, з яким можна поговорити про свої справи.

7. Найголовніша турбота дружини - щоб в сім'ї були нагородовані й доглянуті.

8. Жінка багато втрачає в моїх очах, якщо вона погана господиня.

9. Жінка може пишатися собою, якщо вона хороша господиня свого будинку.

10. Я хотів би, щоб моя дружина любила дітей і була їм хорошою матір'ю.

11. Жінка, яка тяготиться материнством, неповноцінна жінка.

12. Для мене головне в жінці, щоб вона була гарною матір'ю моїм дітям.

13. Мені подобаються ділові й енергійні жінки.

14. Я дуже ціную жінок, всерйоз захоплених своєю справою.

15. Для мене дуже важливо, як оцінюють на роботі ділові і професійні якості моєї дружини.

16. Дружина повинна, перш за все, створювати і підтримувати теплу, довірчу атмосферу.

17. Для мене головне - щоб моя дружина добре розуміла мене і брала таким, який я є.

18. Дружина - це перш за все друг, який уважний і турботливий до моїх переживань, настрою, стану.

19. Мені подобається, коли моя дружина красиво і модно одягнена.
20. Я дуже ціную жінок, які вміють красиво одягатися.
21. Жінка повинна виглядати так, щоб на неї звертали увагу.
22. Я завжди знаю, що треба купити для нашого будинку.
23. Я люблю займатися домашніми справами.
24. Я можу зробити ремонт і обробку квартири, полагодить побутову техніку.
25. Діти люблять грати зі мною, охоче спілкуються, йдуть на руки.
26. Я дуже люблю дітей і вмію з ними займатися.
27. Я брав би активну участь у вихованні своєї дитини, навіть якщо б ми з дружиною вирішили розлучитися.
28. Я прагну добитися свого місця в житті.
29. Я хочу стати хорошим фахівцем своєї справи.
30. Я пишаюся, коли мені доручають важку і відповідальну роботу.
31. Близькі та друзі часто звертаються до мене за порадою, допомогою і підтримкою.
32. Навколишні часто довіряють мені свої біди.
33. Я завжди щиро і з почуттям жалю втішаю і опікуюся про людей, які потребують цього .
34. Мій настрій багато в чому залежить від того, як я виглядаю.
35. Я намагаюся носити той одяг, який мені йде.
36. Я прискіпливо ставлюся до крою костюма, фасону сорочки, кольору краватки.

Відповіді чоловіків на опитувальник «Рольові очікування і домагання у шлюбі» (РОД)

І м' я	№ запитання																	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1	1	2	1	2	3	2	1	1	1	2	2	2	1	1	1	3	2	2
2	2	2	2	3	3	2	0	2	3	3	3	2	2	2	3	2	2	2
3	1	2	1	1	1	2	1	1	2	3	1	1	3	3	3	2	1	2
4	1	2	1	1	2	3	1	1	2	3	1	2	2	2	2	2	2	3
5	3	3	2	3	3	3	3	2	3	3	1	1	3	3	3	2	2	3
6	1	2	1	3	3	3	2	1	2	3	2	2	2	2	2	2	3	3
7	2	2	1	2	2	2	2	1	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2
8	3	3	2	2	2	1	0	1	1	2	1	1	3	0	2	1	2	2
9	2	2	2	3	3	3	1	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
10	1	1	1	3	3	3	2	3	3	3	3	2	3	2	3	2	3	3
11	3	3	2	1	2	3	2	1	1	3	1	1	1	1	0	3	3	3
12	1	2	2	1	1	2	2	2	3	3	3	3	1	1	2	3	3	3
13	1	2	1	2	3	2	1	0	3	3	2	3	3	3	3	2	3	3
14	2	3	2	3	3	3	2	2	2	3	1	2	2	2	2	2	3	3
15	1	2	2	1	2	2	1	0	1	3	1	2	1	0	0	2	1	2
16	2	2	1	2	2	3	2	2	3	3	2	3	1	2	2	2	3	3
17	3	3	2	3	3	2	3	3	3	3	3	3	2	2	3	3	3	3
18	2	2	1	3	3	3	2	1	2	3	1	2	2	2	2	2	3	3
19	2	2	2	2	2	2	1	2	3	3	1	1	2	3	2	2	3	3
20	1	2	2	3	3	3	1	2	3	3	3	3	2	1	3	3	3	3
21	2	2	1	1	2	2	1	1	2	3	1	1	2	3	0	2	3	2
22	1	1	1	3	3	3	3	2	2	3	2	1	1	2	2	3	3	3
23	0	1	0	0	3	3	3	0	3	3	1	1	3	3	0	3	3	3
24	1	3	3	2	3	3	0	0	0	1	0	0	0	0	2	0	1	3
25	2	2	2	1	2	1	3	2	3	3	2	2	1	2	1	1	3	2
26	1	2	1	2	3	2	1	1	1	2	2	2	1	1	1	3	2	2
27	2	2	2	3	3	2	0	2	3	3	3	2	2	2	3	2	2	2
28	1	2	1	1	1	2	1	1	2	3	1	1	3	3	3	2	1	2
29	1	2	1	1	2	3	1	1	2	3	1	2	2	2	2	2	2	3
30	3	3	2	3	3	3	3	2	3	3	1	1	3	3	3	2	2	3
31	1	2	1	3	3	3	2	1	2	3	2	2	2	2	2	2	3	3
32	2	2	1	2	2	2	2	1	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2
33	3	3	2	2	2	1	0	1	1	2	1	1	3	0	2	1	2	2
34	2	2	2	3	3	3	1	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
35	1	1	1	3	3	3	2	3	3	3	3	2	3	2	3	2	3	3
36	3	3	2	1	2	3	2	1	1	3	1	1	1	1	0	3	3	3
37	1	2	2	1	1	2	2	2	3	3	3	3	1	1	2	3	3	3
38	1	2	1	2	3	2	1	0	3	3	2	3	3	3	3	2	3	3
39	2	3	2	3	3	3	2	2	2	3	1	2	2	2	2	2	3	3
40	1	2	2	1	2	2	1	0	1	3	1	2	1	0	0	2	1	2
41	2	2	1	2	2	3	2	2	3	3	2	3	1	2	2	2	3	3
42	3	3	2	3	3	2	3	3	3	3	3	3	2	2	3	3	3	3
43	2	2	1	3	3	3	2	1	2	3	1	2	2	2	2	2	3	3
44	2	2	2	2	2	2	1	2	3	3	1	1	2	3	2	2	3	3
45	1	2	2	3	3	3	1	2	3	3	3	3	2	1	3	3	3	3
46	2	2	1	1	2	2	1	1	2	3	1	1	2	3	0	2	3	2
47	1	1	1	3	3	3	3	2	2	3	2	1	1	2	2	3	3	3
48	0	1	0	0	3	3	3	0	3	3	1	1	3	3	0	3	3	3
49	1	3	3	2	3	3	0	0	0	1	0	0	0	0	2	0	1	3
50	2	2	2	1	2	1	3	2	3	3	2	2	1	2	1	1	3	2

Продовження табл. І.1

Ім 'я	№ запитання																	
	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36
1	2	2	1	3	1	3	1	1	2	2	3	2	1	1	1	1	2	1
2	3	3	3	2	2	2	2	2	2	3	3	1	2	1	1	0	3	2
3	3	3	2	1	2	2	2	2	3	3	3	3	3	2	2	1	2	1
4	3	2	2	2	1	1	1	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1
5	3	3	1	2	3	2	3	2	3	2	3	3	2	2	2	3	3	3
6	2	2	2	3	3	2	3	3	3	3	2	3	2	2	2	1	2	2
7	2	2	1	2	1	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	1	2	1
8	3	2	3	2	3	3	3	2	3	2	3	3	3	3	3	2	3	2
9	3	3	3	2	2	1	2	1	3	2	2	1	2	2	2	2	3	2
10	3	3	3	1	3	2	3	2	3	3	3	2	2	1	2	2	2	2
11	3	2	2	0	2	3	2	2	3	3	3	3	3	3	2	0	2	0
12	1	1	1	0	2	1	1	1	3	3	3	3	2	1	1	1	1	1
13	3	3	3	3	1	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	1	1	2
14	3	3	1	2	1	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2	3	3	3
15	2	1	0	1	3	2	3	3	3	1	1	2	1	2	1	1	1	0
16	3	2	3	3	2	3	1	1	3	2	2	3	2	1	2	2	2	1
17	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	2	3	3
18	3	3	2	2	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
19	3	3	3	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	2	2	1	3	1
20	3	3	3	2	2	2	3	3	3	3	3	3	2	2	2	1	2	3
21	3	2	2	2	1	2	1	1	3	3	3	2	2	2	1	1	2	0
22	3	2	2	3	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1
23	3	3	3	1	0	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
24	3	0	3	3	2	0	3	3	3	3	3	3	1	2	2	0	2	0
25	3	1	1	1	1	1	2	1	2	2	2	1	1	1	1	2	2	1
26	2	2	1	3	1	3	1	1	2	2	3	2	1	1	1	1	2	1
27	3	3	3	2	2	2	2	2	2	3	3	1	2	1	1	0	3	2
28	3	3	2	1	2	2	2	2	3	3	3	3	3	2	2	1	2	1
29	3	2	2	2	1	1	1	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1
30	3	3	1	2	3	2	3	2	3	2	3	3	2	2	2	3	3	3
31	2	2	2	3	3	2	3	3	3	3	2	3	2	2	2	1	2	2
32	2	2	1	2	1	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	1	2	1
33	3	2	3	2	3	3	3	2	3	2	3	3	3	3	3	2	3	2
34	3	3	3	2	2	1	2	1	3	2	2	1	2	2	2	2	3	2
35	3	3	3	1	3	2	3	2	3	3	3	2	2	1	2	2	2	2
36	3	2	2	0	2	3	2	2	3	3	3	3	3	3	2	0	2	0
37	1	1	1	0	2	1	1	1	3	3	3	3	2	1	1	1	1	1
38	3	3	3	3	1	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	1	1	2
39	3	3	1	2	1	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2	3	3	3
40	2	1	0	1	3	2	3	3	3	1	1	2	1	2	1	1	1	0
41	3	2	3	3	2	3	1	1	3	2	2	3	2	1	2	2	2	1
42	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	2	3	3
43	3	3	2	2	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
44	3	3	3	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	2	2	1	3	1
45	3	3	3	2	2	2	3	3	3	3	3	3	2	2	2	1	2	3
46	3	2	2	2	1	2	1	1	3	3	3	2	2	2	1	1	2	0
47	3	2	2	3	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1
48	3	3	3	1	0	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
49	3	0	3	3	2	0	3	3	3	3	3	3	1	2	2	0	2	0
50	3	1	1	1	1	1	2	1	2	2	2	1	1	1	1	2	2	1

**Відповіді жінок на опитувальник «Рольові очікування і домагання у шлюбі»
(РОД)**

Ім'я	№ запитання																	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1	1	2	2	3	2	3	3	0	2	2	3	1	2	1	1	1	3	2
2	2	2	2	2	2	1	3	1	3	2	3	1	3	3	3	1	2	1
3	1	1	1	2	2	3	2	3	3	2	3	1	3	3	3	3	3	3
4	1	2	2	3	3	3	3	1	3	2	3	2	1	1	0	1	2	3
5	1	2	2	3	3	3	3	1	2	1	3	3	3	3	3	3	3	3
6	3	3	3	3	1	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
7	2	2	2	3	3	3	3	1	3	2	3	1	3	1	1	1	3	3
8	2	2	2	3	3	2	1	1	1	1	3	1	0	1	2	2	2	1
9	3	3	2	2	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
10	2	3	2	1	3	3	3	1	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3
11	2	3	2	1	2	2	2	1	2	2	2	1	3	3	2	2	2	2
12	1	2	2	1	2	3	1	1	1	3	3	2	3	3	3	3	3	3
13	2	2	1	2	2	3	2	1	2	2	3	2	3	3	3	3	3	3
14	2	2	2	3	3	3	1	2	3	2	3	2	3	3	3	3	2	3
15	3	2	3	1	1	3	2	2	3	1	3	3	3	3	0	1	2	1
16	1	2	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
17	2	2	2	3	3	1	0	2	2	3	3	1	2	2	3	3	2	3
18	2	2	1	2	2	3	2	2	3	3	3	2	1	2	1	2	3	2
19	2	2	1	1	2	2	3	1	2	1	3	2	2	3	3	2	2	2
20	2	3	2	3	3	3	2	1	3	2	3	2	1	2	3	3	3	3
21	2	2	1	1	1	2	1	2	2	3	3	2	2	3	1	2	3	3
22	3	3	3	3	3	3	2	1	3	1	3	3	3	3	3	3	3	3
23	2	3	2	2	3	3	3	1	3	2	3	1	3	3	3	3	3	3
24	0	2	1	1	1	2	2	1	2	2	3	2	2	3	2	1	3	2
25	2	2	2	1	2	1	1	1	2	2	2	2	2	3	3	2	3	3
26	1	2	2	3	2	3	3	0	2	2	3	1	2	1	1	1	3	2
27	2	2	2	2	2	1	3	1	3	2	3	1	3	3	3	1	2	1
28	1	1	1	2	2	3	2	3	3	2	3	1	3	3	3	3	3	3
29	1	2	2	3	3	3	3	1	3	2	3	2	1	1	0	1	2	3
30	1	2	2	3	3	3	3	1	2	1	3	3	3	3	3	3	3	3
31	3	3	3	3	1	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
32	2	2	2	3	3	3	3	1	3	2	3	1	3	1	1	1	3	3
33	2	2	2	3	3	2	1	1	1	1	3	1	0	1	2	2	2	1
34	3	3	2	2	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
35	2	3	2	1	3	3	3	1	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3
36	2	3	2	1	2	2	2	1	2	2	2	1	3	3	2	2	2	2
37	1	2	2	1	2	3	1	1	1	3	3	2	3	3	3	3	3	3
38	2	2	1	2	2	3	2	1	2	2	3	2	3	3	3	3	3	3
39	2	2	2	3	3	3	1	2	3	2	3	2	3	3	3	3	2	3
40	3	2	3	1	1	3	2	2	3	1	3	3	3	3	0	1	2	1
41	1	2	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
42	2	2	2	3	3	1	0	2	2	3	3	1	2	2	3	3	2	3
43	2	2	1	2	2	3	2	2	3	3	3	2	1	2	1	2	3	2
44	2	2	1	1	2	2	3	1	2	1	3	2	2	3	3	2	2	2
45	2	3	2	3	3	3	2	1	3	2	3	2	1	2	3	3	3	3
46	2	2	1	1	1	2	1	2	2	3	3	2	2	3	1	2	3	3
47	3	3	3	3	3	3	2	1	3	1	3	3	3	3	3	3	3	3
48	2	3	2	2	3	3	3	1	3	2	3	1	3	3	3	3	3	3
49	0	2	1	1	1	2	2	1	2	2	3	2	2	3	2	1	3	2
50	2	2	2	1	2	1	1	1	2	2	2	2	2	3	3	2	3	3

Продовження табл. К.1

Ім 'я	№ запитання																	
	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36
1	3	3	3	3	2	2	3	3	3	2	3	1	1	2	2	1	3	2
2	3	3	3	1	2	0	1	3	3	3	3	3	3	1	2	2	3	3
3	3	3	3	2	3	0	2	1	1	3	3	3	3	3	3	2	3	3
4	2	1	3	1	2	2	1	3	1	2	3	2	3	2	2	1	3	2
5	3	1	3	1	3	2	1	3	3	2	3	2	3	3	3	1	2	1
6	3	3	3	3	3	1	1	2	3	3	3	1	3	3	3	3	3	3
7	3	2	2	2	3	0	1	1	2	3	3	2	3	3	3	2	1	2
8	3	3	3	1	3	3	1	3	3	3	2	2	2	2	2	1	2	2
9	3	3	3	3	2	3	1	3	3	3	3	3	3	2	2	2	3	3
10	3	3	3	2	3	3	3	3	3	2	2	3	3	1	3	2	2	2
11	2	1	2	1	2	2	2	1	1	2	3	3	3	3	3	2	2	2
12	3	1	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	1	1	1	2	0	0
13	3	1	3	2	3	3	1	1	2	3	2	3	3	3	3	3	2	3
14	3	3	3	1	2	1	1	1	2	2	2	2	1	1	3	3	2	2
15	2	0	3	2	3	0	3	1	2	3	3	2	3	3	3	3	3	3
16	3	3	3	3	3	3	1	2	2	3	2	3	3	3	2	2	2	2
17	3	2	2	2	3	3	1	1	2	1	3	3	2	2	3	3	3	3
18	2	1	2	2	3	3	1	1	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2
19	2	2	2	3	3	1	2	1	2	3	3	2	3	3	2	2	2	1
20	3	1	3	3	3	3	1	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3
21	3	2	2	1	3	3	0	2	2	3	3	3	3	2	2	3	3	2
22	1	2	3	3	2	3	3	3	3	2	2	3	2	3	3	3	3	3
23	3	2	3	2	3	3	1	2	3	3	3	3	2	1	3	3	3	3
24	3	3	2	1	3	1	1	2	2	3	3	1	3	3	2	2	3	1
25	3	1	3	2	2	2	2	1	1	2	2	1	3	2	3	2	2	1
26	3	3	3	3	2	2	3	3	3	2	3	1	1	2	2	1	3	2
27	3	3	3	1	2	0	1	3	3	3	3	3	3	1	2	2	3	3
28	3	3	3	2	3	0	2	1	1	3	3	3	3	3	3	2	3	3
29	2	1	3	1	2	2	1	3	1	2	3	2	3	2	2	1	3	2
30	3	1	3	1	3	2	1	3	3	2	3	2	3	3	3	1	2	1
31	3	3	3	3	3	1	1	2	3	3	3	1	3	3	3	3	3	3
32	3	2	2	2	3	0	1	1	2	3	3	2	3	3	3	2	1	2
33	3	3	3	1	3	3	1	3	3	3	2	2	2	2	2	1	2	2
34	3	3	3	3	2	3	1	3	3	3	3	3	3	2	2	2	3	3
35	3	3	3	2	3	3	3	3	3	2	2	3	3	1	3	2	2	2
36	2	1	2	1	2	2	2	1	1	2	3	3	3	3	3	2	2	2
37	3	1	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	1	1	1	2	0	0
38	3	1	3	2	3	3	1	1	2	3	2	3	3	3	3	3	2	3
39	3	3	3	1	2	1	1	1	2	2	2	2	1	1	3	3	2	2
40	2	0	3	2	3	0	3	1	2	3	3	2	3	3	3	3	3	3
41	3	3	3	3	3	3	1	2	2	3	2	3	3	3	2	2	2	2
42	3	2	2	2	3	3	1	1	2	1	3	3	2	2	3	3	3	3
43	2	1	2	2	3	3	1	1	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2
44	2	2	2	3	3	1	2	1	2	3	3	2	3	3	2	2	2	1
45	3	1	3	3	3	3	1	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3
46	3	2	2	1	3	3	0	2	2	3	3	3	3	2	2	3	3	2
47	1	2	3	3	2	3	3	3	3	2	2	3	2	3	3	3	3	3
48	3	2	3	2	3	3	1	2	3	3	3	3	2	1	3	3	3	3
49	3	3	2	1	3	1	1	2	2	3	3	1	3	3	2	2	3	1
50	3	1	3	2	2	2	2	1	1	2	2	1	3	2	3	2	2	1